

Kunsten å drive en by – Kulturdrevet byutvikling i
Kristiansand

Malin Bjørgum Breland
Masteroppgave i Samfunnsgeografi
Vår 2023

INSTITUTT FOR GEOGRAFI
UNIVERSITETET I BERGEN

01.06.2023

Forord

Seks år som universitetsstudent går snart mot slutten, og jeg har lært mye om meg selv både faglig og personlig. De første årene av studielivet mitt i Tromsø, tente min indre planlegger og jeg fikk stort engasjement for å lære mer om samfunnsutviklingen som skjedde rundt meg. Engasjementet fra nord, brakte meg videre til Bergen hvor jeg har gjennom masterstudiet fått mulighet til å dyrke mitt engasjement for planleggingsfeltet ytterligere. Likevel, skal jeg ikke legge skjul på at arbeidet med masteroppgaven i to år har vært et maratonløp. Motivasjonen og viljen til å skrive har variert. Likevel, har jeg fått enorm støtte og engasjement fra flere på veien mot målstreken som jeg står ved i dag, som jeg ønsker å takke.

Min største takk går til min veileder Knut Hidle. Din kompetanse for planleggingsfeltet har vært en berikelse for min oppgave. Ditt engasjement og positive tilbakemeldinger for å se meg lykkes med denne oppgaven, er noe jeg virkelig har satt pris på. Tusen hjertelig takk for alle gode samtaler, gode faglige tilbakemeldinger og støttende ord gjennom min skriveprosess med masteroppgaven.

Jeg vil også takke mine informanter som har vært delaktig i min oppgave. Deres erfaringer, meninger, kunnskap, refleksjoner og ikke minst engasjement for oppgavens tematikk, har vært utrolig viktig for at jeg har fått mulighet til å skrive om et tema som jeg brenner for.

Videre vil jeg takke medstudenter for spennende innspill og motiverende samtaler. Mine gode venner må også takkes for alle turer, spillekvelder, treningsøkter, fester og støttende ord under hele studieforløpet.

Til slutt vil jeg takke mine foreldre. All motivasjon, råd og støtte jeg har fått fra dere gjennom alle årene, tar jeg ikke for gitt. Takk for at dere er mine største støttespillere i mitt liv.

Personlig, opplever jeg denne masteroppgaven som en markering på et avsluttende kapittel og starten på et nytt kapittel i mitt liv. Studielivet har gjort meg til en bedre versjon av meg selv. En som er reflektert, engasjert og har ambisjoner og mål å strekke seg til. Livet etter studiet er usikkert og mest sannsynlig komplekst, men er det en ting planlegging har lært meg er det å jobbe seg gjennom slik usikkerhet. Jeg håper at jeg vil alltid strebe mot å gjøre en forskjell, for meg selv og samfunnet rundt meg. Denne masteroppgaven markerer starten på nye muligheter som venter på meg nedover veien videre fremover.

Malin Bjørgum Breland, 01.06.2023

Sammendrag

Kulturbaserte strategier har blitt stadig mer brukt innenfor by- og stedsutvikling av planleggere og politikere over hele verden. Økt interesse for bruk av kultur og kreativitet som virkemiddel innenfor planlegging og byutvikling, krever en ytterligere forståelse for hvordan kultur påvirker utviklingen av et sted. Denne masteroppgaven er basert på en studie av kulturbasert utvikling i Kristiansand. Studien tar utgangspunkt i et gammelt havneområde, kjent som Silokaia, som skal transformeres til en ny urban bydel. På Silokaia har det blitt investert i og iverksatt en rekke kulturpolitiske strategier som har fått konsekvenser for utviklingen av dette området. Utviklingen på Silokaia gjør det viktig å forstå hvordan kultur påvirker utviklingen av et sted. Denne oppgaven tar utgangspunkt i følgende hovedproblemstilling: *«Hvilken rolle og konsekvenser har kulturinvesteringer og kulturpolitikk for utviklingen av Silokaia i Kristiansand?»*. For å forstå forholdet mellom kultur og stedsutvikling har jeg formulert tre underproblemstillinger: (I) *«På hvilken måte forstås kultur i den lokale kulturpolitikken i Kristiansand?»*, (II) *«I hvilken grad er markedsøkonomiske verdier fremtredende for kultursatsingen i Kristiansand?»* og (III) *«På hvilken måte kan eksperimentell planlegging brukes for fremtidig utvikling av Silokaia?»*. For å underbygge mine diskusjoner, vil mitt teoretiske rammeverk være basert på teorier og begreper innenfor planlegging, kompleksitet, kulturutvikling og kulturøkonomi. I denne oppgaven ønsker jeg å reflektere og diskutere hvordan kultur som utviklingsstrategi kan påvirke hvordan vi forstår og utvikler steder på et lokalt nivå.

De empiriske funnene i denne oppgaven er basert på kvalitativ metodikk. Jeg har gjennomført semistrukturerte intervjuer med 12 ulike aktører som er involvert enten med kulturutvikling og kulturproduksjon, eller by- og byplanlegging i Kristiansand. I tillegg er sekundærkildene som statlige strategier, organisasjonsdokumenter og nyhetspublikasjoner benyttet.

Funnene i studiet viser at hvordan kultur blir forstått og tolket, påvirker dens funksjon i en stedlig kontekst. Faste holdninger og tilnærminger til hvilken funksjon kultur har innenfor kulturpolitikken i Kristiansand, får konsekvenser for stedsutviklingen på Silokaia. I lys av etablerte praksiser og diskursive holdninger kan eksperimentell tilnærming tilby alternative perspektiver og rekonstruksjoner av relasjonen mellom kultur og sted på Silokaia. Studien konkluderer med at det er viktig å undersøke hvilke verdier, kunnskap og ideer som er grunnleggende bak de lokale kulturpolitiske strategiene. Gjennom en slik analytisk tilnærming kan et relasjonelt stedsperspektiv få en større plass innenfor planlegging.

Abstract

Culture-based strategies has been increasingly used more in urban and place development by planners and politicians all over the world. Increased interest in the use of culture and creativity as a tool within planning and urban development, requires a further understanding of how culture affects the development of a place. This master's thesis is based on a study of culture-based development in Kristiansand. The study is based on an old harbor area, known as Silokaia, which is to be transformed into a new urban district. A number of cultural policy strategies have been invested in and implemented at Silokaia, which ultimately have had consequences for the development of this area. The development at Silokaia makes it important to understand how culture affects the development of a place. The main research question for my thesis will be: *“What role and consequences do cultural investment and cultural policy have for the development of Silokaia in Kristiansand?”*. In order to understand the relationship between culture and place development, I have formulated three sub-research questions, (I) *“In what way is culture understood in the local cultural policy in Kristiansand?”*, (II) *“To what extent is market values prominent for the cultural investment that occurs in Kristiansand?”* and (III) *“In what way can experimental planning be used for the future development of Silokaia?”*. In order to support my discussions, my theoretical framework will be based on theories and concepts within planning, complexity, cultural-development and cultural economy. In this thesis I wish to reflect and discuss how culture as a development strategy, can affect how we understand and develop local places.

The empirical findings in this thesis are based on qualitative methodology. I have conducted semi-structured interviews with 12 different actors who are involved either with cultural development and cultural production, or city and urban planning in Kristiansand. In addition, the secondary sources such as governmental strategies, organizational documents and news publications have been utilized.

The study shows how culture is understood and interpreted, affects its function within a local context. Established approaches to culture's function within the cultural policy in Kristiansand, has consequences for the development of Silokaia. In regards of established practices and discourse, can an experimental approach offer alternative perspectives and a reconstruction of the relationship between culture and place at Silokaia. The study concludes that it's important to examine which values, knowledge and ideas are fundamental behind local cultural policy strategies. Through such an analytical approach, a relational approach to place can gain an bigger role within planning.

Innholdsfortegnelse

Forord	ii
Sammendrag	iii
Abstract	iv
Liste over bilder, figurer og tabeller	vii
Liste over vedlegg	vii
1. Introduksjon – Kulturdrevet byutvikling	1
1.1 Problemstilling og avgrensning	2
1.2 Kontekst - Silokaia i Kristiansand	4
1.3 Oppgavens oppbygging	9
2. Litteraturgjennomgang om kulturdrevet byutvikling	10
2.1 Utviklingen av kulturpolitikken i Vest-Europa fra etterkrigstiden, til vår samtid	10
2.2 Annen forskning som er relevant for analysen i min oppgave	13
2.2.1 Kulturutvikling gjennom et markedsøkonomisk perspektiv - Teorien om den kreative klassen av Richard Florida	13
2.2.2 Eksperimentell planlegging og stedsutvikling – eksempel fra Kristiansand	14
2.2.3 Eget masterprosjekt i kontekst av den litterære gjennomgangen	17
3. Teoretisk rammeverk	20
3.1 Stedsteori - relasjonell stedsforståelse gjennom tilblivelse og «undefined becoming» ..	20
3.2 Planleggingsteori - Eksperimentell planlegging	23
3.3 Lokal og regional utviklingsteori	28
4. Metode	32
4.1 Kvalitativ metode	32
4.1.1 Semi-strukturert intervju	33
4.1.2 Dokumentanalyse	34
4.2 Utvalg	36
4.3 Analyse av kvalitative data – transkribering og koding	38
4.4 Validitet og reliabilitet	39

4.5 Generalisering.....	40
4.6 Etske hensyn.....	41
5. Analyse og diskusjon – Introduksjon	43
5.1 Meningsinnholdet bak kulturbegrepet – analyse av eldre og nyere kulturstrategi til Kristiansand kommune	43
5.2 Kulturdrevet byutvikling fra et usikkerhets- og kompleksitetsperspektiv.....	55
6. Globale ideer om kultur økonomisk byutvikling i en lokal norsk kontekst	60
6.1 Den kreative klasse som ‘hegemonisk oppskrift’ for kulturdrevet byutvikling på lokalt nivå – empirisk tilnærming til Cultiva.....	60
7. Kan eksperimentell planlegging være et redskap for den fremtidige utviklingen av Silokaia?	68
8. Oppsummering og konklusjon	75
8.1 Kulturdrevet byutvikling i Kristiansand	79
8.2 Refleksjon rundt videre forskning om oppgavens tematikk.....	80
Referanser	81
Vedlegg	92
Vedlegg 1 - Liste over informanter	92
Vedlegg 2 - Informasjonsskriv	93

Liste over bilder, figurer og tabeller

Bilde 1: Lokasjon av Silokaia (Kilde: A-lab AS, 2014, s.7)	5
Bilde 2 - Bilder av Kanalbyen Foto: Privat	6
Bilde 3 - Tre kulturinstitusjonene på Silokaia.....	7
Bilde 4 - Aktiviteter under prosjektet La Rampa	16
Bilde 5 - Lokale avisartikler knyttet debatten om Kunstsiloen	55

Figur 1 - Karakteristiske trekk og essensielle ideer bak moderne planteoretiske tilnærminger knyttet plan- og bygningsloven (PBL)	25
Figur 2 - Illustrasjon av kulturens rolle og formål innenfor ulike ideologiske politiske diskurser (McGuigan, 2004)	27
Figur 3 – Karakteristiske trekk bak kreativ og innovativ lokal og regional utvikling (Kilde: Pike, Rodriguez-Pose og Tomaney, 2017).....	30
Figur 4 - Geografisk strekning av Kulturaksen (Kristiansand kommune, 2011, s. 21)	48
Figur 5 - Bylivskarakterer i Kanalbyen (Kilde: A-lab AS, 2014, s. 64)	50

Tabell 1 - 10 mål for kulturstrategien 2002-2012 (Eriksen, 2002, s. 23).....	44
Tabell 2 - Oppsummering av ambisjoner og satsingsområder i de tre ulike kulturstrategiene for den lokale kulturpolitikken i Kristiansand.....	54

Liste over vedlegg

Vedlegg 1 - Liste over informanter	92
Vedlegg 2 - Informasjonsskriv	93

1. Introduksjon – Kulturdrevet byutvikling

I løpet av de siste 20 årene har kultur blitt et mer viktig strategisk element for planleggere og politikere innenfor en lokal og urban utviklingskontekst. Det er flere årsaker til kulturens økte betydning. For det første ble flere europeiske og amerikanske byer rammet av økonomisk krise, som følge av nedgang av tradisjonell industri rundt 1970-1980-tallet. Dermed ble kultur brukt som en strategi for å øke sosial velstand og igjen skape økonomisk vekst for disse byene (Lysgård, 2013). For det andre har globalisering og liberal markedskapitalisme gjort at kultur og økonomi har blitt mer sammenvevd. Byer og regioner skulle ta i bruk kultur som økonomisk strategi med å styrke innovasjon og sysselsetting. En tredje faktor er større internasjonal konkurranse mellom byer og regioner som følge av større neoliberalistiske krefter i samfunnet (Sevänen og Häyrynen, 2018, s. 19-20). Resultatet var at kultur ble en del av byfornyelsesprosesser (urban renewal) hvor steders fysiske og sosiale strukturer ble forbedret for å styrke egen konkurranse posisjon innenfor et globalt perspektiv (Niziołek, 2018). Det fjerde er at neoliberalismen argument om åpent marked, har resulterer i at planlegging fokuserer på å utforme og utvikle steder fra et markedskommersielt ståsted ved hjelp av kultur (Lysgård, 2013, s. 183). Uavhengig av bakenforliggende årsak, har kulturdrevet byutvikling på mange måter blitt en 'hegemonisk global oppskrift' (Pinheiro og Hauge, 2014) som har spred seg på tvers av politikere og byplanleggere på lokal, regionalt, nasjonalt og globalt nivå.

Samtidig har det blitt rettet kritikk mot bruk av kulturbaserte strategier innenfor en urban utviklingskontekst. Horkheimer og Adorno (1972) var tidlig ute med å kritisere kulturdrevet byutvikling, og mente at kunst og kultur var designet for å tilfredsstille et kapitalistisk massekonsum. Resultatet var at kreativitet ville vike for kapitalistiske drivkrefter og gjøre mennesker til uopplyste og blinde objekter som var kritikkfrie til kulturindustriens ideologi og kapitalistiske drivkrefter. I senere tid har det blitt diskutert om det er behov for å utvide kulturbegrepet som er noe smalt (Aspen, 2021, s. 54), ettersom det diskuteres hvordan kultur knyttes opp mot en attraktivitetspolitikk som er i større grad orientert mot velstående og kreative samfunnsklasse fremfor en bredere offentlighet (Bergsli, Hanssen og Sirowy, 2019, s. 37). Videre har det blitt argumentert at kulturpolitiske strategier iscenesetter en appellerende og attraktiv 'versjon' av sted som ikke anerkjenner de relasjonelle og dynamiske strukturene som også påvirker sted, slik som identitet, følelser og representasjon (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018; Røe, 2015). Innenfor forskningsfeltet knyttet stedsutvikling, har det blitt argumentert for en mer flertydig og relasjonell stedsforståelse når innovative og kreative

strategier anvendes i kontekst av sted (Kramvig og Førde, 2013). Forsømmelse av stedets dynamikk og flertydighet, argumenteres å føre til stedsblindhet hvor stedets mangfold og uforutsigbarhet ikke blir anerkjent innenfor en stadig skiftende kontekst (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018). Som en konsekvens, kan dette resultere i at kultur, kreativitet og innovasjon utfolder seg mer gjennom neoliberalistiske premisser (Kramvig og Førde, 2015).

Tross kritikk har kunst og kultur fått en større plass innenfor planleggings- og byutviklingskontekst i løpet av de siste 20 årene (Aspen, 2021, s. 54). Kristiansand er en av flere byer som har tatt i bruk kultur som strategi i en lokal stedsutviklingskontekst. Blant annet ble den lokale stiftelsen Cultiva etablert på tidlig 2000-tallet, hvor 1,4 milliard kroner ble investert med formål å skape arbeidsplasser og forbedre levevilkår ved hjelp av kreativ og kulturorientert byutvikling (Lysgård og Tveiten, 2005). Følgelig har det blitt etablert ulike institusjoner knyttet til kunst, teater og kulturnæring i Kristiansand for å stimulere til innovasjon og økonomisk vekst på lokalt og regionalt nivå (Hauge, Pinheiro og Zyzak, 2018; Pinheiro og Hauge, 2014). Jeg har valgt å ta utgangspunkt i Kristiansand for å undersøke kulturdrevet byutvikling. Jeg mener Kristiansand er interessant fordi en økonomisk investering gjennom Cultiva sender et signal om en aktiv lokal kulturpolitikk i byen. Dermed synes jeg det er interessant å undersøke hvordan kulturdrevet byutvikling utfolder seg akkurat i denne byen. For det andre mener jeg et fokus på kulturpolitisk utvikling på lokalt nivå, gir mulighet for å undersøke hvordan overordnede globale markedsidéer (Pinheiro og Hauge, 2014, s. 94) påvirker hvordan stedsutvikling skjer ned på et mikronivå. For det tredje, mener jeg at forskning rundt kulturdrevet byutvikling ses gjerne i kontekst av storbyer. Derfor mener jeg det er viktig å undersøke hvilke implikasjoner kulturpolitikk har for mellomstore og mindre byer slik som Kristiansand. Jeg vil altså at oppgaven min skal bidra med større innsikt til hvordan fenomenet kulturdrevet byutvikling forekommer og utfolder seg på et lokalt nivå. For å analysere og forstå kulturdrevet byutvikling i Kristiansand, vil relasjonen mellom kultur og sted vil være sentralt for min oppgave.

1.1 Problemstilling og avgrensning

I masteroppgaven min skal jeg undersøke kulturdrevet byutvikling i Kristiansand.

Kulturdrevet byutvikling definerer jeg som bruk av kultur som et strategisk verktøy for å oppnå en ønsket form for endring og/eller utvikling av sted. Sted har jeg valgt å definere som en arena hvor sosioromlige hendelser forekommer på tvers av tid og rom (Massey, 2005, s. 130-131). Altså, sted er en spesifikk lokasjon hvor faste og dynamiske strukturer utspilles og påvirker konstruksjonen og forståelsen av sted (Jordhus-Lier og Stokke, 2017, s. 50). Videre

har jeg avgrenset oppgaven min ved å undersøke hvordan kulturdrevet byutvikling utspiller seg i en spesifikk urban bydel i Kristiansand, nemlig Silokaia. Problemstillingen i oppgaven min lyder derfor som følge:

Hvilken rolle og konsekvenser har kultursatsingen og kulturpolitikken for utviklingen av Silokaia i Kristiansand?

Begrepet rolle dreier seg om hvilken *funksjon* kultur har for stedsutviklingen av Silokaia. Mens begrepet konsekvens skal belyse hvilke *effekter* kultur har for stedsutvikling av Silokaia. Kulturpolitikk er sammensatt av to begreper - kultur og politikk – hvor begge kan defineres ulikt. Grovt sett kan vi skille mellom smalt og bredt kulturbegrep, men også smalt og bredt politikkbegrep (Røyseng, 2014). I oppgaven skal jeg fokusere på både kultur og politikk gjennom et smalt perspektiv. Kultur blir dermed avgrenset mot materielle og symbolske artefakter, uttrykk eller produkter (teater, museer, galleri, kulturskole osv.), fremfor et bredt perspektiv hvor kultur knyttes mer mot et antropologiske og sosiologiske prosesser slik som «hverdagskultur» eller «samfunnskultur» (Kvarv, 2014, s. 15; Røyseng, 2014). Jeg har valgt å definere kulturpolitikk som en «*Beslutningsaktivitet om saker i kultursektoren på formelle og offentlige beslutningsarenaer*» (Mangset og Hylland, 2017, s. 16). Dermed vil oppgaven være avgrenset mot det institusjonelle siden av kulturpolitikken (Kvarv, 2014, s. 24-25), hvor jeg tar for meg politiske og offentlige aktiviteter og beslutningsprosesser innenfor kultursektoren og til kulturorganisasjoner i Kristiansand.

Formålet med masteroppgaven er å undersøke relasjonen mellom kultursatsing og stedsutvikling av Silokaia, fra et planleggingsperspektiv. Hensikten er å drøfte i hvilken grad kultur har en viktig funksjon for stedsutviklingen av Silokaia. I tillegg skal jeg finne ut av hvilke effekter kultur får for konstruksjonen og utformingen av Silokaia som sted.

Problemstillingen er operasjonalisert gjennom tre forskningsspørsmål og lyder som følge:

- I. På hvilken måte blir kultur forstått i den lokale kulturpolitikken i Kristiansand?***
- II. I hvilken grad er markedsøkonomiske verdier fremtredende for kultursatsingen i Kristiansand?***
- III. På hvilken måte kan eksperimentell planlegging brukes for den fremtidige stedsutviklingen av Silokaia?***

Underproblemstillingene mine er en operasjonalisering av min hovedproblemstilling. Når det gjelder første spørsmål, skal jeg analysere meningsinnholdet bak kulturbegrepet. Slik analyse er viktig for å forstå hvilken mening og logikk som ligger til grunn for kulturpolitiske

handlinger og strategier. Her vil begrep som «tilblivelse» og «kompleksitet» stå sentralt. Måten kultur rammes inn, beskrives og utformes, skal bidra med å se nærmere på hvilken funksjon kulturpolitikken har for utviklingen på Silokaia. Under det andre spørsmålet skal jeg undersøke markedets plass innenfor kultursatsingen i Kristiansand. Dette er for å problematisere eksisterende kunnskap om markedets plass innenfor kulturdrevet byutvikling. Begrepene «kulturøkonomi» og «den kreative klassen» vil være essensielle. Essensielt skal spørsmålet belyse om markedsverdier har en viktig funksjon for hvordan kultur brukes som strategi på Silokaia, og eventuelt hvilke effekter et slikt markedsfokus får for stedsutviklingen på Silokaia. Det tredje spørsmålet handler om å diskutere hvordan eksperimentell planlegging kan brukes for å videreutvikle Silokaia. Her skal jeg ta utgangspunkt i mine funn fra kapittel 5 og 6, og sette dette i en kontekst av eksperimentell planleggingstilnærming. Begreper som «spekulering» og «visjonsutforming» vil bli diskutert i dette kapittelet.

Operasjonaliseringen gjennom de tre valgte forskningsspørsmålene, skal bidra til mer kunnskap om kulturdrevet byutvikling i Kristiansand og hvordan kultur påvirker stedsutviklingen på Silokaia. Jeg skal nå gjøre rede for valg av Silokaia som case. Innledningsvis skal jeg gi en generell informasjon om dette området, for å gi problemstillingen og oppgaven min mer kontekst. Så vil jeg presentere mine argumenter for hvorfor akkurat Silokaia er en relevant case for å besvare problemstillingen min, samt for å belyse oppgavens tematikk.

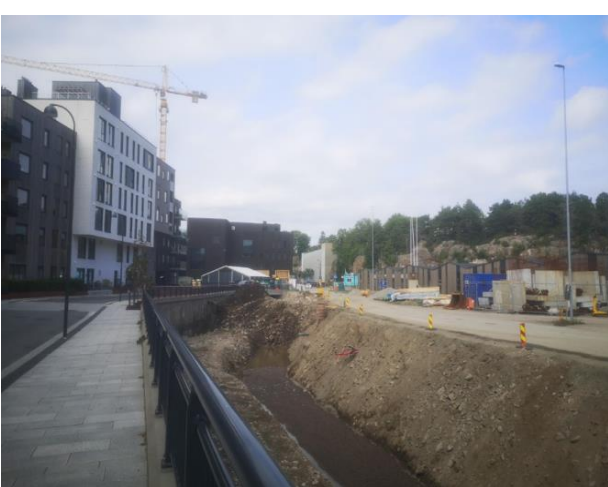
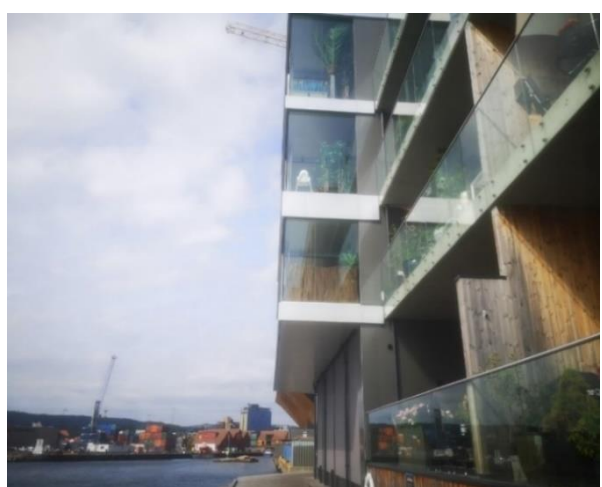
1.2 Kontekst - Silokaia i Kristiansand

Prosjektområdet som er valgt for masteroppgaven min er Silokaia, lokalisert sørvest på Odderøya i Kristiansand kommune. Opprinnelig var Silokaia et gammelt industriområde, avsatt for havnevirksomhet og maritim aktivitet i Kristiansand. Imidlertid ble det bestemt at havnevirksomheten skulle flyttes fra Silokaia til Kongsgård-Vige etter et politisk vedtak i 2003. Dermed ble det bestemt at Silokaia skulle avsettes som et byutviklingsområde (Kristiansand Havn Kf, 2007). I perioden etter det politiske vedtaket har Silokaia blitt transformert fra et gammelt industriområde, til en ny urban bydel i Kristiansand.

Bilde 1: Lokasjon av Silokaia (Kilde: A-lab AS, 2014, s.7)

For øyeblikket, utvikles Kanalbyen på Silokaia. Kanalbyen er et boligutviklingsprosjekt, hvor formålet er å bygge et urbant og bærekraftig boligmiljø. Prosjektet startet opp i 2015, og er lokalisert i den sørlige delen av Silokaia området. Foreløpig består prosjektet av 300 boenheter, lekeplasser, brygge og badeplass langs kaipromenaden, kafé og turområde til Odderøya (A-lab AS, 2014). Kanalbyen er fremdeles under konstruksjon, og nøyaktig tidspunkt for når området er ferdigstilt er fremdeles uvisst. Til tross for at prosjektet ikke er ferdig utviklet, så mener jeg dette er en fordel for min masteroppgave. Kunnskapen som kommer frem i min oppgave, kan gi oss innsikt om etablerte meninger og forståelser rundt relasjonen mellom kultur og sted på Silokaia. Her er det mulig å trekke inn eksperimentell planlegging for å utfordre konkrete forestillinger og meninger som eksisterer om Silokaia, og deretter gi alternative tilnærminger til hvordan vi forstår kultur og sted. Dermed kan kunnskapen fra min oppgave anvendes for den videre utviklingen av Silokaia.

Bilde 2 - Bilder av Kanalbyen

Foto: Privat

I tillegg til Kanalbyen eksiterer det også tre store kulturelle institusjoner på Silokaia nord for Kanalbyen. Den første institusjonen er Kilden teater og konserthus. Kilden er Norges nest største konserthus etter Operaen i Oslo. Utbygging av Kilden ble politisk vedtatt i 2003, ferdigstilt i 2011 og åpnet for publikum i 2012 (Kilden teater og konserthus, 2023). Den andre institusjonen er Knuden Kulturskole. Knuden kulturskole er en kommunal kulturskole for barn og unge mellom 4-20 år. Kulturskolen åpnet i august 2022 og er et av de nyeste kulturbyggene i området. Til slutt befinner Kunstsiloen seg på Silokaia. Det verneverdige bygget fra 1935 var tidligere en gammel kornsilo, som i dag skal transformeres til et kunstmuseum som skal inneholde verdens største samlingen av nordisk modernisme. Videre er Kunstsiloen et offentlig-privat samarbeidsprosjekt, hvor formålet bli Nord-Europas mest nyskapende kraftsenter for kunst og kulturopplevelser. Tangen-samlingen er en kunstsamling av Nicolai Tangen på rundt 4500 kunstverk innenfor nordisk modernisme, og skal være kjernen til Kunstsiloen. Som følge av omfanget, har dette prosjektet fått en stor lokal, nasjonal og internasjonal oppmerksomhet. Samtidig er Kunstsiloen et pågående prosjekt som

fremdeles er under konstruksjon og vil dermed ikke bli ferdigstilt innen avlevering av masterprosjektet mitt. Likevel anser jeg Kunstsiloen som ytterst relevant for mitt prosjekt, for å blant annet belyse kompleksitet og konflikt i kontekst av kulturdrevet byutvikling senere i oppgaven.

Bilde 3 - Tre kulturinstitusjonene på Silokaia

Kilden (venstre), Kunstsilo (midten), Knuden kulturskole (i bakgrunnen av Kunstsiloen) og nordsiden av Kanalbyen (høyre). Foto: Privat

Problemstillingen min spesifiserer at jeg skal undersøke hvordan kulturpolitiske strategier kan kobles opp mot stedsutvikling av Silokaia gjennom et planleggingsperspektiv. I den sammenheng er det tre grunner til hvorfor jeg mener Silokaia er et særlig godt egnet område for å undersøke problemstillingen min. For det første mener jeg at samlokalisering av de tre nevnte kulturinstitusjonene signaliserer en aktiv lokal kulturpolitikk. Jeg synes derfor det er ekstra interessant å undersøke hvordan kultur blir forstått og hvilken rolle slike kulturinstitusjoner får for stedsutviklingen av dette området. For det andre så mener jeg at utviklingen av Kanalbyen i nærheten av de tre kulturelle institusjonene gjør at Silokaia får andre impulser som påvirker konstruksjonen av Silokaia som sted, slik som sosiale og menneskelige relasjoner. Jeg anser dette som en mulighet for meg å anvende en stedssensitiv analyse i prosjektet mitt fordi betydningen av kultur som strategi kan settes i kontekst av sosiale og relasjonelle strukturer. For det tredje, så har etablering av Kilden teater, men spesielt Kunstsiloen, skapt stor lokalpolitisk debatt rundt den lokale kulturpolitikken. Konflikten gjør det interessant å diskutere hvordan kompleksitet og debatt kan påvirke hvordan kultur blir brukt som byutviklingsstrategi. Samtidig er det relevant å diskutere

hvordan en slik konflikt, kan påvirke den videre utviklingen av Silokaia i fremtiden. Valg av Silokaia som case er dessuten på bakgrunn av eget engasjement for by- og stedsutvikling (Stratford og Bradshaw, 2016, s. 121). Jeg er faglig interessert i hvordan sted utvikles og forstås, spesielt gjennom et planteoretisk perspektiv. I tillegg interesserer jeg meg for hvordan vi kan utforme et tydeligere stedsoppmerksomt blikk i planlegging. Eget engasjement og interesse for stedsutvikling og planleggingsteori, gjør Silokaia til et ideelt område for å undersøke mine problemstillinger.

1.3 Oppgavens oppbygging

I **første kapittel** startet jeg med å gi en innledning til oppgavens tematikk, nemlig kulturdrevet byutvikling. Videre har jeg operasjonalisert oppgaven gjennom ulike problemstillinger. Til slutt har jeg gitt grunnleggende beskrivelse av Silokaia, samt argumentert for områdets relevans i denne oppgaven.

Kapittel 2 vil være en litteraturgjennomgang av tidligere forskning knyttet kulturdrevet byutvikling. I kapittelet vil det bli presentert litteratur og forskning som har relevans til problemstillingene mine. Kapittelet vil avslutte med å trekke linjer mellom litterære verkene og masterprosjektet.

Kapittel 3 tar for seg den teoretiske grunnmuren til oppgaven. Teoriene skal være behjelpelig for å svare på problemstillingene, samt for å underbygge analysen min. Det er tre teoretiske rammeverk som vil bli presentert i kapittelet er stedsteori, planleggingsteori og lokal- og regional utviklingsteori.

Kapittel 4 presenterer det metodiske grunnlaget for oppgaven. Det vil bli en gjennomgang av forskningsdesign, datainnsamlingsstrategier, utvalg og analytisk metode som er som er anvendt for analysen. Videre vil spørsmål om validitet, reliabilitet og generalisering trekkes inn. Avslutningsvis skal det reflekteres rundt etiske avveininger og metodiske svakheter for oppgaven.

Kapittel 5 er første seksjon av analysen for oppgaven. Jeg har valgt å analysere underproblemstillingene i hvert sitt kapittel. Dette konkrete kapittelet skal undersøke hvordan kulturbegrepet blir tolket innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Alle analysekapitlene, vil prosjektets resultater bli analysert og drøftet. De empiriske resultatene vil bli kritisk diskutert og reflektert opp mot de teoretiske rammeverkene som er valgt for denne oppgaven.

Kapittel 6 skal undersøke nærmere i hvilken grad markedsøkonomiske verdier er fremtredende for kultursatsingen i Kristiansand. Teorien om den kreative klassen og ideen om kulturøkonomien vil være gjennomgående i kapittelet.

Kapittel 7 vil gå dypere inn på hvordan eksperimentell planlegging kan tas i bruk for å utvikle Silokaia videre i fremtiden. De empiriske funnene fra kapittel 5 og 6 vil være diskusjonsgrunnlaget for dette kapittelet.

Kapittel 8 skal oppsummere og besvare problemstillingene i denne oppgaven. Avslutningsvis skal det bli redegjort for oppgavens betydning for videre forskning.

2. Litteraturgjennomgang om kulturdrevet byutvikling

Dette kapittelet skal gi en oversikt over tidligere forskning knyttet kulturdrevet byutvikling. Formålet med litteraturgjennomgang er å problematisere teoretiske rammeverk og samfunnsprosesser som jeg anser å ha hatt en innflytelse eller påvirket kulturdrevet byutvikling som fenomen. På den måten vil litteraturen gi oss en oppfatning av hvilke strømninger som påvirker, eventuelt har påvirket, kulturpolitikens funksjon og effekt for Silokaia.

Jeg har valgt å strukturere kapittelet i to deler. Første del, vil redegjøre for kulturpolitikens utvikling i Vest-Europa, fra etterkrigstiden til i dag. Avgrensingen er gjort for å snevre inn min oppgave slik at den ikke blir for bred. I tillegg er avgrensingen gjort fordi jeg mener at samfunnsprosessene i etterkant av etterkrigstiden har hatt en viktig innflytelse for hvordan kultur anvendes som stedsstrategi. I andre del skal jeg henviser til litteratur som er relevant for å diskutere oppgavens problemstilling senere i analysen min. Her vil vi først se til den kreative klassen av Richard Florida. Innflytelsen teorien har fått knyttet kulturdrevet byutvikling, gjør det relevant å koble dette inn i min oppgave om Silokaia. Deretter vil eksperimentell planlegging bli presentert, med utgangspunkt i eksempel fra Kristiansand. Den kreative klassen kritiseres for og ikke anerkjenner sted fra et relasjonelt ståsted (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018). Eksperimentell planlegging anerkjenner at sted må bli forstått som et sammensatt og kompleks arena (Hillier, 2008). Eksperimentell plantilnærming vil være relevant perspektiv å trekke inn når jeg skal diskutere markedsverdier innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Videre skal jeg vise til litteratur fra som viser til hvilke politiske krefter og ideer som argumenteres for å være markant for dagens (altså 2022-2023) kulturpolitikk, på et globalt nivå. Avslutningsvis skal jeg trekke linjer mellom problemstillingen til oppgaven og litteraturen som har blitt presentert i kapittelet.

2.1 Utviklingen av kulturpolitikken i Vest-Europa fra etterkrigstiden, til vår samtid

Gjennom etterkrigstiden var kultur knyttet til tradisjonell velferdsstat og sosialisme. Kultur ble dermed karakterisert som elitistisk og monarkiet spilte en dominerende rolle for kulturpolitikens utvikling (Rius-Ulldemolins og Pizzi, 2022, s. 20-21). Forståelse av kultur var derfor mer snevert og ofte rettet mot 'tradisjonelle kulturinstitusjoner' slik som opera, teater, bibliotek og museum (Dubois, 2015, s. 461). For Norge handlet etterkrigstiden om å gjenreise landet etter andre verdenskrig. Sikring av helse og velferdspolitiske behov, samt reduksjon av fattigdom og ulikhet, var sentrale elementer for norsk by- og stedsplanlegging (Falleth og Holsen, 2018, s. 28). Kultur ble i større grad knyttet til ideen om velferdsstaten, og

skulle brukes som strategi for å øke de sosiale-, helsemessige- og velferdsstrukturene i det norske samfunnet (Mangset og Hylland, 2017).

I løpet av 1970-tallet var sosialismen mer sentral innenfor kulturpolitikken. Sosiale bevegelser fra ulike samfunnsgrupper slik som skeive, minoriteter og feminisme på slutten av 1960-tallet skapte en radikal og sosialpolitisk vending innenfor kulturpolitikken (Niziołek, 2018).

Kulturpolitikken som tidligere var assosiert med eliten i samfunnet, skulle være for hele befolkningen og være en katalysator for identitetsutvikling, rettferdighet og maktutjevning (Horton og Kraftl, 2014, s. 31). Denne utviklingen, såkalt *the cultural turn*, førte også til utvidelse av begrepet kultur. Fremfor kultur gjennom 'tradisjonelle former' slik som kunstmalerier, ble også andre dimensjoner slik som radio, radikale magasiner og aviser, kino, filmskaping og musikk mer integrert innenfor kulturpolitikken (ibid. s.13-15). I Norge førte den sosialistiske bevegelsen til at kulturbegrepet ble utvidet. På lik linje med 'tradisjonell' kunst og kultur, slik som museum og teater, skulle andre arenaer slik som idrett, frivillighet og medieproduksjon (radio, avis og tv) bli en større del av norsk kulturpolitikk (Kvarv, 2014, s. 70). Norsk kulturpolitikk skulle utvikle et «kulturelt demokrati», hvor det skulle settes større fokus på en aktiv demokratisk kulturpolitikk og kulturliv (ibid. s.86-87). Sosialismen førte til at kulturens funksjon var å bidra til mer likhet, sosial inkludering og deltakelse i samfunnet.

Ved inngangen til 1980-tallet, fikk den keynesianske velferdsmodellen og neoliberalistiske ideologien en større plass innenfor stedsutvikling og kulturpolitikken. Begrep som entreprenørskap og innovasjon ble mer sentral innenfor kulturpolitikken. På den måten ble kultur brukt mer som en investeringsstrategi for å styrke stedets attraktivitet og konkurranseposisjon innenfor et internasjonalt perspektiv (Marx, 2020). Samtidig var sosial innovasjon og entreprenørskap viktig for stedsutviklingen i Norge, lenge før den neoliberalistiske vendingen. I løpet av 1800-tallet var den frivillige sektoren knyttet kirkemisjon, arbeiderforeninger og idrett en viktig del av stedsutviklingen i Norge (Loga, 2018, s. 584-585). Også lokale hjørnesteinsbedrifter knyttet landbruk, fiskeri og treverk industrien var en viktig del av entreprenørskap i distrikt-Norge slik som Møre og Romsdal og Nord-Norge (Wicken, 1995, s. 13-14). Slik at innovasjon og entreprenørskap har vært en viktig del av stedsutvikling før det politiske skifte mot neoliberalismen rundt 1980-tallet.

Likevel førte det politiske skifte på 1980-tallet at markedsøkonomiske verdier dominerte innenfor kulturpolitikken i større grad enn tidligere. Markedskreftene førte til *The era of localism* hvor «stedslogikk» (place logic) fikk en større plass i en planlegging- og

stedsutviklingskontekst utover 1990-tallet. Større fokus på stedslogikk førte til stedsutvikling og planlegging på lokalt nivå skulle gjennomføre “... *a development reorientation towards the pursuit of international competitiveness.*” (Galland og Tewdwr-Jones, 2020, s. 201). I Norge kom stedlogikk i stor grad til synes gjennom fokus på det Kvarv (2014, s. 74) beskriver som kulturell distriktsutbygging, hvor statlig kulturpolitikk skulle styrke den økonomiske og sosiale utviklingen i distrikts Norge ved hjelp av kultur. Lokalsamfunnets fikk dermed med ansvar for å ta i bruk stedslogikk, i form av lokale historie og kulturarv, for å ‘vitalisere’ og styrke utviklingen i lokalsamfunnene (ibid. s.26-27). De markedsøkonomiske kreftene fra 1980-tallet, førte dermed til at kultur skulle brukes som et strategisk virkemiddel for å styrke steders sosiale utvikling, men også gi økonomisk vekst og inntekt.

Den neoliberalistiske politiske bølgen, samt oppløsningen av den østeuropeiske statssosialisme, førte til at den vestlige kulturpolitikken har vært sentrert rundt global kapitalisme siden 1990-tallet. Sevänen og Häyrynen (2018, s. 16-17) mente at «managerialist principles» (ledelsesorienterte prinsipper) fra New Public Management fikk større innflytelse innenfor kultursektoren på tvers av geografisk nivå (lokal til internasjonal) i Nord-Amerika og Europa. For norsk kulturpolitikk, førte dette til at kultursatsing fokuserte mer på liberalisering, privatisering og diskusjon om hvordan kultur kunne bidra til økonomiske utvikling (Mangset og Hylland, 2017, s. 63). I tillegg påvirket liberaliseringsprosessene også kommuners handlingsrom til å påvirke egen kulturpolitikk. Kommunene fikk selv påvirke egen kulturpolitikk, som tidligere var mer styrt gjennom statlige organer (Kvarv, 2014, s. 81).

Koblingen mellom kultur i lys av økonomisk utvikling, mener Kvarv (2014, s. 185) har ført til at politikere og forskere har blitt mer interessert i kulturbasert stedsutvikling fra et kultur-økonomisk ståsted. En viktig inspirasjonskilde i den sammenheng har vært Richard Florida sin teori om den kreative klassen. Valg av teorien er som følge av dens globale innflytelse rundt kulturdrevet byutvikling som et fenomen, også i Kristiansand (Lysgård, 2012). Samtidig kritiseres teorien for og ikke anerkjenne steders kompleksitet, til tross for at planlegging og byutvikling blir oppfordret til å tilnærme seg en relasjonell stedsforståelse i større grad (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018, s. 268-269). Innflytelsen og kritikken til teorien, anser jeg som relevant for å diskutere problemstillingene i min oppgave. Jeg skal videre i neste delkapittel presentere teorien om den kreative klassen. Først skal jeg presentere teorien til Florida og kritikken som har blitt rettet mot den. Deretter skal jeg argumentere hvorfor teorien om den kreative klassen, er relevant for min oppgave.

2.2 Annen forskning som er relevant for analysen i min oppgave

2.2.1 Kulturutvikling gjennom et markedsøkonomisk perspektiv - Teorien om den kreative klassen av Richard Florida

Et av de mest kjente teoretiske rammeverkene som har påvirket diskusjonen rundt kultur som byutviklingsstrategi, er Richard Florida sin bok *The rise of the creative class* fra 2002. Boken til Florida handler om at de samfunnsmessige strukturene i byene har endret seg som følge av ekspansjon av verdensøkonomien og globale økonomiske prosesser i verden. Økt globalisering og større utvikling av verdensøkonomien, har resultert i utvikling av en ny sosial klasse. Florida beskriver denne nye sosiale klassen som den *kreative klassen* og karakteriseres som høyt utdannende individer, som dominerer det kulturelle livet og urbane økonomien i byene. Argumentet til Florida er at disse individene styrker til attraktive byer, samt bidrar til innovativ og kreativ byutvikling. Tilstedeværelsen og mobiliseringen av disse individene genererer til urban og regional vekst gjennom høy verdi av innovasjon, økt kulturbasert industri og arbeidsplasser. Kultur som byutviklingsstrategi er dermed sentrert rundt ideer om kulturøkonomi, som vil si at kreativitet og kultur ses i sammenheng med økonomisk generering og vekst. Stedslogikk fra forrige kapittel, eksemplifiserer kulturøkonomi hvor kultur og økonomi kobles sammen. Essensielt handler teorien om hvordan individer fra den kreative klassen vil bidra til økt innovasjon og økonomisk vekst, samt styrke attraktiviteten i byer og regioner (Florida, 2002).

Kramvig og Førde (2015, s. 335) argumenterer at den kreative klassen har fått stor innflytelse norsk politikk, spesielt med tanke på bruk av innovasjon, entreprenørskap og kulturnæringer i kontekst av stedsutvikling. Samtidig kritiserer de at ideene fra den kreative klassen har ført til at kreative og innovative prosesser utfolder seg i større grad gjennom neoliberalistiske premisser. Røe (2015, s. 49-50) forklarer at aspektet om 'det gode byliv' (liveability), har blitt stadig viktigere knyttet i bruk av Florida sin teori i et kompakt by- og stedsutviklingsperspektiv. Essensielt handler det gode byliv om å utvikle kvaliteter og funksjoner som antas å bidra til høy livskvalitet for menneskene som bor på stedet eller byen. Forholdet mellom den kreative klassen og 'liveability' kobles ofte gjennom en stedsprofilering og merkevarebygging (ibid. s.49). En konsekvens av en slik kobling er at kultur brukes som en strategi for å iscenesette en 'attraktiv' versjon av stedet (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018, s. 272). For sted kan dette potensielt resultere at vi blir «stedsblind», i form av at vi overser stedets kompleksitet og sosiale dynamikk til fordel for attraktivitetsutvikling og markedslogikk (Førde, 2021, s. 87).

Ifølge Nyseth, Førde og Cruickshank (2018, s. 271-272) kan slik «stedsblindhet», potensielt resultere i stedsblindplanlegging. Stedsblindplanlegging oppstår som følge av at vi mister forståelsen av det dynamiske og uforutsigbare som påvirker steders konstruksjon.

Uforutsigbarhet kan oppstå gjennom sosiale interaksjoner og hverdagslige praksiser som utfolder seg på stedet (Førde, 2021). Etersom teorien til Florida retter seg mot å gjøre byen attraktiv for en kreativ klasse, så vil stedsutviklingsstrategier rette seg mot andre målgrupper enn stedets egne innbyggere. På den måten kan vi også miste synet av menneskene som tilhører stedet og de kvalitetene ved et sted som gir mening til livene våre (Kramvig og Førde, 2015, s. 350-351). Florida har tatt selvkritikk i senere tid for at teorien fokuserer i stor grad på kreativitet gjennom et attraktivitetsperspektiv (Florida, 2014). En annen kritisk vending, er at tiltrekking av kreative individer er vanskeligere i mindre og mellomstore kommuner og regioner, fremfor norske hovedstadsregioner (Asheim, Hansen og Isaksen, 2022, s. 160). Andre studier har også vist at arbeidsplassen i seg selv med profesjonelt arbeidsmiljø, fleksible arbeidstider og konkurransedyktig lønn, var mer viktig enn selve stedet for at individer etablerte seg (Baldersheim, 2021). Dermed stilles det spørsmål i hvilken grad teorien til Florida kan anvendes i en norsk kontekst, samt hvilke konsekvenser teorien gir for lokal by- og stedsplanlegging.

Det er to aspekter ved teorien til Florida som jeg synes er interessant å undersøke i henhold til eget prosjekt. Det første er argumentet til Lysgård og Tveiten (2005), som hevder at Cultiva ble tidlig inspirert av ideene til Florida. Dermed tolker jeg det som at ideen om den kreative klasse kan ha påvirket kulturpolitikken i Kristiansand. Denne koblingen synes jeg aktuell for min oppgave, fordi jeg kan undersøke om markedskreftene har fått konsekvens for stedsutviklingen på Silokaia. Det andre aspektet som er interessant er kritikken om stedsblindhet. Hvis min studie antyder at kultur kobles opp mot en markedslogikk, er det mulig å diskutere om vi da «mister» synet av Silokaia og dens komplekse sammensetting. I den forbindelse, er det relevant å implementere eksperimentell planlegging inn ettersom planretningen fokuserer mer bevist på sted fra et relasjonelt ståsted, fremfor et teknisk og rasjonelt stedsperspektiv. I neste delkapittel skal vi se nærmere på betydningen av eksperimentell planlegging i sammenheng med kultur-sted relasjonen.

2.2.2 Eksperimentell planlegging og stedsutvikling – eksempel fra Kristiansand

Kristiansen og Nyseth (2018, s. 292-293) forklarer at planlegging har blitt kritisert for å være statisk, rigid og lite fleksibel. Bakgrunnen for denne kritikken er at norsk by- og regionplanlegging tradisjonelt er regulativ og rasjonell, hvor enighet om å nå overordnende

politiske mål og verdier er styrende for planleggingspraksisen. Imidlertid vil slik tilnærming bli utfordret når byplanlegging opererer mer og mer under skiftende omstendigheter og usikkerhet (Hillier, 2008). Allerede er det gjennomført forskning om hvordan eksperimentering kan skape sosial mobilisering og inkludering i planleggingsprosesser (se Nyseth og Hamdouch, 2019; Nyseth, Ringholm og Agger, 2019). Likevel har det blitt fremmet et ønske om at planlegging og stedsutvikling anvender mer eksperimentelle, spekulative og improviserende strategier (Balducci, Boelens, Hillier *et al.*, 2011). Som nevnt i innledningen er Silokaia fremdeles under utvikling. Derfor mener jeg det er interessant å undersøke hvordan eksperimentell planlegging kan brukes for å tenke alternativt og kreativt rundt den fremtidige utviklingen av Silokaia. For å forstå mer hvordan eksperimentell planlegging gjennomføres i praksis, skal vi se nærmere på et prosjekt i Kristiansand. Prosjektet skal illustrere hvordan eksperimentell planlegging kan brukes for langsiktig by- og stedsutvikling.

I 2017 ble prosjektet *La Rampa, et midlertidig byrom i Gyldenløves gate mellom Markensgate og Kirkegata* gjennomført i regi av Kristiansand kommune. Hensikten med prosjektet var å teste ut bruk av midlertidighet og eksperimentering innenfor planlegging, med formål om å styrke bylivet og videreutvikle bysentrumet Kvadraturen. Prosjektet ble støttet av Vest-Agder fylkeskommune i forbindelse med deres satsing om revitalisering av de historiske sørlandsbyene med hensikt å skape trivsel, bolyst i sentrum, styrke identitet og attraktivitet (Agder fylkeskommune, 2015, s. 3). Byrommene ble møblert med ulike objekter for å skape mer trivsel i byrommet. Eksempelvis ble det satt ut store blomsterpotter, sitteplasser og benker. Videre ble også gatemaling brukt for å trekke inn bevegelseslinjer i byrommet. I tillegg ble det gjennomført ulike tiltak og arrangementer, som for eksempel yoga, blomsterbytte, gategudstjeneste, seniordans, kirkekaffe og vaffelsalg. I henhold til kunst og kulturaktiviteter ble det gjennomført gatemaling og Street-art, Kristiansand Kunsthall og Agder Kunstsenter arrangerte fem ulike kunstverksteder sammen med lokale kunstnere for barn, unge og voksne. Cultiva etablerte også parkour elementer i byrommet og det var kunstutstilling på torvet i nærheten av Gyldenløvsgate (Rasmussen, 2021). Resultatet av prosjektet var, ifølge sluttrapporten at:

Den midlertidige møbleringen og aktiviseringen av gata har bidratt til en tydelig og effektiv endring av gata som byrom. Det var liv og røre rundt sjakkbrikkene, aktiviteter med fokus på kunst og kultur, og generelt sett et hyggeligere byrom å oppholde seg i. (Kristiansand kommune, 2017, s. 1).

Bilde 4 - Aktiviteter under prosjektet La Rampa

(Kilde: Kristiansand kommune, 2017, s.12)

Jeg mener at La Rampa prosjektet illustrerer hvordan by- og stedsutvikling kan skje på en alternativ måte. I motsetning til tradisjonell og regulativ planlegging som bygger mer på rasjonell og regulativ planpraksis, åpner eksperimentell planlegging mer opp for å tenke kreativt rundt by- og stedsutvikling. Ved at improvisasjon slippes mer til, kan utvikling av byer og steder bli mer fleksibelt som opererer mellom plan og planløshet (Førde, Pløger og Sand, 2021). Ifølge Nyseth (2015, s. 256) innebærer også eksperimentell planlegging å utforske etablerte representasjoner og kategoriseringer. Dette vil være relevant når jeg skal diskutere grad av markedsverdier innenfor kulturpolitikken i Kristiansand, fordi eksperimentell tilnærming kan utfordre slik rasjonell og logisk tilnærming til kultur som utviklingsstrategi.

Samtidig mener jeg at prosjektet viser hvordan eksperimentering kan utfordre planleggingspraksisen i henhold til kulturdrevet byutvikling. Fastlåst stivhengighet, såkalt 'lock-ins', fører til at et system (eks, planlegging) utvikler seg i spesifikke baner, verdier, praksiser, retninger osv. som er fastlåst og som er vanskelig å bryte (Urry, 2016, s. 40). Nyseth og Romuld (2021, s. 171) hevder at eksperimentell tilnærming kan brukes for å løse opp lock-ins, fordi eksperimentering kan destabilisere fastlåste tankesett og praksiser, samt

tilføye nye perspektiver. Destabilisering av fastlåst stivhengighet kan trekkes parallell til Pløger (2022, s. 12) som mener at eksperimentering kan åpne opp for dekonstruering makt-kunnskap relasjoner og hegemoniske diskurser. I min oppgave vil eksperimentell planlegging være relevant for å dekonstruere hvilke konkrete verdier eller praksiser som muligens påvirker kulturens funksjon for stedsutviklingen på Silokaia. Dekonstruksjon av vår forståelse av kultur, og muligens sted, vil være viktig når jeg skal diskutere på hvilken måte eksperimentell planlegging kan brukes for den fremtidige utviklingen av Silokaia. For min oppgave vil eksperimentell planlegging være viktig for å (a) utfordre eksisterende kunnskap om hvilken rolle kultur har for stedsutviklingen på Silokaia, og (b) utforske alternative ideer til hvordan eksperimentering kan brukes for den fremtidige utviklingen på Silokaia.

2.2.3 Eget masterprosjekt i kontekst av den litterære gjennomgangen

Det er flere momenter mitt prosjekt skal bidra med i kontekst av den litterære gjennomgangen. For det første vil jeg at prosjektet mitt skal bidra til å nyansere argumentet om markedøkonomiens sentralitet innenfor kulturdrevet byutvikling. Et sentralt moment som har vært gjentakende gjennom den litterære gjennomgangen, er hvordan markedøkonomiske krefter har spilt en viktig rolle for kulturbasert byutvikling. Fremveksten av en nyliberal byutviklingspraksis, har skapt større markedsføring- og brandingpreget attraktivitetsdiskurs blant norske byer (Aspen, 2021, s. 47). Begrep som 'kulturnæring' og 'kulturøkonomi' har dermed fått en fremtredende plass innenfor et by- og planleggingsperspektiv. Økt fokus på å utforme steder gjennom et markedøkonomisk perspektiv, har ifølge Lopez, Antelo og Otón (2022, s. 35) ført til at *konkurrans planlegging* blir i større grad brukt for urban byutvikling. Kultur blir dermed brukt som en investeringsstrategi for å styrke steders konkurranseposisjon i et globalt marked. Dette kan trekkes parallell til Galland og Tewdwr-Jones (2020) argument om stedslogikk, hvor kultur kobles opp mot et konkurranseperspektiv. Som følge av et stort fokus på marked innenfor eksisterende forskning, vil jeg anvende en relasjonell tilnærming til kulturdrevet byutvikling. Her er det relevant å koble inn Kanalbyen for å undersøke hvordan kultursatsing kan påvirke sosial interaksjon og hverdagspraksiser som utfolder seg i dette boligområdet. Formålet er uansett å undersøke sammenhengen mellom kultursatsing og stedsutvikling på tvers av ulike stedsstrukturer, utover de markedøkonomiske.

For det andre skal oppgaven min bidra med økt forståelse for hvordan kontekstualisering av kultur som begrep innenfor kulturpolitiske prosesser, påvirker hvilken funksjon og effekt kultur har for Silokaia som sted. Lysgård (2013, s. 196-197) mener at det er viktig å forstå hvilken *verdi* og *kvalitet* kultur blir gitt innenfor den lokale kulturpolitikken. Slik tilnærming

til kultur er viktig, fordi dette kan ifølge Lysgård (ibid.) ha videre ringvirkning på stedsutforming og planleggingspraksis. Ytterligere forståelse av ulike verdier, ideer og meninger bak kulturpolitiske prosesser og strategier, åpner mer opp for å forstå hvordan relasjonen mellom kultur og stedsutvikling på Silokaia er sammensatt og kompleks. Videre er operasjonalisering av kultur viktig når jeg skal drøfte hvordan eksperimentell planlegging kan brukes for den fremtidige stedsutviklingen av Silokaia. Som Hillier (2008) argumenterer, er verden usikkert og i konstant bevegelse. Eksperimentering på sin side, handler om å imøtekomme slik usikkerhet ved å involvere ulike visjoner, perspektiver og krefter som utfolder seg på et sted. Tolkning av meningsinnholdet bak begrep som kultur, kan ifølge Saglie, Hofstad og Hanssen (2015, s. 32-33) belyse hvilke verdier og diskurser som dominerer innenfor kulturpolitikken. Å fange opp konkrete forestillinger og meninger knyttet kultur, er viktig for å dekonstruere slik representasjon (Nyseth, 2015, s. 256) og deretter anvende en eksperimentell tilnærming for den fremtidige stedsutviklingen av Silokaia.

For det tredje skal prosjektet mitt bidra med å belyse fenomenet kulturdrevet byutvikling på et lokalt nivå. Selv om litteraturen i kapittelet er hensiktsmessig for å få en overordnet forståelse av kulturdrevet byutvikling, fokuserer litteraturen i større grad på et globalt og internasjonalt perspektiv. Prosjektet mitt skal dermed utvide vår kunnskap om hvordan kulturdrevet byutvikling skjer, på et lokalt nivå i en mellomstor kommune som Kristiansand. Teorien om den kreative klassen er særdeles aktuell ettersom teorien har fått en stor innflytelse på norsk kulturpolitikk (jf. Kramvig og Førde, 2015). Dermed er det viktig å trekke linjer mellom disse overordnede perspektivene i en lokal kontekst, for å besvare oppgavens problemstilling.

Til slutt vil jeg at prosjektet skal bidra med mer kunnskap om bruk av eksperimentell planlegging som verktøy for by- og stedsutvikling. På den ene siden har fremveksten av nyliberalisme ført til større bruk av «cultural governance» (Vivant, 2022) hvor planmetodikk som temporalitet og midlertidighet integreres mer innenfor by- og samfunnsplanlegging. Prosjektet La Rampa fra Kristiansand illustrerte hvordan plantilnæringer slik som midlertidighet og kreativitet ble iverksatt for å tilrettelegge for kobling mellom langsiktig stedsutvikling og kultursatsing. Selv om interessen for bruk av eksperimentell urbanisme har økt (Førde, 2021, s. 97), fastslår Nyseth og Romuld (2021, s. 151) at «*Det meste av det vi hittil har sett av den kulturelle dreining i byutviklingen, har kommet i kommersiell og kommodifisert form, understøttet av nyliberalistiske ideer.*». I den sammenheng mener jeg min masteroppgave kan gi ytterligere kunnskap om hvordan vi kan anvende en mer relasjonell tilnærming til kulturdrevet byutvikling i Kristiansand. Bruk av eksperimentell planlegging

mener jeg er gunstig for å anvende et stedssensitivt blikk når jeg skal undersøke forholdet mellom kultur og sted fra et planperspektiv i min oppgave.

Oppsummering

Litteraturgjennomgangen i dette kapitlet visualiserer hvordan relasjonen mellom kultur og sted er sammensatt. Likevel argumenteres det at stedets kompleksitet må trekkes mer aktivt innenfor forskning og planlegging av byer og steder. I den forbindelse er det aktuelt å forstå nærmere hvordan sted er relasjonelt og komplekst fra et teoretisk perspektiv. I tillegg er det hensiktsmessig å forstå hvordan kreativitet og eksperimentering kobles inn i lys av et relasjonelt stedsperspektiv. Neste kapittel vil beskrive det teoretiske grunnlaget for masteroppgaven. Teoriene som vi skal se på er stedsteori, planleggingsteori og lokal og regional utviklingsteori. Problemstillingen min vil bli diskutert opp mot de valgte teoretiske rammeverkene og de innhentende primærdataene mine i et senere kapittel.

3. Teoretisk rammeverk

Oppgavens problemstilling skal ses i sammenheng med tre teoretiske rammeverk. Den første teorien jeg skal ta for meg er stedsteori. For å forstå hvordan sted består av sammensatte strukturer, er det viktig å analysere sted som åpent og dynamisk fremfor statisk og stabil. En relasjonell stedsforståelse er dermed fordelaktig for å anvende stedssensitivitet i analysen av forholdet mellom kultur og sted. Planleggingsteori er det andre teoretiske rammeverket, hvor jeg har valgt å fokusere nærmere på eksperimentell planlegging. Bruk av planleggingsteori har som hensikt å belyse hvordan stedets skiftende kompleksiteter må anerkjennes for utviklingen av Silokaia. Til slutt er lokal og regional utviklingsteori valgt. Lokal og regional utviklingsteori skal bidra til å forstå hvilke konsekvenser kreativitet, gjennom kulturpolitiske strategier, får for den lokale utviklingen på Silokaia fra et innovativt perspektiv.

3.1 Stedsteori - relasjonell stedsforståelse gjennom tilblivelse og «undefined becoming»

Essensen til min problemstilling er å undersøke sammenhengen mellom kultursatsing og kulturpolitikk, og hvordan dette påvirker stedsutvikling og stedsutformingen av et konkret område i Kristiansand. For å forstå denne sammenhengen vil et relasjonelt perspektiv være relevant fordi dette perspektivet trekker frem betydningen av å forstå sted som en arena hvor stabilitet og dynamikk forenes og utfolder seg på tvers av tid og rom. I den anledning, er det mulig å se nærmere på begrepet 'tilblivelse'. Flere forfattere definerer begrepet tilblivelse. Hillier (2010a, s. 90) forteller at:

'Becoming' is a movement between things, disrupting meanings, understanding and ways of being. Concepts are fluid, folding across and into each other, not always harmoniously and often in agonistic dissonance where differences come into contact (Hillier, 2010a, s. 90)

Tilblivelse (el. 'becoming') beskriver steder som et 'nettverk' og består av kontinuerlige strømmer og interaksjon mellom heterogene enheter i en flytende og åpen fremtid uten et endepunkt (Hillier, 2010b, s. 452). Doreen Massey (2005, s. 59) har også brukt tilblivelser og mener at sted er et resultat av en 'sammenkastning' av relasjoner, strukturer og konstellasjoner som utfolder seg på tvers av skala, tid og rom. På samme tid, påvirkes sted av stabilitet. Globale økonomiske strukturer, eks kapitalisme, eksemplifiserer faste strukturer som påvirker stedets konstruksjon (Urry, 2016, s. 58). de Roo (2016, s. 27) mener at kausalitet og stabilitet er noen av de viktigste mekanismene for at vi mennesker skal strukturere og rasjonalisere vår orientering i samfunnet. Teknisk og kausal tenkning blir derfor viktig når vi skal ta i bruk planlegging for å håndtere komplekse og uforutsigbare by- og stedsprosesser

(ibid. s.28). Essensen med tilblivelse, er å forstå hvordan sted er en arena hvor stabilitet og tilfeldighet møtes og samspilles.

Tilblivelse er relevant å ta i bruk for å undersøke kultur-sted relasjonen i min oppgave. Undersøkelse av hvordan kultur blir forstått, vil blant annet bidra med å gi økt innsikt om kultur kobles opp mot heterogene strukturer, eller er mer markedsorientert. Sted gjennom tilblivelse er også relevant i forbindelse med eksperimentell planlegging. Plantilnærmingen beskriver sted som aldri ferdig konstruert og konstruksjon av stedets konstruksjon krever en åpen fremtidstilnærming og gjennom interaksjon på tvers av aktører (Hillier, 2010a). Relasjonell stedsforståelse er derfor gunstig når jeg skal drøfte i hvordan eksperimentell planlegging kan brukes for den fremtidige utviklingen av Silokaia. Oppsummert, vil tilblivelse perspektivet være viktig i min oppgave for å forstå de dynamiske prosessene som utformer seg på et sted.

Forståelse av tilblivelsesperspektivet er også viktig for å forstå hvilken rolle og konsekvenser kultursatsing og kulturpolitikk har hatt for stedsutvikling i Kristiansand. Lysgård (2015, s. 321) argumenterer at i en 'sammenkastet' verden, finner vi stedsers tilfeldige sammenfall av representasjon, praksis og sosiale forhold på den ene siden, sammen med politikkenes innhold (policy) med planlagte og strategiske handlinger på den andre siden. Prosjektet La Rampa som ble presentert tidligere er et eksempel på relasjonell forståelse av kulturpolitikk og kultursatsing. På den ene siden har du politikkenes innhold hvor blant annet fylkeskommunen pekte på i sine politiske dokumenter at prosjektet forhåpentligvis skulle revitalisere og styrke bysentrum i Kristiansand (jf. Agder fylkeskommune, 2015). På den andre siden har du offentlige uterom i Kristiansand hvor byliv med ulike sosiale forhold, interaksjon og hverdagsliv forekommer blant innbyggerne. I dette prosjektet ble eksperimentell planlegging med fokus på temporalitet og eksperimentering brukt. Dette eksemplifiserer 'sammenkastning' hvor politikkenes mål og strategier møter relasjonelle og dynamiske strukturer i konkret byrom i Kristiansand sentrum. En relasjonell forståelse vil derfor belyse hvordan kulturpolitikken og kultursatsing i Kristiansand opererer i feltet mellom forutsigbarhet og uforutsigbarhet.

Hvordan blir så det relasjonelle forstått fra et planleggingsperspektiv? Nyseth, Førde og Cruickshank (2018, s. 277-280) trekker frem relasjonell planlegging for å koble sammen steders kompleksitet og dynamikk, sammen med planlagte handlinger som er konkretisert i for eksempel en plan. Dermed må planlegging ta fatt i sammenkastning, kaos og flyktighet, så vel som pre-definerte målsetninger. de Roo (2016) beskriver planlegging som et *complex*

system. Planlegging som komplekst system, handler om at planlegging ikke ses på som et endemål, men som et system som operere relasjonelt mellom det stabile og ustabile. Helt konkret må planlegging “... *continuously co-evolve as they adjust to contextual influences and the adaptation of opposing systems*” (de Roo, 2016, s. 31). I skjæringsfeltet mellom fastsatte og planlagte handlinger, og tilfeldige og uforutsigbare hendelser, opererer planlegging. En relasjonell planleggingsforståelse gir bredere forståelse for hvilken rolle og konsekvens kultur har for stedsutvikling på Silokaia, fordi den lokale kulturpolitikken arbeider mellom planlagte handlinger, og tilfeldig og uforutsigbare hendelser.

For Urry (2016, s. 59) handler kompleksitet om å forstå hvordan ulike systemer, som for eksempel planlegging eller sted, er dynamiske. I praksis vil dette si at vi må forstå hvordan systemer tilpasser seg (adapt) endringer og utvikler seg (co-evolve) sammen med de kontekstuelle rammene over tid og rom (ibid. s.59-60). I min oppgave er det ikke bare viktig å forstå hvordan planlegging befinner seg i spenningsfeltet mellom det materielle og immaterielle, men det er også viktig å forstå hvordan kulturdrevet byutvikling som fenomen også er et komplekst fenomen som er sammensatt. Kompleksitetsperspektivet blir mer og mer viktig ettersom dagens byplanleggingsutforming jobber mot kompakt og bærekraftig byutvikling, som igjen rommer ulike komplekse problemstillinger (Saglie, Hofstad og Hanssen, 2015, s. 26). Koblingen mellom kulturdrevet byutvikling og kompleksitet, gir dermed mulighet for å diskutere hvordan konflikt og kompleksitet påvirker relasjonen mellom kultur og sted, og dens effekt for stedsutviklingen av Silokaia.

Videre argumenterer Urry (2016, s. 67) også at “*Complex systems thinking emphasizes the importance of history, time and emergence*”. Forståelse av tid er viktig fordi nåtiden må ses i kontekst av fortid, men også antakelser om fremtiden (ibid. s.66). Tidsperspektiv er gunstig for å diskutere om kulturbegrepet har endret seg på tvers av tid innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Kontekstualisering av kultur i fortiden, kan potensielt ha en effekt for hvordan kultur blir definert i nåtiden. Samtidig er det mulig å diskutere om fortidens forståelse av kultur, har spilt en rolle for kultursatsingen på Silokaia. Tid er derfor viktig for å belyse funksjon og effekt kulturpolitikken har for stedsutviklingen av Silokaia.

På lik linje med sted, vil også planlegging befinne seg i en ‘becoming’ prosess. Hillier (2010b) tar for seg becoming begrepet i en planleggingskontekst, med hensikt om at planlegging i størst mulig grad skal tilpasse seg usikkerhet og imøtekomme uforutsigbarhet. Hun forklarer:

To me, strategic spatial planning represents a form of practice of strategically navigated becoming. It evolves, it functions, it adapts, somewhat chaotically, always pragmatically, concerned with what can be done, how new things, new folding and connections can be made experimentally, yet still in contact with reality (ibid. s.454)

Boelens og de Roo (2016, s. 43) argumenterer på sin side at planlegging ikke bare oppfattes som en konkret «plan», men som et system i en *undefined becoming* prosess. Undefined becoming vil si at planlegging tilpasser og utvikler seg i henhold til den konkrete konteksten den befinner seg i, på tvers av tid og rom. På den måten vil planlegging ta hensyn til den dynamiske og usikre fremtiden og faste nåværende strukturer. Glasgow opplevde økt økonomisk nedgang og dårlig sosiale levevilkår, som følge av avindustrialiseringen i Europa. Byen måtte dermed gjennomgå en omfattende omstilling for å imøtekomme den uforutsigbare fremtiden. I den sammenheng var kultur en viktig byutviklingsstrategi for å markedsføre byens identitet og historie, samt styrke byens omdømme utad (Garzia, 2014). Etablering av kulturelle aktiviteter, institusjoner og festivaler ble dermed viktig for utviklingen av Glasgow. (Edwards, 2018). Eksempelet illustrerer planlegging i en undefined becoming prosess hvor eksisterende kontekst, som på det tidspunktet var økonomisk nedgangstid og dårlige sosiale levevilkår, knyttes sammen med kultursatsing for å håndtere den usikre fremtiden til byen. Undefined becoming handler altså om å diskutere hvordan det materielle og immaterielle møtes, påvirker hverandre og kontinuerlig utvikler seg sammen over tid og rom. For min oppgave er, undefined becoming relevant i forbindelse med hvordan meningsinnholdet bak kulturbegrepet på den ene siden (immaterielt), kobles sammen med fysiske strukturer på Silokaia slik som topologi, arkitektur og design (materielle) på den andre siden. På den måten er det mulig å undersøke hvordan planlegging tilpasse seg (co-evolve) 'sammenkastningen' mellom kultur på den ene siden og stedets oppbygning på den andre siden.

Neste kapittel skal belyse planleggingsteori nærmere. Først skal jeg definere planlegging. Deretter skal tre hovedretninger innenfor planleggingsteorien bli presentert, før vi spisser oss inn ytterligere mot eksperimentell planlegging. Her vil også det bli argumentert for hvorfor eksperimentell planlegging er valgt som utgangspunkt i min oppgave. Avslutningsvis, skal jeg presentere tre ulike politiske diskurser som påvirker hvilken funksjon kultur har for stedets utvikling.

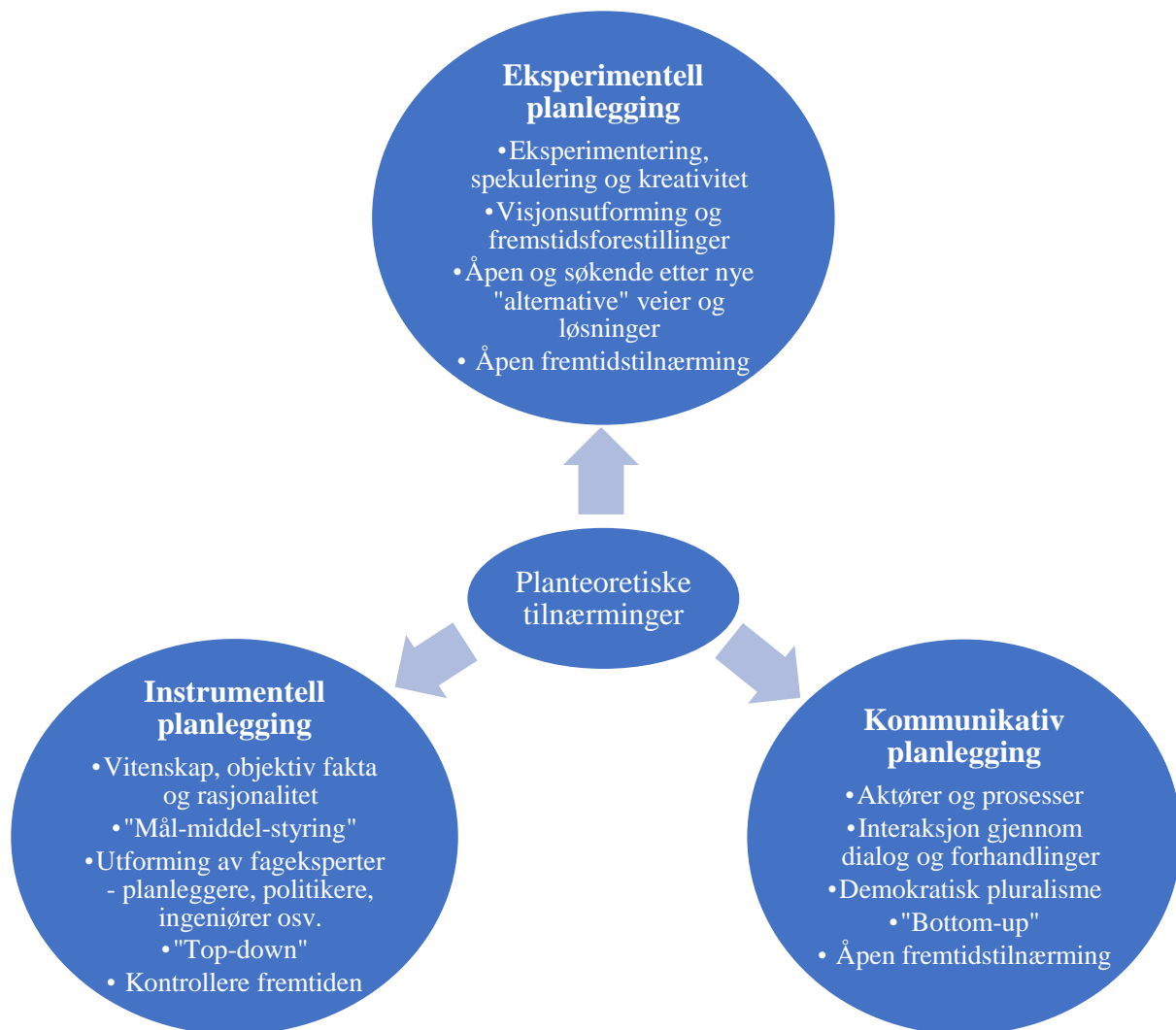
3.2 Planleggingsteori - Eksperimentell planlegging

Planlegging defineres som «... en organisert aktivitet hvor en eller flere aktører setter seg et framtidsrettet mål, og på bakgrunn av kunnskap og profesjonelle arbeidsmetoder registrerer

en prosess der en analyserer, prioriterer og samordner tiltak for å nå det fastsatte målet.» (Aarsæther, Falleth, Nyseth *et al.*, 2018, s. 15). Dermed handler planlegging om å spesifisere ulike mål og realisere disse målene gjennom konkret handling, for å kunne styre utviklingen mot et ønsket fremtidig resultat (Børrud og Grønning, 2018, s. 309). Kulturplanlegging (Evans, 2001), eksemplifiserer hvordan kulturpolitiske strategier utformes for å styre mot et overordnet fremtidig resultat. I kontekst av egen oppgave, skal planlegging være bindeleddet for å undersøke sammenhengen mellom kulturpolitiske strategier og stedets kontekst. Med andre ord, skal vi undersøke funksjonen og effekten mål, visjoner og strategier fra plan- og strategidokumenter i kulturpolitikken, har for utviklingen av Silokaia.

Planlegging karakteriseres gjennom tre hovedretninger: instrumentell, kommunikativ og eksperimentell planlegging. Instrumentell planlegging vektlegger kausale prosesser, og utformes (ofte) av fagekspertter slik som planleggere, ingeniører, arkitekter og byråkrater. Planretningen beskrives som teknisk, rasjonalistisk og objektivt. Planprosessen utvikles ofte gjennom en såkalt «mål-middel-styring», hvor planlegging brukes for å finne de beste (eller mest optimale) løsningene til konkrete problemstillinger. Resultatet er en sterk hierarkisk styring (top-down styring) som styres av en rasjonell og faktabasert beslutningsprosess (Amdam og Veggeland, 2011, s. 172-173). Kommunikativ planlegging setter aktørene og prosessene som skjer imellom aktørene, mer i fokus. Med utgangspunkt i Habermas sin teori, vektlegger retningen interaktive og kommunikativ prosesser hvor mennesker interagerer med hverandre gjennom dialogbasert aktiviteter og forhandlinger (ibid. s. 171-175). Ved bruk av dialog og forhandling, er det mulig å utveksle ideer, kunnskap og erfaringer på tvers av aktører. Resultatet er mer kommunikativ rasjonalitet (bottom-up-styring) hvor demokratiske perspektiver integreres mer i planleggingsprosessene og aktører utenfor fagekspertisen trekkes mer inn (Healey, 1992, s. 154-156). Eksperimentell planlegging vektlegger i større grad bruk av eksperimentering og spekulering i kontekst av stedsutvikling og stedsforståelse. I likhet med kommunikativ planlegging, legger planretningen til rette for å involvere aktører på tvers av samfunnsgrupper og fagfelt. Utvikling av steder skjer dermed i samspill mellom fagekspertter og aktører som står utenfor planleggingsfeltet. Samtidig skiller denne planretningen seg fra de to andre fordi eksperimentell planlegging forsøker å anvende uforutsigbarhet, tilpasser seg usikkerhet og ta i bruk en relasjonell stedsforståelse i større grad. Hensikten med denne planretningen er dermed å etablere nye tenkemåter, løsninger eller praksisformer i kontekst av en dynamisk og usikker fremtidsutvikling (Hillier, 2010a). For å utforme alternative løsninger innenfor en by- og stedsutviklingskontekst, blir kreativitet,

fantasi, visjon og scenarioutforming bruk som redskap for å «løse opp» fastlåste tenkemåter (lock-ins) eller praksiser innenfor planleggingspraksisen (Nyseth og Romuld, 2021). Vi kan oppsummere de tre planleggingsretningene gjennom illustrasjonen under:

Figur 1 - Karakteristiske trekk og essensielle ideer bak moderne planteoretiske tilnærminger knyttet plan- og bygningsloven (PBL)

Av nevnte planteoretiske rammeverk, er eksperimentell planleggingstilnærming den som er valgt for å besvare min problemstilling. Kristiansen og Nyseth (2018, s. 289-290) skiller mellom to ulike analytiske tilnærminger, det ene er *eksperimentell planlegging* og den andre er *bruk av eksperimenter i planlegging*. Førstnevnte er en form for eksperimentering som handler om å utforske alternative visjoner og fremtidsbilder (Hillier, 2008). Sistnevnte avgrenses til konkrete episoder hvor byen eller planprosesser utsettes for nye ideer, teknologier og metoder ved bruk av eksperimentering (Kristiansen og Nyseth, 2018, s. 289). La Rampa er eksempel på bruk av eksperimenter i planlegging. Jeg har valgt å fokusere på

eksperimentell planlegging som analytisk tilnærming i min oppgave. Det vil si at jeg skal drøfte hvordan eksperimentell tilnærming kan utfordre etablerte tankemåter og syn på hva kultur og sted er. På bakgrunn av slik dekonstruksjon, er det mulig å drøfte potensielle mulighetsrom som eksperimentering kan gi for den fremtidige utviklingen av Silokaia.

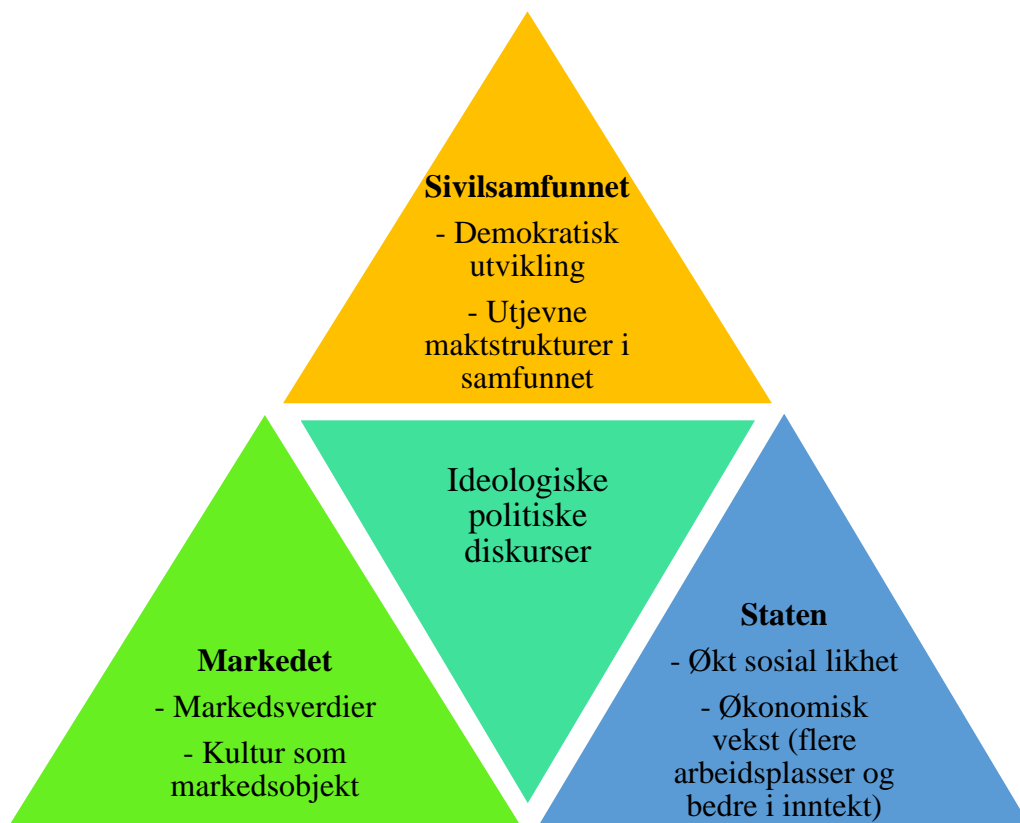
Jeg mener planretningen er først og fremst relevant fordi den anerkjenner tilblivelseskreftene til steder. Planretningen samsvarer godt med relasjonell stedsteori som også fokuserer på å anvende stedets dynamiske tilblivelsesprosesser. Valg av stedsteori og planteori som anvender en relasjonell stedsforståelse, vil etter min mening være gunstig for å undersøke forholdet mellom kultur og sted på Silokaia. For det andre mener jeg at planretningen er relevant for at fremtidige utviklingen av Silokaia kan preges av mer fleksibilitet og mangfold.

Eksperimentell planlegging fokuserer som sagt på bruk av eksperimentering, spekulering og scenario- og visjonsutforming innenfor by- og stedsutvikling (Kristiansen og Nyseth, 2018). Ettersom Kanalbyen er fremdeles under utvikling mener jeg slike kreative tilnæringsmåter gjør at bidra til alternative perspektiver rundt stedsutviklingen på Silokaia, utover de tradisjonell regulative og rasjonelle planpraksisene (ibid. s.292-293). Dermed mener jeg at eksperimentell planlegging som analytisk tilnærming er gunstig når jeg skal diskutere den fremtidige utviklingen av Silokaia.

Planlegging er situert i kontekst av politikk (Aarsæther *et al.*, 2018, s. 20). Ifølge Lysgård (2015, s. 319) vil den lokale politikken forankres gjennom flyt av mobile policydiskurser. Innenfor slike diskurser kan vi ifølge Saglie, Hofstad og Hanssen (2015, s. 32-33) undersøke hvilke representasjoner og verdier som påvirker institusjonelle ordninger og praksiser. Ved å undersøke meningsgrunnlaget bak kulturpolitiske diskurser, kan dette vise oss om stedsutviklingen på Silokaia påvirkes av verdiene bak diskursene. Hvis for eksempel markeds- og attraktivitetsdiskurs er gjennomgripende for byens utvikling, er det mulig å diskutere om hvordan dette kan få konsekvenser for hvordan bylivet blir iscenesatt og utformet (se Aspen, 2021, s. 48). Nyseth (2015) mener at eksperimentell planlegging bidrar til å utfordre etablerte representasjoner om steder, fordi vi kan spekulere ulike mulighetsrom og endringspotensialer for hvordan vi utvikler steder fysisk, men også hvordan vi forstår et sted. Innholdet til diskurser i kulturpolitikken, er viktig å ta med i min oppgave fordi diskurs kan bidra til å påvirke forståelsen, rekonstruksjonen og praksisen som forekommer når kultur brukes som byutviklingsstrategi på Silokaia.

McGuigan (2004, s. 35) presenterer tre ideologiske diskurser som påvirker hvilken funksjon kultur har for stedets utvikling. Den første er *staten*. Her spiller kultur en viktig funksjon for å

sikre den sosiale standarden og kvaliteten i samfunnet. Verdier som ‘tilgjengelighet’, ‘inkludering’ og ‘universalisme’ står sentralt. Den andre diskursen er *markedet*. Kultur og kulturpolitikken integreres mer innenfor et kommersielt markedsperspektiv, hvor neoliberalistiske verdier står sentralt. Fremvekst av konkurranseplanlegging og bruk av stedslogikk gjennom turisme, sysselsetting og markedsføring er eksempel på kultur gjennom en markedsdiskurs. Den tredje diskursen er *sivilsamfunnet*. Å styrke demokratiske verdier i samfunnet er gjennomgående i denne diskursen. Kulturens rolle blir dermed å kaste lys over eventuelle ujevne maktstrukturer og bidra til å styrke likheten i samfunnet (McGuigan, 2004, s. 53). «Kulturelt demokrati» i Norge illustrerer bruk av kultur som strategi for å skape større inkludering og mangfold i samfunnet (jf. Kvarv, 2014). Vi kan oppsummere de ulike politiske diskursene knyttet til kultur inn i modellen under:

Figur 2 - Illustrasjon av kulturens rolle og formål innenfor ulike ideologiske politiske diskurser (McGuigan, 2004)

Illustrering av de ulike ideologiske diskursene innenfor kultur er viktig for oppgavens analyse. Presisering av politiske diskurser er viktig for å besvare mitt spørsmål om i hvilken grad markedsverdier er markant for kultursatsingen i Kristiansand. Hvis en markedsøkonomisk diskurs er fremtredende, peker det på behov for å ta i bruk eksperimentell planlegging i min

oppgave for å anvende en mer relasjonell og stedorientert planleggingstilnærming for den fremtidige utviklingen av Silokaia. Modellen er dermed viktig for å illustrere hvilke politiske diskurser som eksisterer rundt begrepet kultur. I tillegg er modellen viktig for å drøfte hvilke konsekvenser konkrete diskursperspektiver kan ha for kultur som stedsutviklingsstrategi på Silokaia.

Frem til nå har illustrert hvorfor en relasjonell tilnærming er relevant for min problemstilling. Relasjonell stedsteori anerkjenner sted som åpne og sammensatte arenaer under kontinuerlig utvikling. Eksperimentell planlegging underbygger en relasjonell stedsforståelse, fordi stedets kompleksitet og dynamikk trekkes mer aktivt innenfor planleggingsutforming og stedsutvikling. Samtidig argumenteres det at kreativitet og eksperimentering bidrar til økt innovasjon, både innenfor planlegging (Hagen og Higdem, 2020, s. 12) og for stedsutviklingsprosesser (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018). Også Florida (2002) mener at innovasjon kan danne seg i større grad hvis byer og regioner tilrettelegger for kreativitet. I den sammenheng skal jeg ta oss videre til den siste delen av teorikapittelet, hvor vi skal se på lokal og regional utvikling gjennom kreativitet og innovasjon.

3.3 Lokal og regional utviklingsteori

Pike, Rodriguez-Pose og Tomaney (2017, s. 110) hevder at innovasjon, kunnskap, læring og kreativitet har blitt sentrale ideer innenfor lokal og regional utvikling. For dem så forekommer stedsutvikling gjennom kreativitets- og læringsprosesser, hvor aktører på lokalt eller regionalt nivå må klare å “... *produce, absorb and utilise innovations and knowledge through processes of learning and creativity.*” (ibid. s.110). ‘Flyt’ av kunnskap og ideer på tvers av organisasjoner og aktører (både horisontal og vertikal) er derfor viktig for forekomst av kreativ og innovativ utvikling. Det kan kobles parallell til tilblivelsesperspektivet, hvor aktører/krefter interagerer og samhandler i et nettverk (Hillier, 2010a; Massey, 2005). Teorien forsøker dermed å forstå kreativ og innovativ lokal og regional utvikling, gjennom komplekse sosiale og romlige strukturene ved sted innenfor ulike geografiske og institusjonelle kontekster.

Det er fire sentrale ideer innenfor dette teoretiske rammeverket, som er kreativitet, kunnskap, læring og innovasjon. Kreativitet beskrives gjerne som å utvikle nye ideer for å skape noe nytt. For lokal og regional utvikling er slik oppfinnsomhet ofte knyttet til varer og/eller tjenester (Pike, Rodriguez-Pose og Tomaney, 2017, s. 115-117). Kreativitet er relevant i kontekst av eksperimentell planlegging, fordi plantilnærmingen kan bidra til nye og alternative ideer, forståelse og kunnskap for stedsutviklingen av Silokaia. Kunnskap beskrives

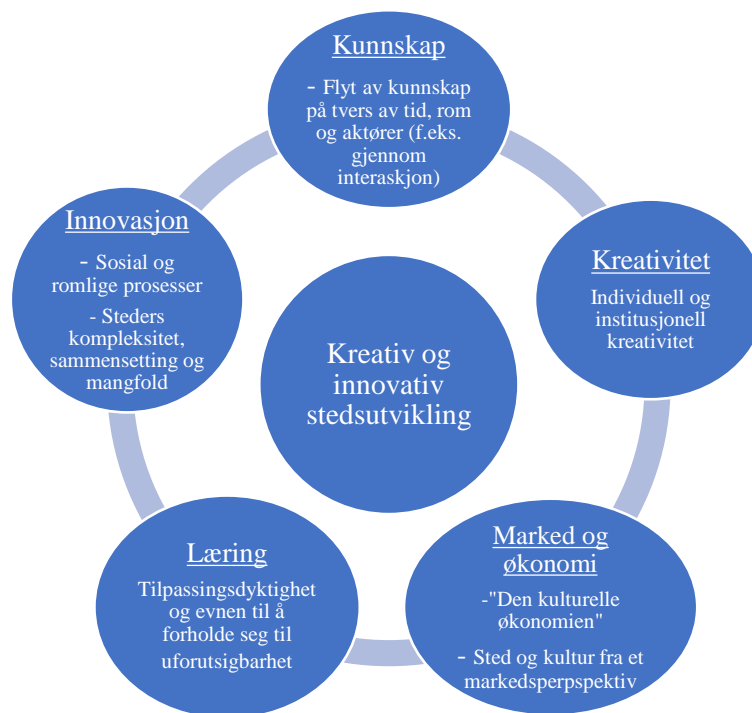
som informasjon fra individer eller sosiale grupper i form av data, fakta, erfaring og ferdigheter (ibid. s.114). Undersøkelse av meningsinnholdet til kulturbegrepet, illustrerer hvilken kunnskap som ligger til grunn innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Slik kunnskap er videre viktig for å identifisere hvilke premisser kultur legger for stedsutviklingen på Silokaia. Her er det også mulig å koble inn figuren om diskurs fra forrige kapittel fordi diskurser innenfor kulturpolitikken i Kristiansand, kan potensielt påvirke kunnskapsgrunnlaget i kulturstrategiske dokumenter. Læring handler om å tilegne seg kunnskap og/eller ferdigheter. Dette krever å inneha en refleksiv og åpen tilnærming til uforutsette hendelser og endringer som kan forekommer (ibid. s.115).

Innovasjon har blitt svært populært 'buzzord' når enn snakker om lokal og regional utvikling gjennom et kulturdrevet og kreativt perspektiv. Hagen og Higdem (2020, s. 16-17) skiller mellom innovasjon i privat og offentlig sektor i kontekst av stedsutvikling og planlegging. Førstnevnte forbindes gjerne med teknisk og markedsøkonomisk utvikling, hvor nye produkter og servicetjenester utformes. Her er det mulig å trekke parallell til innovasjon og stedsutvikling i lys av kulturnæringsutvikling og entreprenørskap (jf. Kramvig og Førde, 2015). Sistnevnte fokuserer mer på innovasjon knyttet institusjonelle og byråkratiske prosesser (Hagen og Higdem, 2020, s. 19). Et eksempel er utforskning av nye former for deltakelse og medvirkning innenfor planlegging (Kristiansen og Nyseth, 2018, s. 289). Bruk av innovasjon som stedsutviklingsstrategi, kan dermed kontekstualiseres på ulike måter. Essensen med innovasjon er at det omhandler å skape en eller annen form for endring (Hagen og Higdem, 2020, s. 16), ofte gjennom samspill med ulike aktører, steder og kontekster (Kramvig og Førde, 2013, s. 64).

Jeg har imidlertid valgt å bruke innovasjon som et mer analytisk begrep i min oppgave. I min oppgave vil innovasjon ses i kontekst av eksperimentell planlegging, ettersom kreativitet og innovasjon muliggjøres i større grad, gjennom eksperimentering (Kristiansen og Nyseth, 2018, s. 303). Nyseth (2015, s. 250) mener at eksperimentell tilnærming gjør at vi tenker utover fastlåste representasjoner og etablerte forestillinger. Dermed kan eksperimentell tilnærming brukes for å utfordre eksisterende forestillinger rundt begrep som kultur og sted i min oppgave. Å ivareta *omsorg* for stedet innenfor planlegging handler, ifølge Nyseth, Førde og Cruickshank (2018, s. 282), om å ta hensyn til sted som komplekse relasjonelt nettverk. Kristiansen og Nyseth (2018) argumenterer at kreativ og eksperimentell plantilnærming tilnærmer seg en relasjonell stedsforståelse, fordi eksperimentering handler om å spekulere

rundt potensialer og muligheter rundt stedets utvikling. Med andre ord, skal jeg se innovasjonsbegrepet i kontekst av eksperimentering. Det vil si at innvendingen til innovasjon og kreativitet innenfor lokal og regional utviklingsteori fra Pike, Rodriguez-Pose og Tomaney (2017), skal underbygge teorien om eksperimentell planlegging.

Videre er den ‘kulturelle økonomien’ (cultural economy) en sentral del av lokal og regional utvikling fra et innovativt og kreativitetsperspektiv. Kulturell økonomi handler om sammenkoblingen og korrelasjonen mellom kulturelle aktiviteter og industrier, og økonomisk utvikling og vekst. Her er det mulig å se parallell til ideer bak den kreative klassen (jf. Florida, 2002). Ideen om den kulturelle økonomien er relevant når jeg skal drøfte kulturens funksjon og effekt på Silokaia. Hvis markedsverdier kobles aktivt innenfor kulturpolitikken i Kristiansand, er det mulig å diskutere hvilken effekt markedet kan få for utviklingen på Silokaia. Eksempelvis, hvilken oppfatning får vi av Silokaia som sted hvis kultur konstrueres fra et markedsståsted? Vil kultursatsing iscenesette en ‘versjon’ av Silokaia, hvor attraktivitet og markedslogikk påvirker stedsutviklingen på Silokaia? Sett at markedsverdier står sterkt bak kultursatsingen på Silokaia, kan eksperimentell planlegging brukes for å dekonstruere vår forståelse og holdning til kultur (Nyseth, 2015, s. 256). Slike spørsmål vil bli diskutert videre i oppgaven min. Lokal og regional utviklingsteori kan oppsummeres i illustrasjonen under:

Figur 3 – Karakteristiske trekk bak kreativ og innovativ lokal og regional utvikling (Kilde: Pike, Rodriguez-Pose og Tomaney, 2017)

Formålet med å ta i bruk lokal og regional utviklingsteori er for å drøfte om kulturøkonomiske ideer påvirker meningsinnholdet til kulturbegrepet. Slik drøfting kan bidra til å undersøke om kulturøkonomiske verdier får potensielle effekter for de fysiske og relasjonelle strukturene på Silokaia. Samtidig skal lokal og regional utviklingsteori underbygge den eksperimentelle planleggingsteorien. Ved hjelp av begrep som innovasjon, skal jeg drøfte hvordan eksperimentell tilnærming til planlegging kan utfordre forestillinger og representasjoner rundt begrep som kultur og sted. Oppsummert ønsker jeg at lokal og regional utviklingsteori skal gi oss innsikt om hvordan kreativitet og eksperimentering kan utfordre vår meningsdannelse av begrep som kultur og sted.

Oppsummering

Analyse av kulturens rolle og effekt for stedsutviklingen på Silokaia krever etter min mening ulike teoretiske tilnærminger. For å forstå hvilken rolle kulturpolitikken har for stedsutviklingen på Silokaia, mener jeg det er særdeles aktuelt å undersøke meningsinnholdet bak kulturbegrepet. Ved å drøfte hvordan kultur blir forstått, kan dette vise oss hvilke intensjoner ligger bak kultur som stedsstrategi på Silokaia. Samtidig kan analyse av meningsinnholdet bak kulturbegrepet, i hvilken grad markedsverdier er sentral. I den sammenheng kan vi trekke inn kulturøkonomi og den kreative klassen. Tilblivelsestilnærming er viktig for å diskutere relasjonen kultur-sted fra et mer åpent, mangfoldig og komplekst perspektiv. Slikt relasjonelt perspektiv er viktig, spesielt siden by- og planleggingsfeltet har blitt stadig mer komplekst (Hillier, 2008; Kristiansen og Nyseth, 2018, s. 286). Å eksperimentere krever å tenke alternativt for hvordan vi styrer byen og løser konkrete problemstillinger. Det er fremdeles en stund til Silokaia og Kanalbyen er ferdig utviklet. Spekulering av den fremtidige utviklingen for Silokaia, kan gi større rom for fleksibilitet og håndtering av usikkerhet innenfor planlegging. En åpen og relasjonell fremtidstilnærming kan gi mulighet for at vi kan bli mer oppmerksomme på et bredere sett av muligheter for den videre utviklingen av Silokaia.

Det som jeg mener er viktig å drøfte i min oppgave, er å forstå hvordan kultur som et begrep blir tolket og forstått i lys av kulturdrevet byutvikling. Altså hva slags innhold og formål skal kultur ha for byutviklingen på Silokaia. Dette er noe som jeg skal se nærmere på videre i oppgaven min.

4. Metode

I dette kapittelet skal jeg redegjøre og beskrive hvordan jeg har gått frem for å besvare masteroppgavens problemstilling fra et metodologisk perspektiv. Først vil jeg argumentere for valg av kvalitativ metode i min oppgave. Videre skal jeg også redegjøre for valg av semi-strukturert intervju og dokumentanalyse som kvalitative innsamlingsstrategier. Styrker og svakheter som medfølger bruk av disse to strategiene vil også bli presentert. Deretter vil jeg beskrive utvalg av informanter i mitt prosjekt. Etterpå skal jeg forklare hvordan produksjon og bearbeidelse av dataene ble gjennomført. Ytterlig vil jeg fremlegge metodisk refleksjon, hvor jeg diskuterer reliabilitet og validitet, samt generalisering. Avslutningsvis vil etiske innvendinger til mitt prosjekt bli diskutert.

4.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ forskningsmetode er en av flere metodiske retninger som ofte brukes innenfor samfunnsgeografi. Metoden beskrives som høyt kontekstorientert, intensivt og utforskende, ettersom kvalitativ metode prøver å forstå sosiale fenomener ved å belyse 'realiteten der ute' i størst mulig grad (Gray, 2022, s. 175). Forståelse av realiteten der ute skjer ved hjelp av å innhente dybdekunnskap, som regel, ved hjelp av enkelt menneskets oppfattelse av verden. Gray (2022, s. 287) presiserer at når du ønsker å utforske spørsmål som «hvorfor» og «hvordan» innenfor kvalitativ forskning, er bruk av case studie aktuelt for å oppnå en dypere forståelse av en hendelse eller fenomen. Innsamling av kvalitativ data, kan skje gjennom ulike strategier som for eksempel observasjon, spørreundersøkelse, dokument analyse og intervju. Kvalitativ metode undersøker feltet gjennom dybde, i motsetning til kvantitativ metode som undersøker feltet gjennom bredde. Samtidig presiserer Clifford, Cope, Gillespie *et al.* (2016, s. 5-6) at til tross for at kvalitativ og kvantitativ metode fremstår som motstridende, kan begge retningene bidra til ulike sider og kunnskap om et samfunnsfenomen.

Jeg har benyttet meg av de kvalitative metodene semi-strukturert intervju og dokumentanalyse, med utgangspunkt i en case studie for å undersøke koblingen mellom kultursatsing og stedsutvikling på Silokaia. Ifølge Winchester og Rofe (2016, s. 5), vil innsamling av informasjon om menneskelig atferd og motivasjon gi en verdifull forståelse av det feltet og den realiteten der ute som valgt av forskeren. Omfanget av informanter (12 individer) gjør at dette studiet blir intensivt, som skal få økt forståelse for kulturdrevet byutvikling i Kristiansand, ut ifra et fåtalls personers oppfatninger og meninger. Ettersom dataene utspringer fra en spesifikk kontekst og innhenter meninger fra et mindre utvalg av individer, vil ikke min innsamlet informasjon være et fasitsvar. Likevel, vil informantenes

erfaring og synspunkter bidra til viktig informasjon til å besvare mine problemstillinger. Oppsummert er kvalitativ metode valgt som metodologisk grunnlag for mitt prosjekt, hvor semi-strukturert intervju og dokumentanalyse utgjør mitt kvalitative materiale.

4.1.1 Semi-strukturert intervju

Gray (2022, s. 411) karakteriserer semi-strukturert intervju som en intervjuform hvor spørsmålene ikke følger en spesifikk rekkefølge eller orden, men er mer som en samtale. Intervjuformen faller derfor mellom strukturert og ustrukturert intervju. En styrke ved metoden er at den er fleksibel, hvor du følger oppsett av forhåndsskrevne spørsmål til en viss grad samtidig som du kan justere spørsmålene underveis under intervjuene (Dunn, 2016, s. 158). Samtidig kan du stille utdypende spørsmål hvis nye problemstillinger dukker opp underveis i intervjuet. Gray (2022, s. 411) mener at intervjuformen er gunstig når målet med studiet er å utforske subjektive meninger som respondenter tilskriver konsepter eller hendelser. Selv om meningene og erfaringene kan variere stort blant informantene, mener jeg at et bredt spekter med informasjon vil belyse sammensettingen av kulturdrevet byutvikling som fenomen. De 12 ulike informantene som jeg har henvendt meg til, jobber på tvers av ulike offentlige sektorer og organisasjoner. Samtidig vil semi-strukturert intervju bidra til at informantene kan gi egne refleksjoner og tolkninger på hvordan kulturdrevet byutvikling utfolder seg på Silokaia. Innspill fra flere informanter som er tilknyttet feltet der ute, kan bidra med at dine egne meninger og erfaring kan bli sjekket og gransket videre.

Det er ikke mulig å formulere en konkret guide for god praksis av intervjuer innen enhver kontekst (Dunn, 2016, s. 152). Hvert eneste intervju trenger dermed egne forberedelse og praksis. Mine intervjuguide ble utviklet etter hvert som ny informasjon ble innhentet og ble tilpasset informantenes bakgrunn og ekspertise. Intervjuguidene bestod av både åpne og lukkede spørsmål, med formål om å innhente konkret informasjon, men også refleksjoner fra informantene. Informantene som jobbet mer mot kulturutvikling, fikk flere spørsmål knyttet til lokal kultursatsing og kulturpolitikk. Likedan fikk informantene som jobbet med utviklingen av Silokaia, mer direkte spørsmål knyttet til dette området. Jeg stilte også 2-3 like spørsmål til informantene om funksjonen og konsekvensene for kultursatsingen på Silokaia, med hensikt å innhente ulike perspektiver rundt samme spørsmål blant informantene mine. Forberedelsen av intervjuguidene i forkant gjorde at jeg fikk innhentet detaljert informasjon som var nyttig for min problemstilling, jeg fikk stilt oppfølgingsspørsmål og utforsket mer i dybden på ting som jeg lurte på eller var uklart. Samtidig var det behjelpelig å ha utformet en

liste med spørsmål på forhånd, hvis samtalen potensielt «tørket ut» (Clifford *et al.*, 2016, s. 147).

Strukturen på intervjuene var likt på tvers av alle deltakerne. Første del av intervjuet bestod av en «oppvarmingsperiode» (Dunn, 2016, s. 164). Fremfor å starte direkte med intervjuet, kan 'small talk' lette opp stemningen slik at informantene føler seg avslappet og komfortabel. Før intervjuet, småpratet jeg med informantene om ulike hverdagslige samtale emner og generell konversering rundt tematikken til min masteroppgave. Relasjonen du som forsker skaper med deltakerne er viktig for å innhente meninger og synspunkter (ibid. s. 162-163). For å bygge opp denne relasjonen, mener Gray (2022, s. 418) at det er viktig at du etablerer tillitt og respekt til informantene. Helt konkret mener forfatteren at dette vil si at du forklarer til informantene hvordan intervjuet blir gjennomført, hvor lang tid det vil ta, be om tillatelse for å ta opp samtalen, gjør garantier for anonymitet og spør om respondentene har noen spørsmål. Jeg redegjorde disse formelle strukturene for informantene, før jeg fikk samtykke fra dem til å gjennomføre intervjuene. Mine 12 intervjuer varte mellom 45 min – 1 time. 10 av intervjuene ble gjennomført fysisk på informantenes arbeidsplass, ett via telefon og ett digitalt på Zoom. De to sistnevnte ble gjennomført som følge av at disse informantene ikke hadde mulighet til å møte meg fysisk.

Fra eget ståsted, opplevde jeg intervjuene som positivt. Jeg fikk god innsikt i aktørenes meninger og oppfattelse rundt tematikken til min studie. I tillegg til at jeg fikk bekreftet mye bakgrunnsinformasjon, tilført ny kunnskap og problemstillinger underveis. Etter min mening fremstod informantene veldig engasjert i tematikken for min oppgave og fornøyd med intervjuene som ble gjennomført.

4.1.2 Dokumentanalyse

Ettersom jeg skal belyse hvilken funksjon og effekt kultur har for stedsutviklingen av Silokaia, er offentlige dokumenter særdeles relevant for min oppgave. Fremfor en innholdsanalyse, hvor dokumenter analyseres systematisk gjennom forhåndsbestemte klasser eller kategorier, har jeg valgt en tematisk analyse. En tematisk analyse fokuserer i større grad på å identifisere mønstre som springer ut fra dataene (Gray, 2022, s. 758-760). Jeg mener at en tematisk analyse er mest relevant for min oppgave siden jeg skal, i størst mulig grad, produsere dybde kunnskap i form av meninger, refleksjoner og ideer. Dermed vil dokumentanalysen fungere som sekundærdata i min studie (ibid. s.604).

Jeg har tatt i bruk dokumentanalyse for å analysere tre kulturstrategier til Kristiansand kommune. Kulturstrategi er et strategisk dokument som gir overordnende føring for sentrale strategiområder og målsetninger for den kommunale kulturpolitikken i løpet av en valgt tidsperiode. To av strategiene er eldre strategier, fra tidsperioden 2002-2012 og 2012-2022. Den siste strategien er foreløpig under politisk behandling, men skal bli vedtatt i løpet av 2023 og skal være gjeldende for tidsperioden 2023-2033. Selv om den nyeste kulturstrategien ikke er offentliggjort, mener jeg det er hensiktsmessig å referere til den nye strategien ettersom jeg har innhentet relevant data som vil være gunstig for å illustrere forståelse av kultur innenfor kulturpolitikken i Kristiansand over en lengre tidsperiode (Gray, 2022, s. 605). Videre, har jeg analysert strategidokumenter og årsrapporter til stiftelsen Cultiva, for å diskutere markedets plass innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Først og fremst har jeg valgt å fokusere på Cultiva, for å avgrense oppgaven min slik at den ikke blir for bred. Valg av Cultiva spesifikt er på bakgrunn av argumentet fra kapittel to, om at opprettelsen av stiftelsen var i stor grad inspirert av den kreative klassen (Lysgård og Tveiten, 2005). Ettersom kulturøkonomien står sterkt innenfor den kreative klassen, mener jeg det er gunstig å undersøke Cultiva for å diskutere markedets plass innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Analyseprosessen av dokumentene vil bli presentert senere i kapittelet.

Bruk av sekundærdata som er offentlig for allmenheten krever kritisk refleksjon. Internett har gitt enorme muligheter for tilgjengeligheten av dokumenter og informasjon fra offentlige aktører. Samtidig har internett brakt frem nye spørsmål knyttet til forskningsetikk (Dowling, 2016, s. 33). Kildekritikk og refleksivitet til sekundærdataen er dermed viktig for å reflektere over grad av pålitelighet til metodikk og kilder i dokumentene. Clifford *et al.* (2016, s. 522) hevder at personer som arbeider for myndighetene, anses som høyt kompetent og at dataene blir dermed sett på som en pålitelig kilde. Likevel er det viktig å anerkjenne at offentlige og administrative aktører kan ha en agenda. Igjen vil refleksivitet over motiver, holdninger og agenda i dokumentene være viktig for at du som forsker skal produsere kunnskap som er i størst grad objektiv og nøytral. Gray (2022, s. 605) mener at dokumentanalyse er viktig, fordi det åpner opp at du kan anvende mer objektivitet i din studie. Semi-strukturert intervju innhenter meninger og erfaringer fra mennesker, som kan øke risiko for at studiet ikke blir nøytral. Offentlige dokumenter kan på sin side gi perspektiver til studiet ditt som er mer upartisk, vitenskapelig og objektiv. Til sammen utgjør metoden til oppgaven min intervju og dokumentanalyse. Kobling mellom primær- og sekundærdata, sammen med mine teoretiske perspektiver, utgjør grunnlaget for diskusjonen og analysen i min oppgave

4.2 Utvalg

Valg av informanter startet i april/mai 2022. Tematikken om kulturdrevet byutvikling er sammensatt og trenger derfor et utvalg av forskjellige informanter som arbeider innenfor ulike organisasjoner og etater. Etter gjennomgang av offentlige dokumenter, nettsider og avisartikler fikk jeg en overordnet oversikt over relevante aktører som jeg mente var aktuell for min masteroppgave. Jeg kontaktet fem av mine tolv informanter via telefon, i slutten av mai/begynnelsen av juni 2022, som arbeidet for kommunen og i organisasjoner knyttet kunst og kulturlivet i Kristiansand. Det er gunstig å avtale intervju tre uker i forkant, både for at jeg kan være forberedt til intervjuene, men også for at jeg ikke bryter etiske retningslinjer slik som psykisk skade i form av stress over på mine informanter (Gray, 2022, s. 83). Siden jeg var usikker på når informantene skulle ha ferie i sommerperioden, kontaktet jeg de fem informantene *før* fellesferien for å avtale intervju i løpet av august 2022. Telefonsamtalen bestod i en kort presentasjon av hvem jeg var, hva jeg studerte, hva min masteroppgave handlet om og hvorfor jeg mente den respektive informanten var relevant for min oppgave. Etter samtykke fra informantene til å gjennomføre intervju, sendte jeg de en mail i etterkant av telefonsamtalen med informasjonsskriv om mitt masterprosjekt.

Informasjonsskrivet gir en generell informasjon om masterprosjektet mitt og hvilke rettigheter dem som informant har i forbindelse med deltakelse i vitenskapelig forskning. Skrivet vil derfor gi informantene bedre mulighet til å forstå tematikken for studiet mitt og derfor være mer forberedt på intervjuet. Videre i skrevet, informeres det om personvern og rettigheter informantene har, blant annet knyttet til anonymitet, frivillighet og samtykke. Informantene vil være anonyme, det er frivillig å delta i prosjektet og informantene kan trekke samtykke for deltakelse i prosjektet tilbake uten å oppgi grunn. Av hensyn til personvern og sikkerhet, har informantene rett til innsyn i prosjektet, samt rett til å rette eller slette data. Opplysningene fra intervjuene vil bli transkribert fra en elektronisk lydopptaker ved samtykke. Følgelig vil intervjuet bli transkribert over i et eget dokument som er lagt inn i en egen server som bare forskeren har tilgang til, og deretter vil lydopptaket bli slettet så snart intervjuet er transkribert. All informasjon vil bli behandlet konfidensielt og ikke brukt til noe annet enn eget masterprosjekt. Kontaktinformasjonen til meg og veileder ble listet, i tillegg til informasjon om at studiet behandles konfidensielt gjennom UiBs personvernssystem RETTE (Risiko og etterlevelse i forskningsprosjekter). Før alle mine intervjuer presiserte jeg til informantene om deres rettigheter som deltaker i mitt prosjekt, hvordan informasjonen ville bli behandlet, samt samtykke til å ta lydopptak. Jeg sendte også de transkriberte intervjuene til informantene i etterkant, for å få samtykke for at jeg kunne bruke utsagnene til informantene i

min oppgave. Studiet mitt var også meldt inn til NSD (Norsk senter for forskningsdata) før intervjuprosessen og utvalgprosessen ble gjennomført. Informasjonsskrivet er lagt som vedlegg nederst i oppgaven (Vedlegg 2).

De resterende syv informantene, ble kontakten for intervju i etterkant av samtale med de fem første informantene som var avtalt før sommerferien. Dette refereres til som 'snøballeffekten', hvor en informant kan gi tips eller lede seg videre til neste informant, som igjen kan sette deg videre til en annen informant (Gray, 2022, s. 238). Ved hjelp av snøballeffekten, fikk jeg navn fra de fem første informantene, til de syv resterende informantene som er delaktig i dette prosjektet. Informantene ble kontaktet via telefon, og samtalen var strukturert på samme måte som tidligere, hvor jeg presenterte informasjon om meg selv, min masteroppgave og hvorfor informanten var kontaktet. Informantene fikk også tilsendt informasjonsskriv i etterkant av telefonsamtalen. Bruk av snøballeffekten gjorde at jeg ikke fikk avtalt intervjuene like mye i forveien som de frem første. Likevel, prøvde jeg i størst mulig grad å ta hensyn til timeplanen og arbeidsforholdene til de gjenværende informantene. Blant annet tilpasset jeg meg ved at jeg tilbydde informanten å selv velge dag, tidspunkt og lokasjon som passet dem best for å bli intervjuet, for å forhindre budd på etiske retningslinjer. Min egen erfaring var at den korte tidsperioden ikke fikk konsekvenser for dataene mine ettersom jeg kom svært godt forberedt til intervjuene.

Intervjuene ble gjennomført fra midten av august, til begynnelsen av september 2022. Størst andel av intervjuene med de fem informantene som jeg tok kontakt med før fellesferien i juni 2022, ble gjennomført tredje uken i august 2022. Jeg tok også kontakt med disse informantene ca. en uke i forkant før intervjuet for å bekrefte tidspunktet og avtale lokasjon hvor intervjuet finner sted (Gray, 2022, s. 416) Jeg tok dermed kontakt med informantene gjennom telefonsamtale eller e-post, for å bekrefte avtalt tidspunkt og lokasjon for intervjuene i midten av august. Resterende syv informanter ble intervjuet siste uken i august og første uken i september. Som følge av at intervju med disse informantene ble avtalt på kortere varsel enn de fem første, så ble dag, tidspunkt og lokasjon for intervju avtalt ved første telefonsamtale/mail med informantene. Til sammen så ble ti av intervjuene gjennomført fysisk på informantenes arbeidsplass. Ett av intervjuene ble gjennomført på telefon og ett intervju ble gjennomført digitalt på Zoom, som følge av at informantene ikke hadde mulighet til å møte meg fysisk.

Aktørene i mitt masterprosjekt er sentrale aktører som hovedsakelig arbeider med kulturutvikling i Kristiansand, samt byutvikling og transformasjon av Silokaia. Grunnet relativt få informanter, samt at flere av informantene har administrative stillinger som kan gjenkjennes og ikke anonymiseres, har jeg valgt å dele opp informantene ved hjelp av tall og desimaler (1.1 til 1.11). Det er som nevnt tolv informanter i studiet, men et av intervjuene ble gjennomført sammen med to informanter fra samme organisasjon (SKMU). Siden jeg intervjuet begge informantene samtidig, har jeg valgt å sette de inn under samme nummerering (1.11). I tillegg vil informantene bli referert gjennom pseudonym for å sikre anonymitet. Arbeidsstilling er blitt endret til generelle titler (rådgiver, representant, prosjektsjef eller administrativ ledelse). Vedlegg 1 viser oversikt over informantene mine, og er vedlagt i en egen seksjon kalt «Vedlegg» (Vedlegg 1).

4.3 Analyse av kvalitative data – transkribering og koding

For å analysere mine empiriske data har jeg gjennomført transkribering og koding. Under de fysiske intervjuene som ble gjennomført, tok jeg lydopptak under hele intervjuet. Jeg valgte å transkribere ordrett fra lydopptakene over på et eget dokument. Transkriberingen ble gjennomført så raskt som mulig etter intervjuene, før de ble sendt for godkjenning til de gjeldende informantene. Når det gjelder det ene intervjuet som ble gjennomført over telefon, var det dessverre ikke mulighet for å ta lydopptak ettersom jeg brukte telefonen min som lydopptaker. Dermed tok jeg notater under telefonsamtalen, omformulerte notatene til en sammenhengende tekst i etterkant av intervjuet og sendte dokumentet for godkjenning til informanten. Transkribering av alle intervjuene oppstod til tider utfordrende, med tanke på setningsoppbygging og ufullstendig setningsformulering som følge av muntlig formulering. Likevel har godkjenning fra informantene til deres transkriberte dokumenter vært nyttig for å få frem essensen ved intervjuene, samt for å forsikre om at prosjektet mitt ikke strider med etisk forskning.

Etter transkribering av intervjuene, samt godkjenning fra mine informanter, analyserte jeg dokumentene ved hjelp av koding. Koding vil være avhengig av din tilnærming til metode og dataanalyse. Likevel forklarer Gray (2022, s. 738) at koding av data skjer som regel gjennom tematisk, analytisk eller deskriptiv analyse. Jeg har valgt en analytisk koding av mine kvalitative data. Analytisk koding fokuserer på *hva* dataene forteller oss, og undersøke hvilke temaer som blir adressert i datamaterialet. Ettersom jeg skal innhente dybde forståelse, mener jeg en analytisk koding vil være behjelpelig for å innhente informasjon om menneskers mening og oppfatning. Videre systematiserte jeg dataene fra intervjuene mine, ved hjelp av

ulike koder fra de teoretiske rammeverkene og problemstillingene mine. Fra teorien brukte jeg begreper som antagonisme (konflikt), planlegging og kompleksitet for å systematisere dataene mine. Fra problemstillingen kategoriserte jeg dataene gjennom forskningsspørsmålene mine. Dermed fikk jeg data som kunne vise konsekvenser/effekter ved kultursatsingen i Kristiansand, data som fortalte om ambisjoner/visjoner for kultursatsing og data som kunne fortelle meg om markedets plass innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Kategorisering av data fra intervjuene var hensiktsmessig for å strukturere stor mange med data (Cope, 2016, s. 380), for deretter å finne mønstre på tvers av ulike informanter (Gray, 2022, s. 752). Systematisering av dataene mine åpnet opp for at jeg kunne gjennomføre en analytisk refleksjon over mine data, og undersøke hva informasjonen kunne fortelle meg om tematikken til min oppgave.

Når det gjelder analyseprosessen av dokumentene, har jeg tatt utgangspunkt i ulike begreper fra teoretiske rammeverket, deretter kategorisert dem under problemstillingene mine. Dermed har jeg også gjort en analytisk koding, med hensikt om å finne mønstre mellom teori og empiri fra dokumentene. Kulturstrategiene er analysert for å undersøke hvordan kultur blir forstått innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Offentlige dokumenter fra Cultiva, har blitt innhentet med hensikt om å diskutere sentrering av neoliberalistiske verdier bak kultursatsingen på Silokaia. Resultatet fra dokumentanalysen av forskningsspørsmålet en og to, utgjør grunnlaget for diskusjonen rundt eksperimentell planlegging på Silokaia.

4.4 Validitet og reliabilitet

En viktig del av forskning er refleksjon over kvalitet ved forskningen, ved å sikre validitet og representativitet i størst mulig grad. Samtidig har hver metodologi ulike konsepter og praksiser for hvordan kvalitet oppnås og hvordan kvalitet praktiseres gjennom sin forskning. Kvalitet til casestudie, vil trolig være ulikt fra en spørreundersøkelse. I tillegg vil også *“...sample selection will have a profound impact on the ultimate quality of the research [within qualitative research] ...”* (Gray, 2022, s. 226). Også innenfor kvalitativ forskning kan kvaliteten til innsamlingsstrategier, for eksempel intervju og fokus grupper, variere. Metodologisk design vil dermed påvirke hvilke strategier og praksiser du som forsker tilnærmer deg for å oppnå god datakvalitet.

For å sikre god datakvalitet er kriterier som reliabilitet og validitet sentrale. Reliabilitet forteller oss om datamaterialets pålitelighet, hvor det er viktig som forsker å være konsekvent på produksjon og analysing av data, samt bruk av passende strategier (Clifford *et al.*, 2016, s. 532). Med andre ord, handler reliabilitet om i hvilken grad studien/resultatene kan

etterprøves av andre forskere som tar i bruk samme teori/metodologisk rammeverk. Design av reliabilitet innenfor kvalitativ forskning kan oppnås på flere ulike måter. Likevel mener Gray (2022, s. 197) at kombinasjonen av triangulering og sjekk av informantenes pålitelighet er med på å styrke reliabilitet. Triangulering vil si innsamling av informasjon fra flere kilder eller ved å bruke flere datainnsamlingsverktøy. Validitet forteller om nøyaktigheten og gyldigheten av resultatene. Altså, er resultatet gjeldende for dette konkrete caset, eller utover dette. Høy validitet oppnås i større grad gjennom metodisk åpenhet, hvor forskeren forklarer tydelig hva som har blitt gjort når det gjelder design, prøvetaking, datainnsamling og analyse (ibid. s.197).

I min studie har jeg forsøkt å oppnå reliabilitet ved å ta i bruk triangulering av ulike innsamlingsstrategier innenfor kvalitative metode. Som pekt på tidligere (kapittel 4.1), har jeg tatt i bruk både primærdata (intervju) og sekundærdata (dokumentanalyse). Bruk av metodisk triangulering (Gray, 2022, s. 196), har gjort det mulig for meg å integrere reliabilitet inn i prosjektet mitt. Når det gjelder validitet, har jeg forsøkt å koble min problemstilling, til relevant design og datainnsamling for å skape høy grad av validitet. I tillegg har jeg også valgt informanter som kan øke oppgavens reliabilitet og validitet gjennom deres kompetanse og erfaring om tematikken i min oppgave. Jeg har dermed bevist valgt å bruke informanter som både har god kjennskap til kultursatsingen og kulturpolitikken i Kristiansand, men også som har kunnskap knyttet planlegging og stedsutvikling på Silokaia. I tillegg har jeg reflektert over egen posisjonalitet i mitt prosjekt, i lys av validitet og reliabilitet. Innenfor kvalitativ forskning vil din forskningsrolle, ifølge Gray (2022, s. 174), innebære å oppnå en helhetlig forståelse over konteksten som studeres, gjennom anskaffelse av intens og dyp informasjon. Ettersom jeg selv er født og oppvokst i byen, har jeg forsøkt å reflektere over min rolle for å forhindre at subjektive holdninger har fått innflytelse i mitt prosjekt.

4.5 Generalisering

Kvalitativ metode er kritisert for å ha en svak tilnærming til generalisering (Gray, 2022, s. 193). Innenfor kvalitativ forskning beskrives generalisering som overførbarhet, og handler om i hvilken grad dine funn er gjeldende for andre studier eller caser av samme fenomen (Baxter, 2016, s. 142). Case studie er hensiktsmessig for å utforske dybdenyanser for å oppnå forståelse og forklaring av konteksten til det valgte sosiale fenomenet (ibid. s. 130). Når en tar i bruk case studie som grunnlag for egen forskning, er det ifølge Gray (2022, s. 290) viktig å skille mellom to former for generalisering: analytisk (teoretisk) generalisering og statistisk generalisering. Førstnevnte oppstår når forskeren sammenligner resultatene fra en ny case

studie, opp mot teori for å undersøke om dette kan støttes opp mot hverandre. Ved å bruke analytisk generalisering er vi ifølge Yin (2012), referert i (Gray, 2022, s. 290), i stand til å sammenligne og skille resultatene av casestudien med teorier eller prinsipper som er akseptert. Dette samsvarer med hva min studie skal være, der mine resultater fra casestudiet sammenlignet og kobles opp mot teorier, og dermed gi innspill til en analytisk generalisering. Statisk generalisering oppstår når en konklusjon om en populasjon er basert på grunnlag av empiriske data samlet fra et utvalg (Clifford *et al.*, 2016, s. 587).

Grad av generalisering av min studie, er et refleksjonsspørsmål. Bruk av semi-strukturert stiller spørsmål ved grad av generalisering ettersom empirien min er basert på meninger og refleksjoner fra fåtall aktører (Gray, 2022, s. 195). Som en student med lite arbeidserfaring, men mer teoretisk forståelse for kulturdrevet byutvikling, kan det diskuteres i hvilken grad studiet mitt er generaliserbart. I tillegg er caset mitt i større grad unikt, med tanke på debatten som har oppstått rundt Kunstsiloen. Dermed er det mulig å diskutere grad av generalisering fra Silokaia, over til andre case. Likevel vil jeg at studiet mitt skal strebe etter økt forståelse rundt fenomenet kulturdrevet byutvikling, med utgangspunkt i en norsk lokal kontekst. Studiet mitt kan imidlertid fungere som et eksempel og belyse lignende prosesser, innenfor lignende kontekst. Fremfor et statisk generaliseringsgrunnlag, vil studiet mitt lene seg mot et analytisk generaliseringsgrunnlag.

4.6 Etske hensyn

Forskningsetikk refereres som å følge moralske prinsipper eller normer for å veilede forskerens atferd og forskerens forhold til andre (Dowling, 2016, s. 30-31). Etsk hensyn handler altså om å anvende etske retningslinjer for å forsikre at forskningen utføres på en moralsk forsvarlig måte. Samtidig er ikke forskningsetikk anvendt likt på tvers av forskning, fordi etske hensyn involverer ontologiske, epistemologiske og teoretiske forutsetninger (Gray, 2022, s. 78). Likevel argumenterer Gray (2022, s. 83) at (1) unngåelse av skade, (2) informert samtykke, (3) konfidensialitet og (4) unngåelse av bedrag er de viktigste etske retningslinjene å ta hensyn til, uavhengig av forskningsmetode.

Som følge av at jeg har benyttet meg av semi-strukturert intervju, og dermed henter opplysninger fra mennesker, har alle fire nevnte etske retningslinjer fra forrige avsnitt vært viktig å følge. Unngåelse av skade, spesielt psykisk skade, har blitt gjort ved at jeg har gitt informantene pseudonym for å sikre deres anonymitet og jeg har tilpasset meg informantenes timeplan og arbeidsforhold. Informert samtykke har blitt sikret ved å gi tilstrekkelig informasjon til deltakerne under hele forskningsprosessen min. Informasjonsskrivet gav

informantene utdypende informasjon før intervjuene. I tillegg til at gjennomgang av det formelle rammeverket til oppgaven min (tidsbruk, formål, hensikt, anonymitet, mulighet for å trekke samtykke osv.), vært viktig for å innhente samtykke fra deltakerne. Konfidensialitet har blitt oppnådd ved å sikre meg samtykke fra informantene, hvor jeg som forsker må være transparent for respondentene at deres deltakelse er helt frivillig og at de har rett til å trekke seg når som helst. Likeså har innsamling og oppbevaring av informasjonen vært viktig for å oppnå konfidensialitet, hvor jeg som nevnt har brukt digital opptaker for så og transkribere og lagre informasjonen på et lukket system som bare jeg har tilgang til. Bedrag oppstår når forskeren fremlegger studiet som noe den ikke er. Unngåelse av bedrag skjer ved å være åpen med deltakerne over eget forskningsprosjekt, slik at informantene ikke føler seg lurt og villedet av mitt prosjekt (Gray, 2022, s. 83-88). Informasjonen fra min studie karakteriseres nødvendigvis ikke som sensitiv informasjon. Likevel, var det viktig for meg å følge etiske retningslinjer i mitt prosjekt. Å følge etiske retningslinjer gjør at jeg kan skape god relasjon til informantene, gi dem tilstrekkelig og robust informasjon samt sikre deltakernes anonymitet og konfidensialitet.

5. Analyse og diskusjon – Introduksjon

I de neste kapitlene skal jeg diskutere den kvalitative empirien min, opp mot de tre valgte teoretiske rammeverkene i oppgaven. Problemstillingen min: *«Hvilken rolle og konsekvenser har kultursatsing og kulturpolitikken for utviklingen av Silokaia i Kristiansand?»*, vil være den gjennomgående tematikken for diskusjonen videre. Analysen er delt inn i tre kapitler, hvor hver underproblemstilling blir drøftet i hvert sitt kapittel. Det første kapitlet (kap. 5), skal diskutere (I) *«På hvilken måte blir kultur forstått i den lokale kulturpolitikken i Kristiansand?»*. Spørsmålet skal diskutere gjennom to tematiske seksjoner. Først skal jeg drøfte forståelse av kulturbegrepet i ulike kommunale kulturstrategier (kap. 5.1). Deretter skal jeg ta for meg Kunstsilo museet for å belyse kulturdrevet byutvikling gjennom antagonisme (kap. 5.2). I kapittel 6 skal jeg diskutere (II) *«I hvilken grad er det globale markedsperspektivet fremtredende for kultursatsingen som forekommer i Kristiansand?»*. Jeg skal drøfte markedets plass innenfor den kulturpolitikken i Kristiansand, med utgangspunkt i Cultiva som analytisk tilnærming. I siste kapittel (kap.7) skal jeg drøfte (III) *«På hvilken måte kan eksperimentell planlegging brukes for den fremtidige stedsutviklingen av Silokaia?»*. Som nevnt tidligere (s. 26-27), skal jeg ta for meg eksperimentell planlegging som analytisk tilnærming. Det vil si at jeg skal argumentere for hvordan eksperimentell plantilnærming kan bidra til rekonstruksjon av vårt etablerte syn på hva kultur og sted er, utover strategiske planer, hegemoniske diskurser og politiske praksiser. Diskusjonen i analysen er basert på primærdata fra mine semi-strukturert intervju, i tillegg til sekundærdata i form av offentlige dokumenter.

5.1 Meningsinnholdet bak kulturbegrepet – analyse av eldre og nyere kulturstrategi til Kristiansand kommune

Økt forståelse for hvilken rolle og konsekvens kulturpolitikken i Kristiansand har for Silokaia, krever en ytterligere forståelse for meningsinnholdet til kultur innenfor den lokale kulturpolitikken. Som beskrevet i metodekapitlet, vil diskusjonen være basert på analyse av tre kulturstrategier til kommune mellom tidsperioden 2002-2033. Jeg skal undersøke hvordan kultur blir forstått, gjennom å se på *visjoner/ambisjoner* og *strategiske satsingsområder* i de ulike kulturstrategiene. Valg av visjoner/ambisjoner er fordi dette vil kan hvilke motiv og målsetninger som er grunnleggende for kultursatsingen. Motiv og mål for kulturpolitikken kan fortelle oss hvilken motivasjon eller ideer som ligger til grunn for bruk av kultur utviklingsstrategi for Silokaia. Satsingsområde gi oss en tydeligere pekepinn på hvilke effekter spesifikke strategier og/eller prosjekter innenfor kulturpolitikken har for utviklingen av Silokaia. Kulturstrategiene skal omsider vise hvordan meningsinnholdet til kultur innenfor

den lokale kulturpolitikken, kan få konsekvens for stedsforståelsen og stedsutviklingen av Silokaia.

Kulturstrategien 2002-2012

Kulturstrategien fra 2002-2012, var det første helhetlige styringsdokumentet for kommunens kulturpolitikk. Visjonen til kulturstrategien var å være i tråd med forutsetningene som lå til grunn i kommuneplanen. I kommuneplanen stod det at «*Kommunens visjon er å være et fundament og drivkraft for kulturelt mangfold og kunstnerisk nyskaping.*» (Eriksen, 2002, s. 23). For å oppnå kommunens visjon i kulturstrategien ble 10 ulike mål konkretisert:

1) Bidra til at byen utmerker seg som et særlig attraktivt sted å bo og arbeide, der livskvalitet og tilhørighet er sentrale verdier	2) Legge forholdene til rette for kunstnerisk nyskaping	3) Legge forholdene til rette for å utløse kreative miljøer og hos den enkelte	4) Stimulere innbyggernes interesse, evne og muligheter til engasjement i kulturlivet	5) Bidra til at barn og ungdom er aktive bidragsytere og bruker kulturlivet
6) Stimulere til kulturelt mangfold, samfunnsengasjement og demokrati	7) Inngå i en helhetlig strategi for Kristiansand i en dynamisk by- og regionsutvikling på Sørlandet	8) Bidra til økt kunnskap om landsdelens og befolkningens kultur- og naturhistorie	9) Bidra til etablering og videreutvikling av kulturellt utdanning og forskning	10) Fremme kulturbasert næringsliv

Tabell 1 - 10 mål for kulturstrategien 2002-2012 (Eriksen, 2002, s. 23)

Tabellen over peker i større grad på generelle og overordnet målsetninger for å oppnå kulturstrategiens visjon. I den anledning spurte jeg en av informantene mine om hvilke satsingsområder eller fokusområder som var markant i den første kulturstrategien.

Informanten forklarte at:

Det sentrale og mest styrende i den gamle planen var det som ble kalt for 'flaggskipstrategien'. Det vil si at en ønsket å ha fokus på noen flaggskip for utvikling i Kristiansand som en skulle realisere. På den tiden var det tre flaggskip som ble løftet opp og som skulle realiseres. Disse flaggskipene var (1) Konserthus på Vestre havn (2) Svømmehall/badeland i sentrum og (3) et Kulturhistorisk museum på Odderøya. Dette

var de viktigste strategiske grepene som ble gjort i den gamle kulturstrategien rundt tusenårsskiftet. (1.1).

Flaggskipstrategien handlet om å fokusere på å realisere ulike kulturorienterte ‘flaggskip’ eller utviklingsprosjekter innenfor en by- og stedsutviklingskontekst (Eriksen, 2002, s. 23). Som beskrevet av informanten ovenfor, var det tre ulike prosjekter eller flaggskip; Konserthus, Svømmehall og Kulturhistorisk museum. Samtidig forteller en annen informant (1.10) at:

I 1993 ble det gjennomført en analyse av Helge Røed som resulterte i en rapport som het «Surt liv på det blide Sørlandet» som viste betydelige levekårsutfordringer i regionen. [...] Som en konsekvens ble tiltaksprogrammet «Felles mål for Agder» etablert 1994, i sammenheng med den originale rapporten. Hovedområdene for dette tiltaksprogrammet var såkalt «fire-k regionen» som var kommunikasjon, kunnskap, kultur og kompetanse [...] Kilden er et resultat av denne rapporten og tiltaksprogrammet. (Informant 1.10).

Kort fortalt, pekte rapporten fra 1993 på levekårsutfordringer på Sørlandet hvor landsdelen hadde høy andel arbeidsledige, trygdemottakere, dødelighet, selvmord blant unge og legemiddelbruk (Røed, 1994). Ifølge informanten, ble dårlige levevilkår i regionen ansett som en viktig katalysator som førte til kultur fikk en større plass for den lokale utviklingen i Kristiansand. Dårlige levevilkår, sammen med tydelige flaggskip, eksemplifiserer strategisk plantilnærming hvor politikere tar i bruk overordnede visjoner og ‘spekulering’ om en ønsket fremtid, sammen med kortsiktige og målrettede planer og prosjekter (Hillier, 2008, s. 43). Utsagnet ovenfor illustrerer også hvordan den politiske diskursen påvirket formålet og funksjonen til kultur. Levekårsrapporten viste dårlige forhold for lokalsamfunnet i Kristiansand. I den sammenheng fremstår det som at diskursen rundt kulturens funksjon ble fokusert gjennom et ‘statlig’ perspektiv (ref. McGuigan, 2004 kap. 3.2) hvor da kommunen hadde ansvaret for å videreutvikle levekårene i sivilsamfunnet. Jeg tolker det derfor som at kultursatsingen fra den første kulturstrategien fikk en effekt for stedsutviklingen på Silokaia, hvor da Kilden ble etablert på området.

Kulturstrategien eksemplifiserer hvordan konkrete mål og prosjekter påvirker stedsutviklingen av Silokaia. På samme tid er «*En plans koordinering av den romlige organisering er aldri nøytral, den underbygger og forsterker en fortolkning av steders identitet og underkommuniserer andre*» (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018, s. 277). Å

forstå relasjonen mellom kultur og sted, krever også å se til immaterielle prosesser bak kulturstrategien. Av den grunn spurte jeg en av informantene mine mer om bakgrunnen for etableringen av den første kulturstrategien, hvor:

I den gamle kulturplanen så var det en veldig tydelig strategi at en skulle etablere og få realisert ulike institusjoner som byen manglet. Det handlet mye om utviklingen av denne ‘storby identiteten’ [...]. I løpet av 1990-tallet ble det utformet en klar ambisjon om at Kristiansand skulle være med blant storbyene i Norge. På en måte var det et ønske om å være med ‘i det gode selskap’ blant de største byene og være en del av felleskapet. (1.1).

Dermed fremstår som at kultur skulle spille en viktig funksjon for å skape en storbyidentitet i Kristiansand. «*Hvis du skal være en av storbyene i Norge så må du ha disse institusjonene som det ble satset på, altså konserthus, svømmehall osv. Det er noen ting du bare må ha i en by.*» (Informant 1.1). Selv om vi ikke kan fastslå det helt konkret, fremstår det som at etablering av Kilden var med på å skape en immateriell dynamikk i form av stedsidentitet på Silokaia. Møte mellom det immaterielle (stedsidentitet) og det materielle (etablering av Kilden) på Silokaia illustrerer det planlegging i en undefined becoming prosess (Boelens og de Roo, 2016) fordi faste kulturpolitiske strategier brukes for å skape en ‘storby identitet’. Refleksjon over storbyidentitet kan også knyttes til diskursen om at kultur kunne utjevne en maktbalanse mellom de norske storbyene (jf. kap. 3.2). Kultursatsingen kunne potensielt integrere Kristiansand inn i et fellesskap de, på det tidspunktet, stod utenfor.

Jeg opplever det som at kultursatsingen på Silokaia spilte en sentral rolle for utviklingen av Kristiansand by. Kulturens funksjon var forbeholdt å utvikle lokalsamfunnet gjennom forbedring av levevilkårene i byen, utjevne maktstrukturene mellom Kristiansand og andre norske storbyer og til slutt skape flere arbeidsplasser. Som en konsekvens, ble Kilden etablert på Silokaia. Informant (1.10) mente at «*Etablering av Kilden var et viktig skritt i sammenheng med ambisjonen om å bygge ‘kulturbyen Kristiansand’, men også for å markere Sørlandet som landsdel og få et bygg og en virksomhet som byen var stolt av.*». Oppsummert, så tolkes det som at kultur hadde en viktig funksjon for den lokale utviklingen i Kristiansand, hvor overordnet lokal samfunnsutvikling var viktig utgangspunkt for kultursatsingen. Etablering av Kilden kan anses som et resultat av ambisjonene og de strategiske områdene fra den første kulturstrategien. Dannelse av Kilden kan ses på som et resultat av det Massey (2005, s. 9) beskriver som en ‘sammenkastning’ av relasjoner, strukturer og konstellasjoner som utfolder seg på tvers av skala, tid og rom.

Kulturstrategien 2012-2022

I motsetning til den første kulturstrategien, fokuserte ikke den andre strategien på konkrete flaggskip eller prosjekter, men mer generelt på overordnede perspektiver for kulturutviklingen i Kristiansand.

Den største endringen fra den gamle [kulturstrategi 2002-2012] til den nåværende strategien [kulturstrategien 2012-2022] var at vi ikke har de tre tydelige flaggskipene. [...] tidligere fokuserte en på de store tunge institusjonene, til at en nå skulle fokusere på å 'utvikle og stimulere kulturlivet for øvrig'. Altså mer fokus på resten av kulturlivet slik som for eksempel kunstnere og produsenter. (Informant 1.1).

Sitatet samsvarer etter egen gjennomgang av kulturstrategien, hvor strategien fokuserer på tre satsingsområder; (1) Kvadraturen og Odderøya, (2) Vekst og profesjonalisering og (3) Identitet og stolthet (Kristiansand kommune, 2013, s. 13). Når det gjelder ambisjon, står det ikke eksplisitt hva som er ambisjonen bak kulturutviklingen og kulturpolitikken i denne kulturstrategien. Likevel argumenteres det at de tre nevnte satsingsområdene, er valgt som følge av en «... vurdering av hva som er byens fortrinn, hvor potensialet er størst, samt et ønske om økt profesjonalisering av kulturlivet» (ibid.s.13). I kontekst av foregående sitat, tolker jeg at ambisjonen til kulturstrategien var at kultur skal styrke byens fortrinn, profesjonaliseringen av kulturlivet og identitet.

Ambisjonen og strategiområdene i den andre strategien viser etter min mening, endring i den kulturpolitiske diskursen. Den første strategien illustrerte hvordan kultur skulle være ha en viktig funksjon for å forbedre levekår i Kristiansand. Derimot oppleves det som at kultur blir sett mer mot en markedsorientert diskurs i den andre strategien, fordi kultur brukes mer for å styrke attraktivitet og konkurranseutviklingen i byen. For eksempel trekkes frem at utvikling av maritimt kulturhistorisk miljø på Odderøya vil gi et solid fortrinn til byen (Kristiansand kommune, 2013, s. 20). Dette kan trekkes parallell tilbake til hvordan konkurranse planlegging brukes i større grad for at lokale steder kan stå sterkt i et globalt marked (Lopez, Antelo og Otón, 2022). I tillegg blir det påpekt at tilrettelegging for aktører innenfor kunst og kulturlivet vil gjøre Odderøya til et kraftsenter for kunst- og kulturproduksjon (ibid. s.14). Her kan for eksempel kultursatsing brukes for å iscenesette Odderøya som et attraktivt sted (jf. Røe, 2015) hvor kunst og kulturproduksjon kan videreutvikles.

Hvilken effekt har så da markedsforståelsen av kulturbegrepet for Silokaia? Et interessant perspektiv som trekkes frem i kulturstrategien er det som formuleres som «Kilden-effekten». Kilden-effekten forklares som ulike ringvirkninger etableringen av Kilden har fått videre for utviklingen av både kulturlivet, men også for stedsutviklingen i Kristiansand. En effekt som beskrives er at globale og lokale nivået kobles tettere sammen fordi det skjer eksponering av kulturarv og kulturhistorie på tvers av nivåene (Kristiansand kommune, 2013, s. 7). Videre argumenteres det at Odderøya har kommet enda *nærmere* Kvadraturen, som følge av Kilden (ibid. s.14). I den forbindelse trekker kulturstrategien frem hvordan byrommene mellom Kvadraturen sentrum og Odderøya, som får navnet «Kulturaksen», skal brukes mer hyppig for å utvikle flere arenaer for kunstneriske og kulturelle uttrykk. Kulturaksen viser byens mest sentrale kulturinstitusjoner og -arenaer, hvor 'aksen' strekker seg mellom Kvadraturen sentrum og Odderøya/Silokaia (Figur 4). Flere av de offentlige rommene i Kulturaksen ble blant annet benyttet når prosjektet La Rampa (jf. s.16-17) ble gjennomført.

For min problemstilling, mener jeg at Kilden-effekten er interessant fra et stedsperspektiv. I den sammenheng, ønsket jeg derfor å finne mer ut om kulturpolitiske strategier fra kommunen, hadde hatt

en direkte eller indirekte effekt for utviklingen av Kanalbyen. Jeg spurte informanter som jobber tett opp mot by- og stedsutvikling av Kanalbyen, om deres refleksjon av kulturpolitikkenes rolle. Informant fra Kanalbyen prosjektet svarte at «*Kulturpolitikken og kulturutviklingen i Kristiansand har ikke vært med på å gi oss mange premisser på hvordan vi bygger og har utformet Kanalbyen. I tillegg har det ikke gitt oss noen premisser knyttet til slag hos oss ... [...]*» (Informant 1.7). Lignende svar ble gitt av en fra Kristiansand Havn (1.6):

Kultursatsingen på Silokaia vil ikke påvirke markedsutviklingen til Kanalbyen, i forhold til for eksempel kjøp og salg. Likevel vil kultursatsingen potensielt påvirke det helhetlige markedsbildet, ettersom nærhet til kunst og kultur i området kan muligens påvirke forståelsen av kvalitet i området. Forståelse av hva kvalitet i Kanalbyen er, kan igjen muligens påvirke kjøpsprosessen til mennesker på en eller annen måte.

Figur 4 - Geografisk strekning av Kulturaksen (Kristiansand kommune, 2011, s. 21)

Eksisterende kvaliteter på Silokaia, medfører at flere mennesker kommer til området.

Når det kommer flere folk til området så påvirker det markedskreftene. (Informant 1.6)

Informantene (1.6 og 1.7) argumenterer at kulturpolitikken ikke har spilt en sentral rolle for den fysiske og markedsøkonomiske utviklingen av Kanalbyen. Samtidig trekker informant (1.6) frem interessante refleksjoner knyttet til hvordan nærhet til kunst og kultur kan påvirke vår forståelse til hva slags kvalitet Silokaia som område har. Også (1.9) reflekterer hvordan Knuden Kulturskole kan være gunstig med tanke på eiendomsutvikling og tilflytningsperspektiv, fordi Kanalbyen blir mer attraktiv bydel ettersom det er nærhet til ulike kulturtilbud. Uansett mener informantene (1.6 og 1.7) at kultur ikke har en direkte effekt på utviklingen av Kanalbyen. Imidlertid gir (1.7) interessante refleksjoner som illustrerer indirekte effekter bak kultursatsingen.

Jeg tror at kultursatsingen har mange indirekte effekter hos enkelt individer ved at kunst gjør at folk trives mer fordi de opplever mer. I tillegg mener jeg at kultursatsingen gjør noe med hele Kristiansand. Ikke bare med Kanalbyen fordi du selv bor her og har et tilbud, men du ser at Kristiansand utvikler seg og blir et godt sted å bo og besøke. (Informant 1.7)

Det «gode (by)liv» (liveability), har blitt et viktig slagord innenfor dagens by- og stedsutvikling som utvikles i større grad gjennom fortetning (Røe, 2015, s. 49). Hva det gode byliv betyr og hva innholdet i betegnelsen er, er varierende. Likevel har skildringen av et godt byliv vært viktig i kontekst av kompakt og bærekraftig utvikling. Hvorav (1.6) illustrerte tidligere kultur som iscenesetter Silokaia fra et appellerende markedspektiv, trekker (1.7) frem hvordan kultur iscenesetter Silokaia fra et relasjonelt perspektiv hvor området blir et godt sted å bo og tilbringe tid. Empirien min illustrerer hvordan det eksisterer en *idé* om at kultur spiller en rolle for stedsutviklingen på Silokaia. Hvorvidt markedet står mest sentralt her, er det vanskelig å gi konkret svar på. Likevel virker det som at kultur kan påvirke spørsmålet om området steds kvalitet som, i mine data, ses i sammenheng med et attraktiv markedsbildet.

Hensikten med oppgaven min er som nevnt å undersøke forholdet mellom kultur og Silokaia fra et planleggingsperspektiv. Frem til nå har jeg sett på mulige ideer og representasjoner bak kulturbegrepet i lys av stedsutviklingen på Silokaia. I den forbindelse ville jeg finne mer ut om koblingen mellom kultursatsing og fysisk utforming av Kanalbyen, og ble fortalt at:

Vi har fokusert på å utforme to samlingspunkter som skal være inngang til bydelen. Den ene er inn til «Kulturkvartalet», men Kilden og Kunstmuseet. Den andre er fra sjøsiden og inn til kaipromenaden. Vi jobber med at innholdet blant disse to ytterpunktene er lekent og lettbenet hvor vi har lekeplass, grønne områder, sosiale møteplasser osv. I tillegg jobber vi med å bruke materialitet som farger og ting (betong, stein, rekkverk osv.) fra Odderøya, inn i Kanalbyen. (Informant 1.7)

I plandokumentet til Kanalbyen beskrives «Kulturkvartalet» som et spesifikt byrom som er konsentrert rundt næring/kultur. Videre i plandokumentet står det at dette området er viktig for å skape menneskelig bevegelse og aktivitet i gaterommet til bydelen (A-lab AS, 2014, s. 91). Figur 5 illustrerer hvordan kultur er integrert som en del av designet, i form av et eget byrom som er konsentrert rundt kultur og næringsutvikling. Til tross for at informanter (1.6 og 1.7) tidligere argumenterte at ikke kultur har hatt en direkte effekt for den fysiske og markedsøkonomiske utviklingen av Silokaia, oppfatter jeg at kultur også iscenesetter det fysiske designet på Silokaia fordi det blir utformet et konkret byrom som er konsentrert mot kultur.

Mine informanter, oppfatter det som at kulturpolitikken og kultursatsingen *ikke* har fått effekt for den faktiske utformingen av Kanalbyen. I hvert fall ikke fra et markedspektiv og et fysisk utformingsperspektiv. Likevel viser plandokumentet fra Kanalbyen en annen side, hvor kultur er blitt integrert som en del av det fysiske designet i form av Kulturkvartalet. Samtidig trekkes det frem meninger om at kultur kan spille en rolle for Silokaia ved at området blir mer attraktivt, appellerende og påvirker menneskers trivsel og tilværelse til området. Tolkning om at kultursatsing kan gi økt livskvalitet kan trekkes parallell til diskusjonen om liveability, spesielt i kontekst av den kreative klassen (jf. Røe, 2015). Ut ifra mine funn, oppfatter jeg det som at kultur har en effekt for den fysiske stedsutviklingen av Silokaia, samt hva som oppfattes som 'gode bylivskvaliteter' på Silokaia.

Figur 5 - Bylivskarakterer i Kanalbyen (Kilde: A-lab AS, 2014, s. 64)

Kulturstrategien 2023-2033

I samtale med en rådgiver som jobber med den fremtidige kulturstrategien, spurte jeg hva som er ambisjonen i kulturstrategien. Informanten forklarte at: «*I den nye kulturstrategien har vi som ambisjon å få størst kulturtetthet i Kristiansand utenfor Oslo. Et viktig mål for å oppnå denne ambisjonen er at kultur må bli viktigere, både eksternt og internt, enn det har vært tidligere.*» (1.2). Sitatet fra informanten kan kobles mot svaret til en annen informant (1.4), hvor jeg spurte hvorfor aktøren mente kultursatsingen var en sentral del av Kristiansand sin utvikling. Motsvaret var at: «*Kristiansand har ambisjon om å få størst kunstneritetthet utenfor Oslo. Dannelsen av denne ambisjonen kan ses i sammenheng med etablering av Kilden som igjen fikk en videre effekt på kultursatsingen i området, altså 'Kilde-effekten'.*» (1.4). Informanten (1.4) trekker parallell tilbake til Kilden-effekten som ble referert til i kulturstrategien 2012-2022. Uansett er ambisjonen til den kommende kulturstrategien, at Kristiansand skal oppnå størst kulturtetthet utenfor Oslo.

I samtale med rådgiveren (1.2), spurte jeg også konkret hvilke satsingsområder den nye kulturstrategien fokuserer på. Rådgiveren forklarte at: «*De satsingsområdene som den nye kulturstrategien skal fokusere på er, (1) Kommuneplanen samfunnsdel, (2) Internasjonalt orientert, (3) Synlighet, identitet og stolthet, og (4) Kompetanse.*» (1.2). Siden jeg fokuserer på å forstå hvordan ideer som ligger til grunn bak den lokale kulturpolitikken påvirker stedsutviklingen på Silokaia, spurte jeg samme informant om hvorfor akkurat disse fire satsingsområdene ble valgt og ble fortalt:

Vi mente at det er favnet mest av de innspillene vi fikk fra dialogmøtene våre.

Samtidig presiseres det i samfunnsdelen, at mye av arbeidet til kommunen er å være tilrettelegger. Dermed ligger det noen forventninger til kommunen og vi må finne ut hvordan vi skal være en tilrettelegger i fremtiden. (Informant 1.2)

Kommunens rolle som tilrettelegger, kan bety ulike ting i kontekst av kulturens funksjon for steders utvikling. Likevel utdypet rådgiveren (1.2) at «*I henhold til den nye kulturstrategien har vi fokusert i større grad på å skape kulturarbeidsplasser, hvor kulturnæringen og det profesjonelle kulturlivet får mer plass.*». Også informant (1.4) forteller at «*... det er viktig å skape arbeidsplasser. Kristiansand skal bli et sted for profesjonelle kunstnere og det kunstneriske miljøet.*» (Informant 1.4) Ut ifra informasjonen fra informantene (1.2 og 1.4), tolker jeg det som at den kulturpolitiske diskursen beveger seg mellom 'markedet' og 'staten' (ref. modell fra kap 3.2). Marked diskursen eksisterer som følge av at kulturstrategien fokuserer på kompetanse og kulturnæring. Stat diskursen eksisterer med bakgrunn i at det

fokuseres på økonomisk vekt gjennom å skape flere arbeidsplasser innenfor kulturlivet. Dermed oppfattes det som at kultur skal spille en viktig funksjon for å skape en større arena for kunst og kulturlivet, spesielt for det profesjonelle kulturlivet.

Jeg mener at fokus på markedsøkonomisk utvikling kan trekkes parallell til klyngeutviklingen av kulturinstitusjonene på Silokaia. Power og Scott (2011, s. 165) hevder at agglomerasjon eller klyngedannelse av kulturelle aktører/institusjoner, oppstår som følge av at kulturell økonomi settes i kontekst av urban utvikling. Samtidig argumenterer forfatterne at klyngedannelse kan oppstå som følge av (a) *økonomisk effektivitet* og (b) *læringsprosess og innovative 'energier'*. Førstnevnte handler om at økt økonomisk lønnsomhet oppstår lettere når ulike aktører er lokalisert i nærheten til hverandre. Sistnevnte er at informasjon og meninger flyter enklere mellom aktørene som følge av deres nærhet til hverandre. Informant (1.10) visualiserer hvordan læringsprosess fra et kulturbygg kunne påvirke etableringen av et annet kulturbygg:

Når det ble bestemt at det skulle bygges en Kunstsilo, så var vi veldig offensiv på at vi skulle få etablert en kulturskole i nærheten. Vi bygde dermed kulturskolen fordi vi ønsket å styrke samvirket og samarbeidet mellom de ulike institusjonene ytterligere [...]. (Informant 1.10)

Prosjektssjef (1.5) bidrar også med en refleksjon om hvordan etablering av Kilden kobles opp mot Kunstsiloen og Knuden:

Enn hadde en bevist holdning om plassering av Kilden på Silokaia, både med tanke på at det var stor nok plass og at det kan bidra til en positiv utvikling av Kanalbyen. Jeg tror det har drevet frem utvikling av de to andre institusjonene. [...] Tanken er at denne synergien skal gi effekt mellom alle de tre institusjonene og på alle nivåer. Både for barn og unge, de profesjonelle og for folk flest. (Informant 1.5)

Informantene (1.10 og 1.5) illustrerer altså hvordan innovative energier, i form av kunnskap, læring og informasjon rundt et kulturbygg, bidrar til informasjon og kunnskap til etablering av et annet. Samtidig trekker informant (1.5) frem refleksjon som kan knyttes til Hagen og Higdem (2020, s. 17), i form av hvilken verdi de innovative energiene fra klyngen på Silokaia får for samfunnet. Hvilke konkrete effekter klyngedannelsen får for Silokaia sin utvikling er vanskelig å bekrefte. Likevel så gir (1.11) oss noen ideer om hva klyngedannelsen kan gjøre med utviklingen av Silokaia, men også generelt for Kristiansand by:

Denne ‘klusteren’ og samlingen av flere kulturinstitusjoner vil være veldig viktig. Økt tilgjengelighet vil bety mye i forhold til at dette blir et levende kulturkvartal.

Tilgjengelighet for alle menneskene som skal bo i Kanalbyen etter hvert og generelt for byen er også viktig. Vi flytter jo byen. Fiskerbrygga flyttet byen og nå flytter vi byen ytterligere fordi det blir et tilbud som gjør at du kan vandre ut mot Odderøya, hvor du kan være på en naturperle og oppleve kunst og kultur i verdensklasse. (1.11)

Framstilling av hvordan de tre ulike institusjonene ‘flytter byen’, mener jeg tilnærmer seg et relasjonelt planperspektiv (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018, s. 278-279). Kultur og sted samutvikler seg på tvers av hverandre fordi politiske retningslinjer fra kulturpolitikken kobles opp mot stedsstrukturene på Silokaia. Dermed tolkes det som at kultursatsing kan forsterke flyktigheten og tilblivelsesprosessen på Silokaia, og potensielt styrke kulturens rolle for stedsutviklingen på Silokaia.

Oppsummering av delkapittelet

I dette delkapittelet har jeg drøftet tre kommunale kulturstrategier fra perioden 2002-2033.

Formålet med delkapittelet har vært å vise hvordan forståelse av kulturbegrepet i

kulturstrategiene, kan påvirke funksjonen og effekten kulturpolitikken har for Silokaia.

Delkapittelet kan oppsummeres gjennom tabellen under:

	Kulturstrategi 2002-2012	Kulturstrategi 2012-2022	Kulturstrategi 2023-2033
Overordnede strategiske områder:	3 satsingsområder: 1) Konsertsal på havna 2) Svømmehall/badeland i sentrum 3) Nybygg til kulturhistorisk museum	3 satsingsområder: 1) Kvadraturen og Odderøya 2) Vekst og profesjonalisering 3) Identitet og stolthet	4 satsingsområder: 1) Kommuneplanen samfunnsdel 2) Internasjonalt orientert 3) Synlighet, identitet og stolthet 4) Kompetanse
Visjoner/Ambisjoner	Ambisjon om å realisere etablering av de tre store kulturprosjektene i byen – ‘flaggshipsstrategien’	Ambisjon om å øke byen fortrinn, skape økt profesjonalisering av kulturlivet og styrke byens identitet	Ambisjon om å bli den byen i Norge som har størst kulturtetthet utenfor Oslo.

Tabell 2 - Oppsummering av ambisjoner og satsingsområder i de tre ulike kulturstrategiene for den lokale kulturpolitikken i Kristiansand

Ut ifra empirien min, tolker jeg det som at hver strategi har vist ulike roller og effekter kultur har hatt for Silokaia. I første kulturstrategi fremstod det at kultur var mer fokusert på forbedring av sosiale levevilkår, samt skape flere arbeidsplasser. Samtidig som vi så en idé om at kultursatsingen var viktig for identitetsbyggingen til Kristiansand, som en storby i Norge. Jeg tolker derfor som at meningsinnholdet til kulturbegrepet, som fokuserte på lokal samfunnsutvikling, fikk konsekvens for Silokaia sin utvikling i form av at Kilden ble etablert. I den andre strategien mener jeg at stedslogikk og konkurranseutvikling stod mer sentralt. Kulturens funksjon ble derfor koblet mer aktivt mot å styrke byens fortrinn og skape økt profesjonalisering. Konkret for stedsutviklingen på Silokaia, argumenterte (1.6) og (1.7) at kultur ikke har en effekt for Kanalbyen sin utvikling. Nærmere spesifikt for den fysiske og markedsøkonomiske utviklingen. Likevel mener jeg at det empiriske materialet mitt viser at kultursatsingen har påvirket visse aspekter ved stedsutviklingen på Silokaia. Kulturkvartalet eksemplifiserte hvordan kultur har blitt integrert som en del av byroms designet for Silokaia. Nærhet til kultur kan potensielt øke steds kvaliteten til Silokaia hvor området blir et godt sted å bo og mennesker trivsel og tilværelse økes mer. Dermed tolker jeg det som at kultur har spilt en viktig funksjon for design og utforming av Silokaia som sted som igjen påvirker representasjonen av stedets materielle og immaterielle strukturer.

Foreløpig kan vi kun spekulere hvilken rolle og effekt den kommende kulturstrategien har for Silokaia. (1.2) og (1.4) mente at den kommende kultursatsingen skal fokusere på tilrettelegging for kunstmiljøet samt skape økonomisk vekst. Jeg tolker derfor som at det foreligger en idé om at kultur skal kobles til økonomisk utvikling, til en viss grad. I den sammenheng så jeg nærmere på klyngedannelsen av de tre ulike kulturinstitusjonen på Silokaia, men også her kan vi bare spekulere over hvilke effekter institusjonene får for stedsutviklingen på Silokaia. Imidlertid, viste (1.5), (1.10) og (1.11) en idé om at kultursatsing påvirker til at flere kulturinstitusjoner etablerer seg i nærheten til hverandre.

I neste delkapittel skal jeg gå nærmere inn på kulturdrevet byutvikling gjennom et usikkerhets- og kompleksitetsperspektiv. Jeg skal ta utgangspunkt i debatten rundt etableringen og utviklingen av Kunstsiloen på Silokaia. Formålet er å diskutere hvordan antagonisme og konflikt innenfor kulturdrevet byutvikling kan føre til at stedsutviklingen på Silokaia blir mer kompleks. I tillegg vil jeg trekke frem hvilke konsekvenser slike komplekse utfordringer kan få for stedsutviklingen av Silokaia.

5.2 Kulturdrevet byutvikling fra et usikkerhets- og kompleksitetsperspektiv

En kulturstrategi, er eksempel på hvordan kulturdrevet byutvikling kan styres gjennom stabilitet og kontroll. Som det har blitt presentert gjennom oppgaven, er sted komplekst og sammensatt. Kunstsiloen er et relevant eksempel å belyse fordi museet har skapt en enorm debatt og konflikt rundt kulturpolitikken i Kristiansand.

Bilde 5 - Lokale avisartikler knyttet debatten om Kunstsiloen

Oppe til venstre: (Mersland, 2018). Oppe til høyre: (Teigen, 2019). Nede i midten: (Sandberg, 2018)

Spenningen bak den politiske debatten rundt Kunstsilo prosjektet, har i mange tilfeller resultert i en udemokratisk utvikling hvor det har oppstått sjikanering, spredning av feilinformasjon og hets på sosiale medier. Jeg mener at debatten rundt Kunstsiloen, er relevant for å belyse kompleksitet i min problemstilling. Formålet er å illustrere betydningen av å analysere kulturdrevet byutvikling gjennom en relasjonell og kompleksitetstilnærming.

Antagonisme og Kunstsiloen i Kristiansand

«Å vise omsorg for stedet i planlegging og forskning innebærer å ta mangfold alvorlig og tørre å gå inn i konflikter og motsetningsfylte interesser.» (Førde, 2021, s. 90). Et utsagn som

illustrerer hvordan antagonisme er positiv kraft for steders utvikling i kontekst av planlegging og forskning. Antagonisme er verdifullt for å skape en mer rettferdig og demokratisk by, fordi konflikt åpner mer opp for dialog og samhandling blant alle samfunnsaktører (Gualini, 2015). Når konsensus og konflikt møtes og blir diskutert, kan også nye innovative løsninger og tenkemåter innenfor by- og stedsplanlegging oppstå (Legacy, Metzger, Steele *et al.*, 2019). Ved å se potensialet som ligger i konflikt- og konsensus tilnærminger, er det mulig å bruke dette for å videreutvikle kultursatsingen på Silokaia.

Det er viktig å få opp diskusjoner og få opp ordskifte. Samtidig som at det er viktig å trene seg opp til en uenighetskultur, og anerkjenne at det ikke er farlig. [...]. Tenk hvis vi kunne kumulativt vokse på andres perspektiver? (Informant 1.8)

Hva slags innsikt vil så antagonisme bidra med for min problemstilling? Antagonisme kan kaste lys over spørsmålet for *hvem* kulturdrevet byutvikling på Silokaia er rettet mot. Er utviklingen sentrert mot mangfold, eller er utviklingen fordelaktig mot en avgrenset gruppe mennesker i samfunnet? Dermed kan antagonisme belyse hegemoniske diskurser som påvirker kulturutviklingen på Silokaia. Samtidig kan antagonisme utfordre hegemoniske praksiser innenfor den lokale kulturpolitikken i Kristiansand. Dette gir rom for å diskutere *hvordan* kunst og kreativitet brukes som stedsutviklingsstrategi på Silokaia. I den sammenheng kan eksperimentell planlegging bli anvendt, ettersom antagonisme kan bidra med nye løsninger som er mer kreative og spontane. Uansett, koblingen mellom kultur og sted *må* forstås gjennom et relasjonelt og kompleksitetsperspektiv. Jeg mener derfor at antagonisme vil være gunstig videre i analysen min, for å belyse kulturdrevet byutvikling fra et kompleksitetsperspektiv.

I samtale med (1.11), hvor begge jobber tett med Kunstsiloen, spurte jeg hvorfor de mente debatten rundt Kunstsiloen hadde blitt så stor. Motsvaret var at:

Debatten om Kunstsiloen, er veldig sammensatt. På den ene siden er det en debatt om Kunstsiloen i seg selv, som handler om hva offentlige midler skal brukes til fordi noen er opptatt av å bruke midler på aktiviteter som favner mye bredere enn det kunsten har klart å gjøre til nå. Kunsten oppfattes ofte som å være for 'eliten' eller 'fiffen' og det er nok fordi kunsten er for de få, og en del føler at man bruker mye penger på de få. [...] På den andre siden så var det tre lokale politiske saker som var svært betente og som ulike politiske partier gikk til valg på: Gartnerløkka, flytting av Containerhavna

og Kunstsiloen. [...] Så debatten rundt Kunstsiloen handlet også om et ønske om å velte det politiske systemet på den tiden ... (Informant 1.11)

Utsagnet over gir en interessant tolkning av hvordan debatten rundt Kunstsiloen er sammensatt av ulike faktorer. Den ene siden av debatten omfatter bruk av offentlige midler på kunst og kulturlivet. Skildring av en oppfattelse av Kunstsilo representerer 'eliten' eller er 'fiffen', kan trekkes parallell til kvalitet og verdi spørsmålet bak kulturbegrepet innenfor den lokale kulturpolitikken (jf. Lysgård, 2013). Det som er interessant i den sammenheng er om oppfattelse av kultur som 'elitistisk', fører til større konflikt rundt kultursatsingen som forekommer på Silokaia. Som administrativ leder (1.1) påpeker: «*Mostand mot eliten ble veldig tydelig i debatten om Kunstsiloen, hvor det handler om at eliten bruker penger på seg selv mens vanlige folk ikke blir tilgodesett med den type ressurser.*» (1.1).

Et annet viktig moment i lys av elitespørsmålet, er inntrykket av at kultursatsingen på Silokaia gikk på bekostning av barn og unge. Når Cultiva bestemte seg for å bevilge 100 millioner kr til Kunstsiloen, mente (1.10) at enkelte opplevde at penger ble 'stjålet' fra barn og unge, og gitt vekk til kulturen. Refleksjonene mener jeg kan kobles til spørsmålet for *hvem* er kultursatsingen på Silokaia forbeholdt for. Antagonisme kan på sin side bidra til at vi kan reflektere over spørsmål slik som maktstrukturer og mangfold innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. På den måten kan også antagonisme brukes for å diskutere spørsmål rundt mangfold og inkludering bak stedsutviklingen på Silokaia.

Den andre siden av debatten peker på hvordan Kunstsiloen har bidratt til en politisk konflikt, spesielt mellom lokale partier. (1.11) skildrer hvordan Kunstsiloen ble integrert som en politisk kampsak for å 'velte' det politiske styret under kommunevalget. Beskrivelsen samsvarer med resultatet fra kommunevalget i 2019 som ble karakterisert som «Tidenes protestvalg» (Udjus, 2019). Resultatet var at bystyret gikk fra blå til rød-grønn side. Samtidig som mindre, men også mer konservative, politiske partier som Demokratene og Tverrpolitisk Folkeliste fikk større politisk oppslutning enn tidligere, ettersom deres største kampsaker var Gartnerløkka, Kunstsilo og flytting av Konteiner havna slik (1.11) påpekte i samtalen med meg. Kunstsiloen kan eksemplifiserer det Urry (2016, s. 41) beskriver som kaos punkt (chaos-point), som vil si når systemer velter fra en vei til en annen. Med dette mener jeg at kunstmuseet påvirket det politiske systemet i Kristiansand, og resulterte i at daværende bystyre måtte gå av. Tross konflikten rundt Kunstsiloen, påpeker (1.11):

Jeg mener at de debattene vi har nå er nyttige for vår videre planlegging. Vi får innspill og synspunkter, og det er definitivt veldig positivt at det er et så sterkt engasjement. Det sier jo at veldig mange bryr seg om dette og mener hva dette bør være, noe som er veldig positivt for vår mulighet til å utvikle oss. Så er det opp til oss hva vi tar hensyn til og hvilke ting som skal påvirke vår utvikling. Det at vi skaper debatt, det skaper energi, utviklingsvilje og påvirkningskraft for det vi gjør. (1.11)

Når antagonisme blir brukt som en verdifull ressurs for Kunstsiloen, oppstår agonisme. Agonisme handler om å se konflikt som positivt og betydningsfullt. En viktig del av agonisme er å kontinuerlig reflektere over demokratiske prosesser og hegemoniske diskurser innenfor politikk og planlegging (Pløger, 2022, s. 9). I kontekst av Kunstsiloen, kan konflikt brukes for å utfordre forestillinger rundt kultursatsingen på Silokaia som i dette tilfelle karakteriseres med 'eliten'. Kunnskapen som oppstår innenfor denne debatten (antagonisme), kan brukes videre for å utvikle alternative ideer for den fremtidig utvikling av Silokaia (agonisme). Samtidig mener Pløger (2017, s. 267) at antagonisme er verdifullt så lenge det eksisterer en felles forståelse og respekt for demokratiske prinsipper, selv om partene er uenige. (1.11) trekker frem på sin side hvordan det har oppstått «... stor spekulasjon, konspirasjon og feilinformasjon rundt dette prosjektet, spesielt på sosiale medier, for å utforme en oppfatning som ikke samsvarer med realiteten.» (1.11). Også (1.10) mente at de politiske kreftene bak Kunstsiloen skapte «... enorme krefter av falske rykter, personrettet kommentarer spesielt på sosiale medier som var veldig ødeleggende for den politiske debatten og demokratiet.» (1.10). Det skal nevnes at utsagnene fra mine informanter peker bare på én side av en stor debatt. Det kan derfor være flere argumentert til hvorfor Kunstsiloen har fått en negativ påvirkning for retorikken og debatten rundt kultursatsingen i Kristiansand. Jeg mener likevel at informantene fremlegger et viktig spørsmål om i hvilken grad debatt kan gi positive effekter hvis det går på bekostning av demokratiske verdier.

Det er mulig å trekke parallell mellom antagonismen til Kunstsiloen og andre kulturprosjekter i Norge. Nasjonalmuseet ble blant annet oppfattet som eliteorganisasjon, ettersom museet representerte publikum fra en sosiokulturell elite som ofte var hvite, høyt utdannende kvinner. I den sammenheng oppstod det spørsmål om i hvilken grad museet er et åpent og inkluderende kulturbygg for alle samfunnsgrupper (Berg og Larsen, 2020, s. 217). Etablering av Operaen og Munchmuseet i Oslo har også skapt spørsmål om kulturinstitusjonene tilrettelegger byrommet for den økonomisk-kulturelle eliten. I den forbindelse ble bruk av temporære byrom foreslått som mulighet for at stedets kompleksitet skulle bli mer integrert,

fremfor et kulturentreprenørisk fokus (Aspen og Pløger, 2016, s. 55). Prosjektene fra Oslo illustrerer hvordan kulturdrevet byutvikling ikke må reduseres til en konkret gruppe mennesker, men åpne seg for *alle* tilblivelseskreftene som eksisterer på stedet.

Oppsummering av delkapittelet

Gjennom kapittelet har vi sett nærmere på antagonisme i lys av kultur-sted relasjonen på Silokaia. Ut ifra dataene mine, oppleves det som at Silokaia en arena for konflikt når kultursatsing fremstår som et brudd på likestilling og inkludering. I den sammenheng mener jeg at antagonisme er viktig for å kaste lys over spørsmål om *‘for hvem er kultursatsingen på Silokaia for?’* Samtidig har vi sett til andre kulturprosjekter utenfor Kristiansand, hvor konflikt rundt kultursatsing oppstår når kultur oppleves som elitistisk eller er avgrenset mot konkrete samfunnsgrupper. Jeg mener likevel det er viktig å stille seg kritisk til grad av legitimitet til antagonistisk byutvikling, hvis det skjer på bekostning av demokratiske verdier. Uavhengig av kontekst, illustrerer Kunstsiloen at vi trenger en relasjonell tilnærming til kulturens rolle og konsekvens av steders utvikling.

6. Globale ideer om kultur økonomisk byutvikling i en lokal norsk kontekst

I dette kapittelet skal jeg diskutere underproblemstillingen (II) «*I hvilken grad er det globale markedsperspektivet fremtredende for kultursatsingen som forekommer i Kristiansand?*».

Diskusjonen i dette kapittelet skal problematisere fremstillingen av markedsfokuset innenfor kulturpolitikken. Jeg skal ta utgangspunkt i teorien om den kreativ klasse, for å diskutere hvilken betydning globale perspektiver til kulturdrevet byutvikling gjennom et markedsperspektiv, har for kultursatsingen som gjennomføres på Silokaia. Som nevnt i metode kapittelet, skal jeg ta for meg Cultiva som empirisk tilnærming for å diskutere underproblemstillingen min i dette kapittelet.

6.1 Den kreative klasse som 'hegemonisk oppskrift' for kulturdrevet byutvikling på lokalt nivå – empirisk tilnærming til Cultiva

Pinheiro og Hauge (2014) argumenterer for at globale og «hegemoniske oppskrifter» påvirker kulturpolitiske strategier og verdier på lokalt nivå. Den kreative klassen anser jeg som et eksempel på hegemoniske oppskrift, ettersom teorien har fått stor innflytelse for kulturdrevet byutvikling på tvers av geografiske nivåer. Et viktig spørsmål i den sammenheng er i hvilken grad den kreative klassen, og dens verdier, styrende for kulturpolitikken i Kristiansand? En risiko bak markedets sentralitet innenfor kulturdrevet byutvikling, er at stedsutviklingen på Silokaia kan være betinget en markedslogisk tenkning. Spørsmål om sosial inkludering og mangfold kan for eksempel bli utfordret, ettersom den kreative klassen kritiseres for å inneha en smal forståelse av både kultur (Aspen, 2021, s. 54) og sted (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018, s. 272).

Først skal jeg se på argumenter for opprettelsen av Cultiva. Deretter skal jeg ta for meg ulike strategiske dokumenter til Cultiva for å diskutere sentraliteten av markedsverdier innenfor stiftelsen. Samtidig skal jeg reflektere over hvilke konsekvenser disse verdiene har muligens fått for stedsutvikling på Silokaia. Hensikten med kapittelet er å undersøke i hvilken grad globale rammeverk rundt kulturdrevet byutvikling fra et markedsøkonomisk ståsted, påvirker lokale kulturpolitiske strategier i Kristiansand.

«Fra vannkraft til superkraft» – opprettelsen av Cultiva

Opprettelsen av Cultiva består av ulike momenter. For det første argumenteres det at leveårsrapporten fra 1993 også påvirket opprettelsen av stiftelsen (Gitlestad, 2007, s. 61). Samtidig argumenterer Horrigmo og Kiland (2011, s. 181) at vedtaket om ny energilov i 1990 førte til en liberalisering av kraftmarkedet, hvor lokale og regionale aktører fikk større

eierskap og monopol til egne kraftverk. Kombinasjonen av levekårsproblemer sammen med endring i den nasjonale politikken, gav Kristiansand en mulighet for å selge lokale energiaksjer, til Statskraft, for så å opprette Cultiva. Lysgård og Tveiten (2005, s. 496-498) mener at Cultiva utvidet forståelsen av kultur innenfor den lokale kulturpolitikken. Kultur som tidligere ble forstått mer som en byråkratisk oppgave, gikk over til en mer liberalistisk forståelse. Kultur handlet ikke *bare* om «klassiske kulturutvikling» i form av museum og bibliotek. Kultur handlet også om hvordan kreativitet kunne bidra med nyskaping og innovative løsninger. Når Cultiva ble opprettet skulle stiftelsen, ifølge (1.8), både sikre arbeidsplasser og gode levevilkår, samt være *nyskapende, utviklende og kompetansebyggende*. Cultiva skulle være mer enn en kulturvirksomhet som bidro med finansiell støtte.

De liberalistiske samfunnsprosessene førte til at neoliberalistiske verdier ble sentrale for den første strategien til Cultiva, «Fra vannkraft til superkraft» (fra 2002-2006). I strategien understrekes det at «*Cultiva har som mål å bidra til at Kristiansand blir et kultursentrum i nasjonal og internasjonal sammenheng*» (Cultiva, 2003, s. 6). Videre beskrives strategien som en plan for finansiering, forvaltning og investering (Cultiva, 2002, s. 4) hvor «... *infrastrukturtiltak og kompetanseutvikling, herunder utdanning og forskning.*» (Cultiva, 2003, s. 13) ble påpekt som viktige investeringsstrategier for stiftelsen. Stiftelsen skulle arbeide aktivt for rekruttering av kunst- og kulturarbeidere, men også studenter og arbeidskraft til regionen (ibid. s.13), samt etablere konkurransedyktige næringer for å skape en sysselsettingsmessig vekst og utvikling for Kristiansand (ibid. s.7). Etter gjennomgang av den første strategien, fremstår det som at essensielle verdier fra den kreative klassen, slik som utdanning, kompetanse og vekst, var grunnleggende for arbeidet til stiftelsen.

Som en konsekvens, skulle en mer liberalistisk holdning til kulturorientert byutvikling utfordre sentrale kulturverdier innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Daværende direktør for Cultiva siterte at «*Den såkalte «kreative klassen» skyr pyntelige, konservative kystbyer [...] Kristiansands dager som en pyntelig, konservativ kystby bør være talte*» (Adresseavisen, 2003). (1.8) nevnte for meg at det ikke har vært stor tradisjon for å bygge opp kunst og kulturfeltet i Kristiansand tidligere. Hvor «*Det har vært veldig konservativt og andre institusjoner slik som menigheter stod sterkere enn kunst og kultur tidligere.*» (1.8). Ut ifra avisartikkelen og egne empiriske funn, fremstår det at kulturpolitikken i Kristiansand var forbundet med kirken og menighetens plass i lokalsamfunnet. Dermed oppfatter jeg det som påfallende at kultur ble ansett som viktig for utviklingen i Kristiansand, siden kristelige verdier stod sterkere enn kultur. Likevel fremstår det at overordnende samfunnsprosesser, i

kombinasjon med lokale sosiale og helsemessige utfordringer, skulle føre til at markedet ble en viktig grunnstein for Cultiva sin opprettelse. Cultiva førte til at kulturens rolle endret seg, fra mer å være sentrert rundt tradisjonelle kristne verdier til at kultur bidra til å utvikle «opplevelsessamfunnet» (Cultiva, 2003, s. 6).

I leveårsrapporten siteres det at lavt økonomisk utviklingsnivå var en *mulig hypotese* for dårlige sosiale levevilkårene i Agder på 1980-1990 tallet (Røed, 1994, s. 5). Hvorfor ble da kulturøkonomiske verdier fra den kreative klassen ansett som viktig Kristiansand sin utvikling, hvis det økonomiske utviklingsnivået potensielt ikke var en viktig bakenforliggende faktor for de dårlige sosiale levevilkårene i Kristiansand? En mulig hypotese er at den kreative klassen fremlegger et idealsamfunn hvor steder kan oppnå vekst og utvikling ved å etablere arbeidsplasser og kompetanse som genererer til kreativ næringsutvikling. Formålet til stiftelsen om å utvikle flere arbeidsplasser og forbedre sosiale levevilkår, gjennom kreativ næringsutvikling, kan muligens illustrere ideer til den kreative klassen. Jeg mener at denne koblingen kan styrkes ettersom det ble utdelt prosjektmidler for at Richard Florida skulle holde foredrag for Cultiva i 2004, fordi dette fulgte stiftelsens formål (Cultiva, 2004). Det er vanskelig å fremlegge empiri som peker på koblingen mellom ideer fra den kreative klassen hos Cultiva og stedsutviklingen på Silokaia. Likevel mener jeg at den kreative klassen fremla en idé om hvordan kultur kunne iscenesette en 'versjon' av Kristiansand som muligens var mer appellerende og attraktivt. Etter gjennomgang av dataene mine, tolker jeg det som at den kreative klassen kan ha påvirket verdien som var forbundet med kulturbegrepet, hvor opplevelsessamfunnet fikk en mer sentral plass innenfor kultursatsingen i Kristiansand fremfor kirken og menigheten slik (1.8) påpekte.

Fra opplevelsesøkonomi og kreativ næringsutvikling, til barnas kulturby

I senere tid etter opprettelsen, forteller (1.8) at stiftelsen spisset seg mer aktivt mot kreative næringer og kompetansebygging, ettersom formålet var for bredt. Også i årsrapporten fra 2005 står det helt eksplisitt at «*Cultiva forsøker å slå to fluer i ett smekk, ved både å satse på kultur og på arbeidsplasser. Det ligger et betydelig uutnyttet økonomisk potensial i det eksisterende kulturlivet i Kristiansand.*» (Cultiva, 2005, s. 5). Satsingen på å utnytte det økonomiske potensialet i kulturlivet, kommer tydelig frem i den reformerte strategien. Tre av fire de hovedstrategiene fokuserte på kommersiell utvikling og utvikle Kristiansand som et kompetansesentrum innenfor opplevelsesøkonomi (Cultiva, 2006, s. 6). I tillegg så fokuserer strategien i stor grad på *opplevelsesindustrien*, hvor kulturutviklingen i Kristiansand ses i sammenheng med utvikling av lønnsomme næringer basert på kunst, kultur og kreativitet

(ibid. s.8). I tillegg trekkes modellen FUNK (Forskning, Utdanning, Næring og Kultur) inn i strategien. Modellen beskriver hvordan opplevelsesindustrien kan støttes og stimuleres gjennom økonomisk investering (Tomson, 2012). Stedsutvikling nevnes også eksplisitt i strategien. Et av satsingsområdene var blant annet «klima for kreativitet og stedsutvikling», hvor det skulle arbeides mot «... *et åpent og inkluderende samfunn som vil bidra til bedre muligheter for kreativitet og innovasjon i Kristiansand [...]* (ibid. s.6). Selv om jeg synes det er positivt at stedsutvikling trekkes mer aktivt inn i strategien, fremstår det som stedsblindt å si at åpenhet og inkludering vil bidra til bedre mulighet for kreativitet og innovasjon, når det ikke vises til klare linjer for hva utforming av et klima for kreativitet og stedsutvikling innebærer. Etter gjennomgang av ulike årsrapporter, tolker jeg det som at kompetanse- og næringsutvikling, spilte en mer aktiv rolle for Cultiva sitt arbeid rundt midten av 2000-tallet.

Hvilke konsekvenser fikk så denne strategien for Silokaia? Et av de strategiske satsingsområdene var at stiftelsen skulle satse på å utvikle «ikke-kommersielle virksomheter». Strategiområdet handlet om å satse på store infrastrukturprosjekter til kulturlivet i Kristiansand. Resultatet var at Cultiva bevilget 323 millioner kroner til etablering av Kilden (Cultiva, 2006, s. 26). Jeg oppfatter etablering av Kilden som et resultat av undefined becoming hvor stedets kontekst kobles sammen med kulturutvikling og resulterer i immaterielle (stedsidentitet) og materielle (konserthus) strukturer. Selv om det er vanskelig å vise direkte korrelasjon mellom kultursatsing og etablering av Kilden, oppfatte jeg det uansett som at kulturbegrepet fra kommunen sin side (levevilkår), integreres sammen med kulturbegrepet fra Cultiva (opplevelsesøkonomi). I bakgrunnen har vi også rapporten fra 1993 som pekte på dårlige sosiale levevilkår i Kristiansand. Her kan idealet den kreative klassen kobles inn, fordi teorien fremlegger en visjon om hvordan Kristiansand kan blomstre og utvikle hvis det satses på kultur og kreativitet. Samtidig ble det argumentert at konserthus kunne skape en storbyidentitet slik (1.1) påpekte, og gjøre Kristiansand en del av fellesskapet med andre norske storbyer. Ut ifra analysen av mine empiriske funn, fremstår det som at tolkningen av kulturbegrepet hos Cultiva og kommunen påvirket kulturpolitiske strategier hvor det ble satset på å etablere et konserthus på Silokaia.

Etter hvert som den første strategien fikk virke i 10 år fikk stiftelsen en ny strategi som var «... *snevret enda mer ned og hadde primært et fokus på barn.*» (1.8). I 2010 ble «Fra vannkraft til superkraft – Barnas kulturby» utformet. Visjonen for denne strategien var at Kristiansand skulle bli Nordens fremste kulturby for barn og landets fremste oppvekstby for barnefamilier (Cultiva, 2010, s. 8-9). I strategien står det «*Stiftelsen mener at en spisset*

innsats for barn og unge vil ha grunnleggende effekt på levekår» (ibid. s.10). Samtidig følges utsagnet opp med «*Opplevelse av, og kompetanse innen kunst, kultur og kreativitet anses som et fundament for å sikre innbyggernes livskvalitet og byens attraktivitet»* (ibid. s.11). Hva sikring av innbyggernes livskvalitet og byens attraktivitet innebærer, står ikke spesifikt i strategien. Det nevnes likevel at kompetanseutvikling og talentutvikling er delsatsingsområder for strategien. Selv om det ikke oppleves som at ideen om den kreative klassen er sentral, tolker jeg det som at fokuset mot barn og unge likevel ses i sammenheng med attraktivitet og kompetanseutvikling.

Tidligere argumenterte jeg at utydelige linjer for hva åpenhet og inkludering innebærer for kreativ stedsutvikling, kan fremstå som stedblindt. I den sammenheng er det naturlig å tenke seg at fokus på barn og unge, vil muligens bidra til mer klarering for hva kultursatsing innebærer for stedsutviklingen i Kristiansand. Derimot illustrerer (1.8) at konkretisering kan få motsatt effekt.

... når strategien ble veldig spisset, fikk flere en oppfattelse om at Cultiva ‘stjal’ penger fra barna hvis ikke stiftelsen tildelte midler som var rettet mot barn. Dette så vi tydelig for eksempel når debatten rundt Kunstsiloen oppstod og ble strammet inn. Det var nesten som at strategien kom i veien for formålet [...] Vi begynte derfor en ny strategiprosess i 2019, som resulterte i den nåværende strategi «Rom for muligheter» (1.8)

Jeg blir oppmerksom på enkelt menneskers tolkning om at penger ble ‘stjålet’ fra barn og unge og gitt videre til Kunstsiloen ettersom (1.11) fortalte meg at Kunstsiloen satser på barn og unge. De fortalte meg at de «... *utfører konkrete prosjekter, intervjuer personer som jobber med barn og unge, og intervjuer barn og unge selv ...»* for å skape museet en plass for barn og unge. Om satsingen på barn og unge fra Kunstsiloen sin side har skjedd i etterkant av pengespørsmålet kan jeg ikke svare på. Likevel tolker jeg det som at den offentlige debatten har skapt en idé eller holdning om at Kunstsiloen er muligens for en konkret elite og avgrenset for resten av samfunnet. Verdien som ligger bak kultursatsingen hos Kunstsiloen, fremstår derfor motstridende for verdien bak kultursatsingen hos Cultiva, som i dette tilfelle var barn og unge. Når motstridende hensyn kommer til syne, kan det oppstå konflikt mellom fastsatte mål som står i strategidokumenter (stabilitet) og politisk vedtak om utforming av et nytt kunstprosjekt (ustabilitet).

Tilbake til den kreative klassen, så oppfattes ikke kulturøkonomiske verdier som like fremtredende i strategien «Rom for muligheter» slik det har vært tidligere. Arbeidsplasser og levekårsløft er fremdeles sentralt, men strategien innehar en mer kommunikativ tilnærming (jf. Amdam og Veggeland, 2011) fordi involvering, åpenhet og samarbeid presenteres som viktige elementer for strategien. I tillegg er ambisjoner som bærekraftig utvikling, digitalisering av kunst og kulturfeltet og stimulere til kunsten og kunstnerens rolle i offentligheten, viktig i strategien (Cultiva, 2020, s. 1). Jeg oppfatter det derfor som at Cultiva sitt arbeid er mindre avgrenset mot markedsøkonomiske verdier, og tar hensyn til andre aspekter som er viktig knyttet stedsutvikling.

Etter gjennomgang av de ulike strategidokumentene til Cultiva, fremstår det som at markedet rolle har minket siden opprettelsen av stiftelsen. Tross dette, stiller jeg spørsmål om fokus på markedet i tidligere strategier, muligens kan påvirke kulturpolitiske diskursen som eksisterer i dag. Saglie, Hofstad og Hanssen (2015, s. 33) hevder at en hegemonisk diskurs vil strukturere hvordan vi danner oss en forestilling om verden, for så å institusjonaliseres gjennom institusjonelle praksiser eller ordninger. En plan påvirkes og konstrueres gjennom bestemt kunnskapssystem (Pløger, 2012) og hegemoniske diskurser (Saglie, Hofstad og Hanssen, 2015, s. 32). Teorien om den kreative klassen er eksempel på et kunnskapssystem som forteller hvordan steder kan gjennomføre kulturdrevet byutvikling. Hvis den kreative klassen og dens verdier, blir så rasjonalisert innenfor kulturpolitikken i Kristiansand kan slik kunnskap og 'sannheter' danne rammen og innholdet for planprosesser, planer og planleggingsrutiner (Pløger, 2012, s. 263). Gjennom kapittelet har vi sett hvordan kunnskapen bak flere av strategiene til Cultiva er operasjonalisert gjennom ulike begreper og ideer som kan kobles til den kreative klassen. Første strategi fokuserte på utdanning, kompetanse og økonomisk vekst. Andre strategi fokuserte på opplevelsesøkonomi og -industri. Tredje strategi hadde et mer fokus mot barn og unge, men fokuserte også på kompetanseutvikling. Nåværende strategi fokuserer muligens mindre på marked, men tidligere strategier peker på at tematisk *mønster* (jf. kap 4.1.2) hvor kultur ses i lys av en markedsfokuset diskurs, uavhengig om det er rettet mot barn og unge eller næring og kompetanse.

Abram (2012, s. 321) mener at «*Måten vi bruker [plan]dokumenter på, gjør dem til reelle krefter i våre relasjoner, både sosiale og konkrete*» (Abram, 2012, s. 321). Hvis da dokumenter fra Cultiva (eller for så vidt kommunen) peker på kunnskap og diskurs sentrert rundt kulturøkonomi, er det mulig å drøfte videre hvilke konsekvenser dette får for stedsutviklingen på Silokaia. Jeg mener derfor at en konsekvens av en kulturpolitisk diskurs

rundt markedet, er at Silokaia blir forstått som et moralsk landskap. Moralsk landskap handler om hvordan landskapet former og blir formet, av moralske oppfatninger i lys av praksiser, materialitet og identitet (Flemsæter, Rønningen og Holm, 2013, s. 43). Eksempelvis så siteres det i en av dokumentene til Cultiva at «*Planlagt etablering av Havnekvartalet og Oddeøya som steder for klyngedannelser innen opplevelsindustri kan gi nye muligheter*» (Cultiva, 2006, s. 9). Det fremstår som at kulturpolitiske strategier skaper en moralsk oppfatning om at Silokaia er akseptabelt og et «bra» område hvor kultur og utvikling kan sammenkobles og potensielt bidra til klyngedannelse (jf. Power og Scott, 2011). Kulturpolitikk kan ha en innvirkning på vår moralske oppfatning av Silokaia som et sted. Et annet relevant eksempel er Nupen parken. Representant (1.3) forklarer at:

Det åpenbare eksempelet hvor et kunstprosjekt fikk motstand i begynnelsen, men som har gitt positiv utvikling i Kristiansand er fontenen i Nupen parken. Dette var et byutviklingsprosjekt hvor folk i begynnelsen synes det var stygt og hatet det, men i dag er dette en viktig del av Kristiansand sin identitet. (1.3)

Kulturpolitikken kan altså styrke vår moralske oppfatning om hva som er «stygt» eller «uakseptabelt» for stedsutviklingen av Kristiansand. Samtidig beskriver informanten hvordan kulturpolitisk satsing kan påvirke vår opplevelse og stedsfølelse. Dette kan trekkes parallell til Lysgård (2015) som pekte på hvordan kulturpolitikk påvirkes av strategiske handlinger på en siden og representasjoner på den andre siden. Saglie, Hofstad og Hanssen (2015, s. 33-34) hevder at byutforming påvirkes hvordan vi *forstår byen* og av *normer for hva en god by er*. Slike spørsmål forbindes gjerne til hva som anses som bykvaliteter innenfor et kompakt og bærekraftperspektiv (jf. Røe, 2015). Imidlertid forklarer Saglie, Hofstad og Hanssen (2015, s. 34) at normative perspektiver innenfor byplanlegging, har hatt mye innflytelse på hvilke løsninger som anses som akseptable eller ikke. Som en konsekvens kan slike etablerte normer påvirke hvilke styringsvirkemidler og strategiske grep som blir tatt i bruk for å håndtere en gitt problemstilling (ibid.). Tilbake til problemstillingen min kan vi reflektere over slike normative perspektiver i forbindelse med markedets plass innenfor strategiene til Cultiva, men også i kulturstrategiene til kommunen. Hvis forståelsen av Kristiansand som en 'god' kulturby blir relatert til markedet, oppfatter jeg det som at kulturøkonomiske strategier blir sett på som en 'akseptabel' måte å utøve kulturdrevet byutvikling i byen. En mulig konsekvens er at stedsutvikling, for eksempel på Silokaia, påvirkes av en markedslogisk tenkning fordi normer over hva en god kulturby kan kobles mer mot en markedsdiskurs.

Oppsummering av kapittelet

I dette kapittelet, har jeg forsøkt å undersøke i hvilken grad markedsøkonomiske verdier har vært fremtredende for kultursatsingen i Kristiansand. Etter gjennomgang av dokumenter, tolker jeg det som at markedet var mer fremtredende i begynnelsen når Cultiva ble opprettet, kontra i dag. Det er vanskelig å vise til direkte korrelasjon hvor marked har vært fremtredende for kultursatsingen i Kristiansand. Likevel, ut ifra analyse av de strategiske dokumentene, mener jeg at markedsøkonomiske verdier har vært sentral for å danne meningsinnholdet til kulturbegrepet og hva kultur betyr i kontekst av stedsutvikling. Selv om en plan tar utgangspunkt i *én* forståelse av hva stedet er (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018, s. 270), utgjør en plan *kollektiv* meningsinformasjon og felles forståelse av virkeligheten (Saglie, Hofstad og Hanssen, 2015, s. 32). Jeg mener dermed at kunnskapen som er konstruert i de strategiske dokumenter til Cultiva, gjennom ulike begreper og ideer, rasjonaliserer kultur i lys av marked.

7. Kan eksperimentell planlegging være et redskap for den fremtidige utviklingen av Silokaia?

Det siste kapittelet i min analyse skal diskutere problemstillingen (III) «*På hvilken måte kan eksperimentell planlegging brukes for den fremtidige stedsutviklingen av Silokaia?*».

Eksperimentell planlegging forstås i dette kapittelet som en åpen og søkende tilnærming for å utvikle flere alternative måter å håndtere en ukjent fremtid. Jeg har avgrenset kapittelet og fokuserer på strategisk eksperimentering, som handler om utforskning av alternative visjoner og fremtidsforestillinger (Kristiansen og Nyseth, 2018, s. 289). I kapittel 5 så jeg på hvilke diskurser og representasjoner som var styrende for vår forståelse av kulturbegrepet. I kapittel 6 diskuterte jeg hvordan markedsøkonomiske verdier har vært fremtredende for kulturpolitikken i Kristiansand. Med utgangspunkt i mine empiriske funn fra disse kapitlene, skal jeg diskutere hvordan eksperimentering kan bidra til å utfordre vårt eksisterende syn på hva kultur og sted er utover strategiske planer, etablerte diskurser og politiske praksiser.

Rekonstruksjon av kulturbegrepet – for hvem og hva er kultur egentlig for?

I kapittel 5 diskuterte jeg rundt spørsmålet for hvem og hva er kultursatsingen på Silokaia for. Ifølge Røe (2015, s. 56-57) vil konstruksjonen av den framtidige byen påvirkes ut ifra *hvem* som «eier» representasjonen eller som inngår i meningsfellesskapet som fremmer den.

Analyse av hvem som inngår innenfor denne 'kollektive' forståelsen av virkeligheten, kan videre belyse hvordan enkelt interessers forståelse påvirker ulike ordninger (jf. Saglie, Hofstad og Hanssen, 2015) og praksiser for *hva* kultur betyr i kontekst av stedsutvikling på Silokaia. Etersom jeg har reflektert over sentraliteten rundt markedsverdier for kultursatsingen som forekommer på Silokaia, mener jeg at det er behov for å diskutere kulturbegrepet utover markedsverdier. I den sammenheng mener jeg at eksperimentell planlegging kan utfordre og rekonstruere etablerte representasjoner rundt kulturbegrepet (jf. Nyseth, 2015, s. 256). Hvordan kan så eksperimentell tilnærming bidra til en rekonstruksjon av kulturbegrepet? Et forslag er å utfordre planleggingens representasjon av mennesker og rom i planer. Hillier (2008, s. 25) mener at i strategiske planer og dokumenter har det vært tendens til at samfunnet, med dens holdninger, mennesker, intensjoner osv., blir beskrevet som noe definerbart og objektivt som eksisterer 'der ute'. Holdninger til kultur som begrep, må derfor ses mer i lys av det relasjonelle og kontekstuelle.

Nyseth (2015, s. 250) mener at en *demokratisk* eksperimentell planlegging med bredere involvering, åpner opp for at det relasjonelle slippes mer til. Kommunikativ rasjonalitet må derfor integreres mer aktivt inn, ettersom dette tilrettelegger mer for dialog og forhandlinger

hvor nye ideer og kunnskap kan komme til (jf. kap. 3.2). Samtidig kritiseres kommunikativ rasjonalitet for å fokusere på konsensus fremfor å utfordre de etablerte hegemoniske politiske strukturene innenfor planlegging (Legacy *et al.*, 2019). Det kan dermed diskuteres om fokus på konsensus, kan potensielt utfordre antagonisme/agonisme aspektet innenfor planlegging. Likevel, gir kommunikativ rasjonalitet mer rom for at kultur ikke blir 'tildelt' en betydning i strategiske planer som er utformet av utvalgte individer som styrer byutviklingen (politikere, planleggere osv.), men kultur blir i større grad forstått gjennom enkelt individers oppfattelse og tilknytning til kultur (Hillier, 2008, s. 25).

Samtidig påpeker Falleth og Saglie (2018, s. 82) at kommunal arealplanlegging ofte omhandler hvordan offentlige mål og bærekraftig utvikling møter private mål om lønnsomme utbyggingsprosjekter. Selv om byutvikling skal skje i skjæringsfeltet mellom økonomisk, sosial og miljømessig bærekraft, har den økonomiske dimensjonen en sterk posisjon. Hanssen, Hofstad og Saglie (2015, s. 260) mener at når økonomisk bærekraft står sterkt, blir utforming av en dynamisk og vital by mer avhengig av økonomisk logikk og viktige salgsmomenter som «... *transformasjonsprosjekter, attraktive kulturinstitusjoner og spennende og nyskapende arkitektur ...*».

Ifølge Power og Scott (2011, s. 168) vil kulturindustrier “... *generate positive externalities in so far as they contribute to the quality of life in the places where they congregate and enhance the image and prestige of the local area.*”. Sett at vi antar at en dynamisk og vital by er koblet til blant annet eksistensen av såkalte attraktive kulturinstitusjoner, så mener jeg at det er viktig å se nærmere på hvordan kulturinstitusjonene på Silokaia forstår og tilnærmer seg kulturutvikling. Power og Scott (2011, s. 168) mener at kulturindustrier vil “... *generate positive externalities in so far as they contribute to the quality of life in the places where they congregate and enhance the image and prestige of the local area.*”. Etablering av kulturinstitusjoner, vil altså ifølge forfatterne gi positive eksterne effekter. Flere av mine informanter refererte til ulike prosjekter og initiativ mellom kulturinstitusjonene, som jeg oppfattet som alternative og kreative måter å forstå begrepet kultur og hva kultur betyr i kontekst av stedsutvikling. Derfor, mener jeg å henvise til samarbeids- og prosjektinitiativ mellom disse institusjonene kan gi oss et bilde på hvilke verdigrunnlag som ligger bak deres forståelse av kulturbegrepet.

Et eksempel på samarbeidsprosjekt er «KunstSert». Prosjektet er mellom Kilden og Kunstsiloen hvor det ifølge representant (1.10) arbeides for å knytte symfonisk musikk og visuell kunst sammen. Hensikten med prosjektet er fokus på å koble digital formidling av

kunststykker, sammen med digital formidling av musikkstykke (Sørlandets kunstmuseum, 2022a). Prosjektet kan ses i sammenheng med samarbeidsavtalen mellom SKMU og Kilden som ble inngått i 2022, som fokuserer blant annet på digitalisering, destinasjonsutvikling og infrastruktur (Sørlandets kunstmuseum, 2022b). Også representant (1.8), påpekte hvordan Kunstsiloen samarbeidet med blant annet mekatronikk og innovasjons lab på UiA i Grimstad, for å utvikle en robot som kan digitalisere kunstverk (Sørlandets kunstmuseum, . 2022). Representantene (1.11) forteller meg også om hvordan museet tok i bruk verktøy som VR-briller og lyd og tale, for å formidle kunst digitalt til eldre og ungdom.

Jeg biter meg merke i at digitalisering er gjentakende for mange av disse initiativene. I den sammenheng er det interessant å reflektere over hvordan fokus på digitalisering kan bidra til en rekonstruering av kulturbegrepet. Digitalisering hvor nye metoder slik som robot blir brukt for å digitalisere kunstverk, kan karakteriseres som mer teknisk form for innovasjon (Hagen og Hagedem, 2020, s. 18). Samtidig mener Urry (2016, s. 89-90) at teknologisk utvikling kan også påvirke sosiale praksiser. På lik linje med sted og kulturpolitikk, er teknologi også et komplekst system som er sammenvevd med andre økonomiske, politiske og sosiale systemer (ibid. s.74). Hvordan kan da teknologiske verktøy, som for eksempel robot, rekonstruere kulturbegrepet på Silokaia? Ringholm (2018, s. 206) argumenterer at digitale løsninger kan gi nye former for medvirkning. Gjennom bruk av kunstneriske uttrykk slik som installasjoner, konserter og utstilling i byrom, kan kreativitet åpne opp for nye medvirkningsmuligheter innenfor planlegging. Slike uttrykk kan styrke initiering «nedenfra», hvor sosial mobilisering styrkes fordi flere samfunnsborger bidrar med egen kunnskap for hvordan samfunnsendring kan skje (Amdam og Veggeland, 2011, s. 158). På den måten kan eksperimentering med bruk av robot utfordre *hvem* kunst og kultur er rettet mot. Digitalisering kan også utfordre *hva* kunst og kultur er. Bruk av digitaliseringsverktøy i samarbeidsprosjektene mellom institusjonene på Silokaia, kan utvide vår kunnskap om hva 'tradisjonelle kunstformer' slik som kunsthalleri og symfonisk musikk er. Jeg mener derfor at koblingen mellom teknologi og kultursatsingen, kan påvirke meningsinnholdet og verdigrunnlaget til kulturbegrepet.

Rekonstruksjon av sted - Hvordan forstår vi egentlig sted?

Flere av mine informanter har gitt beskrivelse over en idé eller visjon om at Odderøya er, eller kan potensielt bli i fremtiden, en såkalt «kulturøy». I den sammenheng mener jeg at eksperimentell planlegging kan anvendes for å drøfte hvilke konsekvenser dette konkrete fremtidsbilde har for stedsutviklingen på Silokaia. Hvordan vi forstår sted mener jeg er viktig å drøfte, ettersom jeg har vist at attraktivitet og konkurranseperspektivet knyttes til

utviklingen av Kanalbyen og eksisterer i strategier og dokumenter til Cultiva og kommunen. Jeg mener at drøfting av dette fremtidsbilde til Odderøya, kan gi oss mulighet for å diskutere om eksperimentell tilnærming kan utløse nye og kreative måter å forstå Silokaia på som sted. På den måten kan eksperimentell planlegging presentere en ny måte å forstå sted, som igjen kan muligens påvirke kulturens funksjon og effekt på Silokaia.

«Det har vært en tanke om at Odderøya skal være en ‘kulturøy’ etter at forsvaret flyttet ut. Alt fra de små galleriene og kunstnerverkstedene, til det profesjonelle og konsertarenaene på Odderøya. Odderøya blir litt som en destinasjon for opplevelser» (1.5). For meg så tolker jeg beskrivelsen av Odderøya som en ‘destinasjon for opplevelser’ at sted ses gjennom det Aspen (2021, s. 47) beskrev tidligere som en markedsføring- og brandingspreget diskurs.

Beskrivelsen kulturdestinasjon, får meg til å stille spørsmål om stedsblindhet kan bli en utfordring for den fremtidige utviklingen av Odderøya. Branding og markedsføring av steder knyttes gjerne opp mot stedsprofilering og iscenesettelse en versjon av stedet som attraktivt (Aspen, 2021; Røe, 2015). Jeg mener at dette kan risikere at stedsutviklingen Odderøya ses mer i kontekst av romlig planlegging, fordi stedprofilering handler ofte om hvordan bylivet blir iscenesatt gjennom de fysiske omgivelsene (Aspen, 2021, s. 49-50). Utvikling av Odderøya kan handle mer om hvordan stedet utformes, hvem som bruker stedet og hva som bygges her. Stedets sosiale dynamikk og kompleksitet kan dermed bli overskygget til fordel for fysisk og økonomisk planlegging (Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018, s. 280).

Hanssen, Hofstad og Saglie (2015, s. 270) mener at kanalisering av lokal kunnskap er viktig for å øke områders kvaliteter. Gjennom teorikapittelet, så vi også på hvordan flyt av kunnskap (horisontalt og vertikalt), er viktig for at kreativitet og innovasjon kan blomstre. Enkelte av mine informanter (1.1 og 1.3) beskrev hvordan utviklingen på Odderøya har skjedd ‘organisk’, gjennom de lokale kunstneres premisser. *«Det har vært en klar tanke på at Odderøya skulle få vokse organisk gjennom kunstneres premisser, noe som den har gjort nå over mange år.» (1.3).* Også (1.1) forteller at

Utviklingen på Odderøya har etter min mening skjedd veldig organisk, hvor utviklingen har skjedd uten en kommunal strategi og på aktørenes premisser [...] Når utviklingen på Odderøya har bare skjedd, så gir det en erkjennelse at det er ikke slik at positiv utvikling nødvendigvis må styres av kommunen (1.1)

Selv om det tolkes ut ifra dataene at utviklingen på Odderøya har skjedd gjennom kunstneres premisser frem til nå, lurer jeg på om dette kan endre seg i fremtiden. Tidligere så vi at

ambisjonen for den kommende kulturstrategien til kommunen er at Kristiansand skal få størst kunstneritet utenfor Oslo. I den forbindelse fortelle (1.4) at kommunen ser på «... *potensialet for å videreutvikle Odderøya hvor ambisjonen er at Odderøya skal bli en del av satsingen som kulturdestinasjon. Et momentum er når Kilden, Kunstsiloen og Knuden kulturskole står side om side.*». I likhet med (1.5), beskriver også (1.4) en tolkning om hvordan Odderøya ses som en 'kulturdestinasjon'. Hvilke konkrete konsekvenser tolkningen av Odderøya som en kulturdestinasjon vil ha for den *fysiske* stedsutviklingen av Silokaia, blir foreløpig bare spekulasjoner. Likevel tolker jeg, ut ifra empirien min og mitt teoretiske rammeverk, at *stedsforståelsen* til Silokaia kobles tettere opp mot et attraksjonsperspektiv når Odderøya anses som en kulturdestinasjon. En mulig konsekvens av et slikt attraksjonsperspektiv, er at ideer og verdier fra den kreative klassen kobles mer aktivt for utviklingen av Silokaia og Kanalbyen i fremtiden. Allerede viser studie at det eksisterer spørsmål om forholdet mellom kollektive kvaliteter som er for allmennheten, versus private- og klubbkvaliteter som er mer ekskluderende i Kanalbyen (Knudtzon, 2019). Muligens kan slike ekskluderende kvaliteter til Kanalbyen bli forsterket, ettersom attraktivitetspolitikk orienteres mer mot velstående samfunnsgrupper (jf. Bergsli, Hanssen og Sirowy, 2019). I tillegg er det mulig å tenke seg at offentlige rom i Kanalbyen, som for eksempel Kulturkvartalet, blir åsted for spørsmål om maktforhold og rettferdighet (Sirowy, 2015, s. 198). Selv om det argumenteres at Odderøya sin utvikling har skjedd 'organisk' gjennom lokale aktører sine premisser, mener jeg at den fremtidige visjonen om Odderøya som en kulturdestinasjon kan potensielt få konsekvenser for den fremtidige stedsutviklingen på Silokaia.

Hillier (2008, s. 41-42) mener at planlegging må være “... *inclusive, democratic, open and creative imagination of the past-present-future where there is foresighting of possible future scenarios...*”. Foresighting handler om å spekulere over muligheter og utfordringer bak flere fremtidige veier. Spekulering over spørsmål slik som 'hva om' eller 'hva skjer hvis' er viktig i kontekst av stedsutvikling på Silokaia. Helt konkret krever foresighting “... *political practice of spatial planning to 'test out', via detailed interventions, how different innovations may perform in different spatio-temporal circumstances.*” (ibid. s.34). Kristiansen og Nyseth (2018, s. 298) mener for eksempel at byen kan brukes som en arena for å 'teste ut' ulike eksperimenter som kan utløse nye ideer, metoder eller prosesser. For min oppgave kan Kulturkvartalet brukes for å utforske alternative visjoner om den fremtidige utviklingen til Silokaia. Eksempelvis kan området bli et midlertidig byrom for å teste ut nye innovasjoner

innenfor planlegging, for eksempel knyttet medvirkning og deltakelse. I tillegg er det mulig å ta i bruk Kulturkvartalet for å diskutere stedsopplevelse av Silokaia gjennom trivsel og tilværelse i byrommet, på samme måte som La Rampa prosjektet (kap 2.2.2, s.15-16). Selv om slik ‘testing’ på Kulturkvartalet er eksempel på bruk av eksperimenter i planlegging, og ikke eksperimentell planlegging, mener jeg at eksperimentell planlegging kan brukes for å spekulere alternative måter for den fremtidige utviklingen av Silokaia

Hvordan kan vi ta i bruk foresighting og eksperimentell planlegging, hvis visjonen om Odderøya som kulturøy forsterker ideen om attraktivitet og stedsprofilering på Silokaia? Jeg tror at kaos punkter, slik som Kunstsiloen, kan gi rom for å drøfte mulighetsrom for stedsutviklingen og stedsforståelse av Silokaia. Når ukontrollerte variabler (Aarsæther, 2018, s. 239) oppstår, kan dette skape et brudd med den tradisjonelle og hegemoniske diskursen knyttet markedets verdi innenfor kulturpolitikken. I den sammenheng er det mulig å ta i bruk eksperimentell planlegging, gjennom for eksempel foresighting, for å drøfte hvilke alternative måter vi kan tenke rundt kultursatsing på Silokaia. Eksperimentell planlegging gir rom for å utfordre visjonen om Odderøya som kulturøy, fordi plantilnærmingen gjør at vi kan undersøke og destabilisere etablerte representasjoner for meningsinnholdet til kultur og sted på Silokaia (jf. Nyseth, 2015, s. 256).

Oppsummering av delkapittel

Gjennom dette kapittelet, har jeg drøftet hvordan eksperimentell planlegging kan bidra med rekonstruksjon av kulturbegrepet og vår stedsforståelse av Silokaia. Rekonstruksjon av kultur begrepet gjennom eksperimentering krever en utforskning etablerte språklige representasjoner om kultur i strategiske plandokumenter knyttet kulturpolitikken. Samtidig kan supplering av en demokratisk eksperimentell planlegging (Nyseth, 2015) føre til at kategoriseringer, slik som kultur og sted, tolkes fra enkelt individets ståsted fremfor at representanter «eier» meningsinnholdet bak disse to begrepene (Røe, 2015). Samtidig argumenteres det at utforming av vitale og dynamiske byer er avhengig av salgsmomenter slik som attraktive kulturinstitusjoner (Hanssen, Hofstad og Saglie, 2015). I den sammenheng har jeg sett nærmere på ulike samarbeidsprosjekter, hovedsakelig mellom Kunstsiloen og Kilden, for å undersøke hvordan disse to institusjonene operasjonaliserer kulturbegrepet. Etter gjennomgang av samarbeidsprosjektene, fremstår det for meg som at kultur ses i sammenheng med digitalisering. Jeg opplever at koblingen mellom teknologiske løsninger og kultur, kan utfordre hva som anses som kultur og hvem som blir involvert innenfor kulturfokuserte planprosesser. Derfor mener jeg at eksperimentell planlegging må utfordre eksisterende

praksiser og diskurser innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. På den måten er det større mulighet for at Silokaia kan utvikles fra et relasjonelt perspektiv.

Visjonen om Odderøya som kulturøy, illustrerer viktige diskusjonsmomenter som kan knyttes tilbake til problemstillingen min. Når beskrivelser som 'destinasjon for opplevelser' eller 'kulturdestinasjon' blir presentert, tolker jeg at det ligger en intensjon om at Odderøya skal bli et 'opplevelsessted' hvor kommersialisering og markedsføring kobles mer direkte inn. Min tolkning styrkes også når enkelte informanter (1.2 og 1.4) påpekte at kulturnæringen får større plass innenfor den kommende kulturpolitikken. Ut ifra empirien min, tolker jeg det som at den fremtidige kultursatsingen på Odderøya ses i kontekst av et kulturøkonomisk perspektiv. Samtidig vil jeg presisere at mine data reflekterer kun rundt en fremtidig *visjon* av Odderøya, og ikke bestemt praksis. Imidlertid kan diskurser, som Saglie, Hofstad og Hanssen (2015, s. 32-33) påpekte tidligere, fortelle oss hvilke verdier og konsepter som påvirker aksepterte institusjonelle ordninger og praksiser. Å reflektere over verdigrunnet bak den fremtidige visjonen over Odderøya kan muligens gi oss antydninger om hvordan den fremtidige utviklingen på Silokaia blir, men dette blir for nå kun spekulasjon. Jeg mener uansett at eksperimentering og foresighting (Hillier, 2008) gjør at vi kan tenke forbi eksisterende forestillinger og diskursive holdninger rundt begrep som kultur og sted. I praksis betyr det at vi bør erkjenne og analysere sted gjennom et tilblivelsesperspektiv, hvor det faste møtes med det dynamiske (Nyseth og Pløger, 2015, s. 60-61). På den måten kan vi utvikle et stedssensitivt blikk som kan ivareta omsorg for stedet innenfor planlegging.

8. Oppsummering og konklusjon

Formålet med oppgaven har vært å diskutere hvilken rolle og konsekvenser kulturpolitikken har for stedsutviklingen på Silokaia i Kristiansand. Siden området er i utbyggings- og realiseringsprosessen, kan det oppstå uforutsette hendelser som påvirker utviklingen av bydelen. Likevel mener jeg at utviklingen som har skjedd på Silokaia frem til nå, har vært viktig i kontekst av kulturdrevet byutviklingsperspektiv. I den anledning har jeg undersøkt meningsinnholdet bak kulturbegrepet innenfor kulturpolitikken i Kristiansand. Videre har jeg undersøkt i hvilken grad markedsverdier er fremtredende for kultursatsingen i Kristiansand, hvor jeg har tatt utgangspunkt i begreper som kulturøkonomi og den kreative klassen. Til slutt har jeg drøftet hvordan eksperimentell planlegging kan brukes for den fremtidige utviklingen av Silokaia. Jeg vil oppsummere oppgaven min ved først å presentere konkluderende funn for hver av underproblemstillingene mine. Deretter vil jeg konkludere med tanke på hovedproblemstillingen min. Avslutningsvis skal jeg kort reflektere over oppgavens betydning for videre forskning.

Meningsdannelse av kulturbegrepet

Ifølge McGuigan (2004) vil ulike ideologiske diskurser påvirke hvilken rolle kultur har for steders konstruksjon. Som det kom frem i analysen av mine empiriske data, har det blitt identifisert ulike forståelsestilnærminger til kulturbegrepet i de ulike kulturstrategiene. Første strategi pekte på at kultur hadde en viktig rolle for å skape flere arbeidsplasser, samt forbedre de sosiale og helsemessige levekårsutfordringene i Kristiansand. I tillegg kom det frem at kultur hadde en viktig funksjon for å utvikle en storbyidentitet. Sted vil, som beskrevet av Massey (2005, s. 9) og Hillier (2010a, s. 90), være en 'sammenkastning' av relasjoner, strukturer og konstellasjoner som utfolder seg på tvers av skala, tid og rom.

Sammenkastningen av identitetsbygging, forbedring av levekår og utforming av flere arbeidsplasser, ble i mitt studie argumentert som viktige momenter bak kulturens funksjon som utviklingsstrategi i Kristiansand og som deretter fikk videre effekt for Silokaia sin utvikling i form av at Kilden ble etablert.

Studien min har vist hvordan meningsinnholdet bak kulturbegrepet i den andre kulturstrategien ble koblet mer mot markedet gjennom fokus på økt profesjonalisering og konkurransefortrinn. Her er det en parallell til stedslogikk, hvor kultur og sted sammenkobles innenfor planlegging og stedsutvikling for å oppnå større konkurransefortrinn (jf. Florida, 2002; Galland og Tewdwr-Jones, 2020, s. 201; Marx, 2020). Markedsforståelsen rundt kultur, ble framhevet og det ble skapt tettere kobling mellom Silokaia og Kvadraturen gjennom den

såkalte «Kulturaksen». Når det gjelder Kanalbyen, hevdet enkelte av informantene mine at kultursatsingen *ikke* hadde en direkte effekt for den fysiske og markedsøkonomiske utviklingen av boligprosjektet. Likevel mener jeg at mitt empiriske materiale viser at det eksisterer en idé om at kultur spiller en rolle for utviklingen av Kanalbyen. Kulturkvartalet eksemplifiserte hvordan kultur påvirker den fysiske utformingen i Kanalbyen. Samtidig ble det reflektert over at kultur kunne potensielt påvirke det helhetlige markeds- og attraktivitetsbilde, hvor livskvaliteter som trivsel og tilværelse styrkes (1.6 og 1.7). Imidlertid presiserer Røe (2015, s. 50) at hva som karakteriseres som høy livskvalitet i byutviklingsammenheng, er komplekst. Å anvende kultur som en strategi med formål å gjøre stedet eller byen attraktivt kan være gunstig for noen, og uheldig for andre (ibid. s.57).

Å tørre å gå inn i konflikter vil følge Nyseth, Førde og Cruickshank (2018, s. 278), bidra til at vi er årvåken for ambivalente forhold som oppstår på stedet. Kunstsiloen har skapt debatt og konflikt rundt den lokale kulturpolitikken i Kristiansand. Både Gualini (2015) og Pløger (2021) mener å fokusere på konflikt innenfor planlegging er positivt, fordi dette vil bidra til mer demokratisk og rettferdig utvikling av steder. I relasjon til min oppgave kaster debatten rundt Kunstsiloen lys over essensielle spørsmål som det, etter min mening, er viktig å behandle på en konsekvent måte når kultur brukes som byutviklingsstrategi. Det første er, for *hvem* er kulturutviklingen gunstig for. Vil kulturutviklingen være forbeholdt en 'elite' i samfunnet eller vil kultur komme til gode for flere samfunnsgrupper? Det andre er *hvordan* kunst og kreativitet anvendes og iverksettes som utviklingsstrategi. Kan vi for eksempel ta i bruk innovative og alternative måter å formidle kunst og kultur videre? På samme tidspunkt forteller mine informanter at også spredning av feilinformasjon, hets og konspirasjoner i sosiale medier påvirket debatten rundt Kunstsiloen. En interessant refleksjon som kan diskuteres videre er i hvilken grad antagonisme vil være gunstig hvis det ikke eksisterer det Pløger (2017, s. 267) beskriver som felles respekt for demokratiske prinsipper.

Mine informanter presenterer informasjon om at kultur skal fokusere i stor grad på kulturnæringsutvikling i den kommende kulturstrategien. For øyeblikket kan det oppfattes som at kulturpolitikken i Kristiansand vil være sentrert innenfor en markedsdiskurs fremover. Ifølge Saglie, Hofstad og Hanssen (2015, s. 32-33) kan diskursive holdninger illustrerer hvilke ideer og normer som politikere og planleggere bruker for å forstå virkeligheten og gjøre den håndterbar. Hvis mine data viser antydning til at kultur blir forstått og tolket gjennom et markedspektiv, er det mulig å diskutere om slike markedsverdier kan påvirke hvordan kultur iverksettes som byutviklingsstrategi i Kristiansand fremover. Om

kultur blir institusjonalisert gjennom et markedsperspektiv kan enn tenke seg at dette kan få videre konsekvens for den fremtidige utviklingen av Silokaia på en eller annen måte, men akkurat nå blir dette kun tolkning av hva mine data viser. Uansett kan representasjon og meningsdannelse ifølge Cruickshank og Lysgård (2013, s. 78-79) illustrere hvordan steder blir til gjennom diskurs. Kobling mellom diskurs og sted i lys av kulturdrevet byutvikling er etter min mening viktig å belyse fordi dette kan vise hvilke ideer og meninger som kan potensielt påvirke stedsutviklingen på Silokaia i fremtiden.

Kulturøkonomiske verdier innenfor kultursatsingen i Kristiansand

Pinheiro og Hauge (2014) argumenterte at globale og «hegemoniske oppskrifter» påvirker hvordan byer og steder anvender kultur som utviklingsstrategi i en lokal kontekst. Dette kan kobles videre til Lysgård og Tveiten (2005) som argumenterte at den lokale stiftelsen i Kristiansand, Cultiva, ble tidlig inspirert av ideene til Florida. Pløger (2012, s. 259) hevder at analyse av kunnskap kan belyse maktperspektiver innenfor planlegging. Som følge av at makt og kunnskap er tett koblet sammen, kan kunnskap påvirke maktrelasjoner som utformes innenfor planprosesser og politikken. Derfor bør planlegging diskutere hvilke former for kunnskap og sannheter som utspiller seg, fordi dette kan få videre effekt for hvilke forståelser som ligger til grunn i planprosesser (ibid. s.266).

Etter gjennomgang av strategiske dokumenter til stiftelsen fremstår det som at ideene til Florida var mer sentrale når Cultiva først ble opprettet, og har i senere tid også fokusert på andre områder slik som barn og unge. Tross denne utviklingen, mener jeg det er viktig å være konsekvent på hvilke betingelser og ideer som danner kunnskapsgrunnlaget til Cultiva slik det ble nevnt i forrige avsnitt. Min tolkning er at kunnskapen som eksisterer i de strategiske dokumentene til Cultiva, rasjonaliserer kultur i lys av marked. Hvis kultur blir hovedsakelig betinget gjennom kulturøkonomisk utvikling, kan vi trekke parallell til tidligere studier som diskuterer hvordan markedslogikk påvirker de materielle (ref. Aspen, 2021; Røe, 2015) og immaterielle (ref. Førde, 2021; Nyseth, Førde og Cruickshank, 2018) strukturene ved sted. Samtidig, ettersom at sted er relasjonelt vil det være viktig å anerkjenne at globale perspektiver (eks: kreative klassen) vil på en eller annen måte påvirke stedsutviklingen i Kristiansand. Kanskje spørsmålet i den sammenheng er om kulturpolitiske strategier blir 'oversatt' direkte fra en global til en lokal kontekst, fremfor å bli 'tilpasset' stedets kontekst? Gjennom slike spørsmål er det mulig å undersøke om kultursatsing forsterker stedsblindhet eller ivaretar stedssensitivitet på Silokaia.

Ekspérimentell planlegging for den fremtidige utviklingen av Silokaia

Planlegging kritiseres for å være statisk og lite fleksibel i møte med en uforutsigbar og kompleks fremtidig byutvikling (jf. Kristiansen og Nyseth, 2018, s. 292). Spesielt er markedslogisk tenkning innenfor planlegging kritisert for å være stedblind, hvor steders kontekst og sammensetting ikke blir anerkjent (Førde, 2021, s. 87). I de to første kapitlene i analysen min, diskuterte jeg ved flere anledninger hvordan markedsidéer påvirket relasjonen mellom kultur og sted på Silokaia. Nyseth (2015) mener at bruk av ekspertimentell planlegging gjør at vi kan rekonstruere eksisterende forståelser og praksiser i byutvikling. Ettersom de to første analysekapitlene henviste til markedsøkonomiske verdier, forsøkte jeg i det siste kapittelet å drøfte hvordan ekspertimentell planlegging kunne bidra med en rekonstruksjon av kulturbegrepet og vår stedsforståelse av Silokaia.

I min analyse kom det frem at ekspertimentell planlegging kan brukes for å rekonstruere kulturbegrepet på Silokaia. *Hvem* som eier eller inngår i meningsfellesskapene kan få betydning for hvem som påvirker byens konstruksjon (jf. Røe, 2015, s. 56-57). Om vi tenker oss at markedsverdier påvirker hvordan kultur iverksettes i en stedlig kontekst, kan ekspertimentering på sin side åpne opp slik fastlåst tenkemåte. Ettersom ekspertimentell planlegging anerkjenner stedsutvikling fra et tilblivelsesperspektiv, kan ekspertimentering fremme en diskusjon om hvordan kultursatsingen på Silokaia i størst grad kan være mangfoldig og inkluderende. Videre kan ekspertimentell planlegging rekonstruere hva vi anser som *kultur*. I min studie viste jeg til hvordan bruk av robot kan brukes for å utvide vår kunnskap over hva vi tolker som kunst. Det som er interessant videre er hvordan ekspertimentell planlegging og kultursatsing kobles mer direkte i planleggingsprosesser eller direkte i de fysiske strukturene på Silokaia. Kulturkvartalet gir potensial for å utforske ekspertimentell planlegging i den videre utviklingen av Silokaia.

Flere av mine informanter reflekterte over visjonen om Odderøya som en potensiell kulturøy i fremtiden. Videre ble denne visjonen beskrevet gjennom karakteristikker som 'kulturdestinasjon' og 'destinasjon for opplevelser'. Min tolkning er at denne visjonen kan føre til at stedsforståelsen til Silokaia kobles tettere opp mot en attraksjons- og markedsføringsdiskurs (jf. Aspen, 2021). Å åpne fastlåste diskurser og etablere ny kunnskap om sted og stedets betingelser skjer ifølge Kramvig og Førde (2013, s. 71-72) gjennom tilrettelegging for nyskapende praksiser. Nyskapende prosesser og praksis kan i større grad skje gjennom ekspertimentell tilnærming til sted og planlegging, fordi ekspertimentering handler om å spekulere rundt alternative løsninger og scenarier eller visjoner for fremtiden

(jf. Hillier, 2008). Selv om visjonen kulturøy kun er en *idé* om hva som muligens kan skje på Silokaia/Odderøya fremover, mener jeg at min studie kan vise hvilke interesser som eksisterer bak denne visjonen. Gjennom eksperimentering kan meningsdannelsen bak denne visjonen ses i en større kontekst, hvor vi stiller oss kritiske til hvilke interesser og verdier som påvirker hva det vil si at Odderøya er en kulturøy. På den måten kan vi anvende en alternativ tilnærming til den fremtidige stedsutviklingen på Silokaia som går utover markedsøkonomiske prinsipper.

8.1 Kulturdrevet byutvikling i Kristiansand

Hovedproblemstillingen for min oppgave har vært «**Hvilken rolle og konsekvenser har kultursatsing og kulturpolitikken for utviklingen av Silokaia i Kristiansand?**»

Cruickshank og Lysgård (2013, s. 90) mener at forståelsen av sted og stedets attraktivitet, er diskursivt organisert i ulike former for meningsstrukturer. Når en da forsøker å analysere steders utvikling kan ikke dette reduseres til enkelt faktorer. Derimot er enn nødt til å diskutere sted gjennom et tilblivelsesperspektiv, hvor kultur *og* sted analyseres på tvers av ulike diskursive holdninger og strukturer. Som det kommer frem i oppgaven min, er det ulike faktorer som påvirker hvilken rolle kultur skal ha for stedsutviklingen i Kristiansand.

Risikoen for «stedsblindhet» i planlegging bør, ifølge Nyseth, Førde og Cruickshank (2018, s. 268), møtes gjennom en redefinering av stedsforståelse i plansystemet. Det krever en oppmerksomhet mot en relasjonell tilnærming til planlegging, samt omsorg for stedets kompleksitet. Imidlertid er det mulig å stille spørsmål ved hvordan vi best mulig ivaretar en relasjonell tilnærming når globale ideer og perspektiver 'utenifra' skal iverksettes i en lokal stedlig kontekst. Hvordan kan vi «trene» et stedssensitivt blikk (Førde, 2021, s. 87) hvis kulturdrevet byutvikling ofte forbindes med en markedslogisk tenkning, og som karakteriseres av og ikke erkjenne steders sosiale forhold og dynamikk? Eksperimentell tilnærming til planlegging kan være til hjelp for å trene opp et stedssensitivt blikk. Argumentet er at eksperimentering gir bredere rom for å utforske nye og alternative måter å produsere kunnskap, løsninger og praksiser rundt konkrete problemstillinger knyttet stedsutvikling (Kristiansen og Nyseth, 2018, s. 287).

For min oppgave spesifikt, har jeg sett på hvordan strategisk eksperimentering (ibid. s.289), kan brukes for å utfordre etablerte forestillinger og konstruksjoner av hva begrepet kultur og sted betyr i kontekst av Silokaia. Det som kan være interessant videre er hvordan eksperimentering kan anvendes i praksis og ikke bare innenfor et diskursivt perspektiv.

Kulturkvartalet kan for eksempel bli et midlertidig byrom for å teste ut konkrete problemstillinger som oppstår i forbindelse med kultursatsingen og stedsutvikling på Silokaia. Visjonen om den fremtidige utviklingen av Odderøya, antyder at kultur kan bli en viktig del for områdets utvikling fremover, inkludert Silokaia. Ifølge Magnaghi (2010, sitert i Børrud og Grønning, 2018, s. 323) vil ikke visjoner vise løsninger innenfor planlegging, men tydeliggjøre motiver for handling. Dette kan vise tilbake til spørsmålet om hvordan vi *forstår* og *tolker* begreper som kultur og sted innenfor kulturdrevet byutvikling. Etter min mening illustrerer studiet mitt at det er viktig å sette søkelys på premissene som ligger til grunn for kulturpolitiske prosesser, ikke bare på Silokaia, men også generelt på andre steder som tar aktivt i bruk kultur som byutviklingsstrategi. Dekonstruksjon av meningsdannelsen kan belyse hvilke motiver, ideer og kunnskapsgrunnlag som ligger til grunn for kulturdrevet byutvikling på lokale steder. Gjennom slik dekonstruksjon kan vi i større grad forstå steders kompleksitet og anvende dette mer aktivt inn i plan- og stedsutviklingsprosesser.

8.2 Refleksjon rundt videre forskning om oppgavens tematikk

I min oppgave har jeg fokusert på hvordan kultursatsing og stedsutvikling blir forstått og tolket. Analyser av konkrete kulturprosjekter, kan muligens gi mer utdypende data som forteller mer om hvordan overordnede forståelser, som jeg har sett på, kontekstualiseres og iverksettes i en stedlig kontekst i Kristiansand. Det som gikk igjen hos flere av mine informanter var at 'kulturklyngen' på Silokaia potensielt kunne påvirke stedsutviklingen på Silokaia og Kristiansand i fremtiden. Her ligger det et potensial for å undersøke nærmere hvilke konsekvenser denne klyngen har for stedsutviklingen på Silokaia videre fremover. I tillegg er det mulig å undersøke om samarbeidsprosessene mellom institusjonene kan generere en positiv effekt (jf. Power og Scott, 2011) for utviklingen av Kristiansand by. Derfor er det behov for mer kunnskap om sammenhengen mellom innovasjon, stedsutvikling og kultursatsing.

Referanser

- A-lab AS (2014) *Planbeskrivelse Detaljregulering av Silokaia Plan 1400*. Tilgjengelig fra: https://webhotel3.gisline.no/Webplan_4204/gl_planarkiv.aspx?planid=1400 (Hentet: 14.august 2022).
- Abram, S. (2012) Planlegging i et kulturperspektiv, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Utfordringer for norsk planlegging: kunnskap, bærekraft, demokrati*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlag, s. 310-325.
- Adresseavisen (2003) Satser på kultur for å utvikle byen. Tilgjengelig fra: <https://www.adressa.no/kultur/i/KzzRg6/satser-paa-kultur-for-aa-utvikle-byen> (Hentet: 8.april 2023).
- Agder fylkeskommune (2015) *Strategi for de historiske sørlandsbyene i Vest-Agder*. Agder. Tilgjengelig fra: <https://agderfk.no/vare-tjenester/regional-planlegging-og-utvikling/gjeldende-planer-og-strategier/kultur-og-kulturarv/strategi-for-de-historiske-sorlandsbyene-i-vest-agder/> (Hentet: 23.oktober 2022).
- Amdam, J. og Veggeland, N. (2011) *Teorier om samfunnsstyring og planlegging*. Oslo: Universitetsforlag.
- Asheim, B. T., Hansen, H. K. og Isaksen, A. (2022) Economic Geography of Innovation and Regional Development, i Jakobsen, P., Jönsson, E. og Larsen, H. G. (red.) *Socio-spatial theory in Nordic geography: intellectual histories and critical interventions*. Tyskland: Springer International Publishing, s. 147-168.
- Aspen, J. og Pløger, J. (2016) Lambda: 8-timers kulturbyen som effekt?, *Plan*, 48(1), s. 52-55. <https://doi.org/10.18261/ISSN1504-3045-2016-01-11>
- Aspen, J. (2021) Jakten på et språk om øyeblikket som bylivets erfaringshorisont, i Pløger, J., Førde, A. og Sand, A.-L. (red.) *Improvisasjon: Byliv mellom plan og planløshet*. Oslo: Spartacus Forlag AS/Scandinavian Academic Press, s. 45-63.
- Balducci, A. *et al.* (2011) Introduction: Strategic spatial planning in uncertainty: theory and exploratory practice, *Town planning review*, 82(5), s. 481-501. <https://doi.org/10.3828/tpr.2011.29>
- Baxter, J. (2016) Case studies in qualitative research, i Hay, I. M. (red.) *Qualitative research methods in human geography*. 4.utg. Ontario: Oxford University Press, s. 130-146.

Berg, I. U. og Larsen, H. (2020) Et demokratisk flerbrukshus eller en lukket safe? Idealer for og oppfatninger av det nye Nasjonalmuseet på Vestbanen, i Olsen, H. K., *et al.* (red.) *Rød mix: Ragnar Audunson som forsker og nettverksbygger*. Oslo: ABM Media, s. 213-232.

Bergsli, H., Hanssen, G. S. og Sirowy, B. (2019) Byens offentlige rom som demokratiske arenaer, i Henriksen, I. M. og Tjora, A. H. (red.) *Bysamfunn*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 29-41.

Boelens, L. og de Roo, G. (2016) Planning of undefined becoming: First encounters of planners beyond the plan, *Planning theory (London, England)*, 15(1), s. 42-67.

<https://doi.org/10.1177/1473095214542631>

Børrud, E. og Grønning, M. (2018) Metoder i planlegging – et spørsmål om kompetanse, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn : system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 308-333.

Clifford, N. *et al.* (2016) Getting started in geographical research: how this book can help, i Clifford, N., *et al.* (red.) *Key methods in geography*. 3.utg. California: SAGE Publications, s. 3-18.

Cope, M. (2016) Organizing and analyzing qualitative data, i Hay, I. M. (red.) *Qualitative research methods in human geography*. 4.utg. Ontario: Oxford University Press, s. 373-393.

Cruickshank, J. og Lysgård, H. K. (2013) Diskursanalyser som kunnskapsgrunnlag for stedsutvikling, i Førde, A., *et al.* (red.) *Å finne sted. Metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Trondheim: Akademika forlag, s. 77-92.

Cultiva (2002) *Årsregnskap 2002*. Kristiansand. Tilgjengelig fra: <https://www.cultiva.no/dokumenter/?fid=1432> (Hentet: 15.mars 2023).

Cultiva (2003) *Årsrapport med årsregnskap 2003*. Kristiansand Cultiva. Tilgjengelig fra: <https://www.cultiva.no/dokumenter/?fid=1432> (Hentet: 16.mars 2023).

Cultiva (2004) *Bevilgninger 2004*. Tilgjengelig fra: <https://www.cultiva.no/dokumenter/?fid=1409> (Hentet: 2.april 2023).

Cultiva (2005) *Årsrapport med årsregnskap 2005*. Tilgjengelig fra: <https://www.cultiva.no/dokumenter/?fid=1432> (Hentet: 2.april 2023).

Cultiva (2006) *Årsrapport med årsregnskap 2006*. Kristiansand. Tilgjengelig fra: <https://www.cultiva.no/dokumenter/?fid=1432> (Hentet: 3.april 2023).

Cultiva (2010) *Virksomhetsrapport for Cultiva - 2010*. Tilgjengelig fra: <https://www.cultiva.no/dokumenter/?fid=1432> (Hentet: 17.april 2023).

Cultiva (2020) *Rom for muligheter - 2021-2024*. Kristiansand. Tilgjengelig fra: <https://www.cultiva.no/aktuelle-satsinger/> (Hentet: 19.april 2023).

de Roo, G. (2016) Being or Becoming? That is the question! Confronting complexity with contemporary Planning theory, i Roo, G. d. og Silva, E. A. (red.) *A planner's encounter with complexity*. London: Routledge, s. 19-40.

Dowling, R. (2016) Power, subjectivity, and thics in qualitative research iHay, I. M. (red.) *Qualitative research methods in human geography*. 4.utg. Ontario: Oxford University Press, s. 29-44.

Dubois, V. (2015) Cultural Policy Regimes in Western Europe, *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences (second edition)*, s. 460-465. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-097086-8.10419-2>

Dunn, K. (2016) Interviewing, i Hay, I. M. (red.) *Qualitative research methods in human geography*. 4.utg. Ontario: Oxford University Press, s. 149-188.

Edwards, C. (2018) *Regeneration-Led Culture : Cultural Policy in Glasgow, 1970-1989*. PhD, University of Glasgow. Tilgjengelig fra: <https://theses.gla.ac.uk/71938/>.

Eriksen, T. (2002) Kulturstrategi - for første gang, *Fedrelandsvennen* 18.juni. (Hentet: 25.jan 2023).

Evans, G. (2001) *Cultural planning : an urban renaissance?* London: Routledge.

Falleth, E. og Holsen, T. (2018) Introduksjon til norsk planlegging, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn : system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 22-43.

Falleth, E. og Saglie, I.-L. (2018) Kommunal arealplanlegging, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk s. 69-86.

Flemsæter, F., Rønningen, K. og Holm, F. E. (2013) *Dovrefjells moralske landskap*. Trondheim: Norsk senter for bygdeforskning.

- Florida, R. (2002) *The rise of the creative class : and how it's transforming work, leisure, community and everyday life*. New York: Basic Books.
- Florida, R. (2014) The Creative Class and Economic Development, *Economic development quarterly*, 28(3), s. 196-205. <https://doi.org/10.1177/0891242414541693>
- Førde, A. (2021) Magi når elastikken tøyes - Mangfold, eksperimenter og stedssensitivitet, i Pløger, J., Førde, A. og Sand, A.-L. (red.) *Improvisasjon: Byliv mellom plan og planløshet*. Oslo: Spartacus Forlag AS / Scandinavian Academic Press, s. 85-103.
- Førde, A., Pløger, J. og Sand, A.-L. (2021) Improvisation og byplanlægning – mellem plan og planløshed, i Pløger, J., Førde, A. og Sand, A.-L. (red.) *Improvisasjon: Byliv mellom plan og planløshet*. Oslo: Spartacus Forlag AS / Scandinavian Academic Press, s. 7-24.
- Galland, D. og Tewdwr-Jones, M. (2020) Past, Present, Future: The Historical Evolution of Metropolitan Planning Conceptions and Styles, i Zimmermann, K., Galland, D. og Harrison, J. (red.) *Metropolitan Regions, Planning and Governance*. 1st 2020. Cham: Springer International Publishing : Imprint: Springer, s. 195-210.
- Gitlestad, S. (2007) *Kampen omkring Cultiva: kultur som byutviklingsstrategi i Kristiansand*. Masteroppgave, Universitetet i Oslo.
- Gray, D. E. (2022) *Doing research in the real world* SAGE Publications. Tilgjengelig fra: https://login.vitalsource.com/?redirect_uri=https%3A%2F%2Fakademika.vitalsource.com%2F%23%2Fuser%2Fsignin&brand=akademika.vitalsource.com.
- Gualini, E. (2015) Conflict in the City: Democratic, Emancipatory—and Transformative? In Search of the Political in Planning Conflicts, i Gualini, E. (red.) *Planning and conflict : critical perspectives on contentious urban developments*. Routledge, s. 3-36.
- Hagen, A. og Higdem, U. (2020) Innovation on the Planning Theory Agenda: An Introduction, i Hagen, A. og Higdem, U. (red.) *Innovation in Public Planning: Calculate, Communicate and Innovate*. Cham: Springer International Publishing, s. 1-10.
- Hanssen, G. S., Hofstad, H. og Saglie, I.-L. (2015) Håndtering av motstridende hensyn i byutviklingen - tilsiktede og utilsiktede konsekvenser, i Hanssen, G. S., Hofstad, H. og Saglie, I.-L. (red.) *Kompakt byutvikling: muligheter og utfordringer*. Oslo: Universitetsforl., s. 259-270.

- Hauge, E. S., Pinheiro, R. M. og Zyzak, B. (2018) Knowledge bases and regional development: collaborations between higher education and cultural creative industries, *International journal of cultural policy*, 24(4), s. 485-503.
<https://doi.org/10.1080/10286632.2016.1218858>
- Healey, P. (1992) Planning through Debate: The Communicative Turn in Planning Theory, *Town planning review*, 63(2), s. 143-162. <https://doi.org/10.3828/tpr.63.2.422x602303814821>
- Hillier, J. (2008) PLAN(E) SPEAKING: A MULTIPLANAR THEORY OF SPATIAL PLANNING, *Planning theory*, 7(1), s. 24-50. <https://doi.org/10.1177/1473095207085664>
- Hillier, J. (2010a) Post-structural Complexity: Strategic Navigation in an Ocean of Theory and Practice, i Cerreta, M., Concilio, G. og Monno, V. (red.). Dordrecht: Dordrecht: Springer Netherlands, s. 87-97.
- Hillier, J. (2010b) Strategic navigation in an ocean of theoretical and practice complexity, i Hillier, J. og Healey, P. (red.) *The Ashgate research companion to planning theory : conceptual challenges for spatial planning*. Farnham: Ashgate, s. 447-480.
- Horkheimer, M. og Adorno, T. W. (1972) *Kulturindustri : opplysning som massebedrag*. Oversatt fra Sundland, A. Oslo: Cappelen.
- Horrigmo, A. M. J. og Kiland, C. (2011) Policy-endring i en lokalpolitisk kontekst – regimer, mulighetsvindu eller lederskap?, *Norsk statsvitenskapelig tidsskrift*, 27(3), s. 180-203.
<https://doi.org/10.18261/ISSN1504-2936-2011-03-02>
- Horton, J. og Kraftl, P. (2014) *Cultural geographies: an introduction*. London: Routledge.
- Jordhus-Lier, D. og Stokke, K. (2017) Samfunnsgeografiske kjernebegreper, i Jordhus-Lier, D. og Stokke, K. (red.) *Samfunnsgeografi: en innføring*. Cappelen Damm akademisk, s. 45-62.
- Kilden teater og konserthus (2023) *Bygget og arkitekturen*. Tilgjengelig fra: <https://kilden.com/bygget-og-arkitekturen/bygget/> (Hentet: 11.01 2023).
- Knudtzon, L. C. (2019) Glipper mulighetene? Kvaliteter i transformasjonsprosjekter – for private, klubben eller kollektivet?, *Tidsskrift for boligforskning*, 2(1), s. 23-45.
<https://doi.org/10.18261/issn.2535-5988-2019-01-03>

Kramvig, B. og Førde, A. (2013) Utforskning og improvisasjon - hvordan studere stedlig innovasjon, i Førde, A., *et al.* (red.) *Å finne sted: metodologiske perspektiver i stedsanalyser*. Trondheim: Akademika forlag, s. 63-75.

Kramvig, B. og Førde, A. (2015) Sted, kunnskap og kreativitet, i Aure, M., *et al.* (red.) *Med sans for sted: nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlag, s. 333-354.

Kristiansand Havn Kf (2007) *Forslag til Reguleringsplan for Silokaia, plandokument (beskrivelse og KU)* Tilgjengelig fra:

<https://politiskagenda.kristiansand.kommune.no/vis?id=2d6b273f-b55e-423d-bdec-1f693944a3a5> (Hentet: 2.februar 2023).

Kristiansand kommune (2013) *Kulturstrategi 2013*. Tilgjengelig fra:

<https://www.kristiansand.kommune.no/navigasjon/politikk-og-organisasjon/planer-og-prosjekter/planer-strategier-handlingsplaner-og-meldinger/planer-rapporter-og-meldinger/> (Hentet: 13.august 2022).

Kristiansand kommune (2017) *La Rampa, et midlertidig byrom i Gyldensløves gate mellom Markensgate og Kirkegata. Sluttrapport og evaluering*. Tilgjengelig fra:

<https://docplayer.me/70217872-La-rampa-et-midlertidig-byrom-i-gyldenloves-gate-mellom-markens-gate-og-kirkegata.html> (Hentet: 20.oktober 2022).

Kristiansen, R. og Nyseth, T. (2018) Eksperimentell tilnærminger til byplanlegging – en ny agenda?, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 286-307.

Kvarv, S. (2014) *Norsk kulturpolitikk i det 20. århundret : mellom ideologi og pragmatisme*. Oslo: Novus.

Legacy, C. *et al.* (2019) Beyond the post-political: Exploring the relational and situated dynamics of consensus and conflict in planning, *Planning theory*, 18(3), s. 273-281.

<https://doi.org/10.1177/1473095219845628>

Loga, J. (2018) Civil society and the welfare state in Norway - historical relations and future roles, *Community development journal*, 53(3), s. 574-591. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsy027>

Lopez, L., Antelo, M. P. A. og Otón, M. P. (2022) The City of Culture: a Chronicle of Change Foretold, *The cultural capital: Studies on the value of cultural heritage*, 25, s. 31-64.

<https://doi.org/10.13138/2039-2362/2863>

- Lysgård, H. K. og Tveiten, O. (2005) Cultural economy at work in the city of Kristiansand: cultural policy as incentive for urban innovation, *AI & society*, 19(4), s. 485-499.
<https://doi.org/10.1007/s00146-005-0334-5>
- Lysgård, H. K. (2012) Creativity, Culture and Urban Strategies: A Fallacy in Cultural Urban Strategies, *European planning studies*, 20(8), s. 1281-1300.
<https://doi.org/10.1080/09654313.2012.680581>
- Lysgård, H. K. (2013) The definition of culture in culture-based urban development strategies: antagonisms in the construction of a culture-based development discourse, *International journal of cultural policy*, 19(2), s. 182-200.
<https://doi.org/10.1080/10286632.2011.647005>
- Lysgård, H. K. (2015) Stedlig kulturbasert utviklingspolitikk som 'assemblage', i Aure, M., *et al.* (red.) *Med sans for sted: nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlag, s. 317-332.
- Magnaghi, A. (2010) *Il progetto locale. Verso la coscienza di luogo*. Torino: Bollati Boringhieri.
- Mangset, P. og Hylland, O. M. (2017) *Kulturpolitikk: organisering, legitimering og praksis*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Marx, L. (2020) Who governs culture? Actors, federalism and expertise in Swiss regional cultural policy, *International journal of cultural policy*, 26(3), s. 365-382.
<https://doi.org/10.1080/10286632.2018.1518977>
- Massey, D. (2005) *For space*. London: SAGE Publications.
- McGuigan, J. (2004) *Rethinking Cultural Policy*. Maidenhead: Open University Press.
- Mersland, F. (2018) Hvorfor engasjerer kunstsiloen så voldsomt?, *Fedrelandsvennen*, 19.januar. Tilgjengelig fra: <https://www.fvn.no/magasin/i/0E4k06/hvorfor-engasjerer-kunstsiloen-saa-voldsomt> (Hentet: 5.mai 2023).
- Niziołek, K. (2018) Art as a Means to Produce Social Benefits and Social Innovations, i Alexander, V. D., *et al.* (red.) *Art and the Challenge of Markets Volume 2: From Commodification of Art to Artistic Critiques of Capitalism*. Cham: Springer International Publishing, s. 117-143.

- Nyseth, T. (2015) Kan en eksperimentell tilnærming til planlegging være et redskap i kompakt byutvikling?, i Hanssen, G. S., Hofstad, H. og Saglie, I.-L. (red.) *Kompakt byutvikling: muligheter og utfordringer*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 246-258.
- Nyseth, T. og Pløger, J. (2015) Perspektiver på steders tilblivelse, i Aure, M., *et al.* (red.) *Med sans for sted: nyere teorier*. Bergen: Fagbokforlag, s. 47-64.
- Nyseth, T., Førde, A. og Cruickshank, J. (2018) Fra attraktive steder til omtentksom by- og stedsutvikling – implikasjoner for planlegging?, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 267-285.
- Nyseth, T. og Hamdouch, A. (2019) The transformative power of social innovation in urban planning and local development, *Urban planning*, 4(1), s. 1-6.
<https://doi.org/10.17645/up.v4i1.1950>
- Nyseth, T., Ringholm, T. og Agger, A. (2019) Innovative Forms of Citizen Participation at the Fringe of the Formal Planning System, *Urban planning*, 4(1), s. 7-18.
<https://doi.org/10.17645/up.v4i1.1680>
- Nyseth, T. og Romuld, A. (2021) Mellom det planlagte og det umiddelbare – et mulig rom for improvisatoriske praksiser? , i Pløger, J., Førde, A. og Sand, A.-L. (red.) *Improvisasjon: Byliv mellom plan og planløshet*. Oslo: Spartacus Forlag AS / Scandinavian Academic Press, s. 151-173.
- Pike, A., Rodriguez-Pose, A. og Tomaney, J. (2017) *Local and regional development*. 2.utg. New York: Routledge.
- Pinheiro, R. og Hauge, E. (2014) Global scripts and local translations: The case of cultural and creative industries (CCIs) in Norway, *City, Culture and Society*, 5(2), s. 87-95.
<https://doi.org/10.1016/j.ccs.2014.05.007>
- Pløger, J. (2012) Planlegging, kunnskap og makt, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Utfordringer for norsk planlegging: kunnskap, bærekraft, demokrati*. Kristiansand: Cappelen Damm Høyskoleforlaget, s. 256-272.
- Pløger, J. (2017) Conflict and Agonism, i Gunder, M., Madanipour, A. og Watson, V. (red.) *The Routledge Handbook of Planning Theory*. United Kingdom: Routledge, s. 264-275.

Pløger, J. (2021) Conflict, consent, dissensus: The unfinished as challenge to politics and planning, *Environment and planning. Politics and space*, 39(6), s. 1294-1309.

<https://doi.org/10.1177/2399654420985849>

Pløger, J. (2022) Contingency, decision, unfinished planning: let's quarrel more!, *European planning studies*, s. 1-17. <https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2088229>

Power, D. og Scott, J. A. (2011) Culture, creativity, and urban development, i Pike, A., Rodriguez-Pose, A. og Tomaney, J. (red.) *Handbook of local and regional development*. New York: Routledge, s. 162-171.

Rasmussen, C. (2021) Midlertidighet, stedsforståelse og langsiktig byutvikling, i Pløger, J., Førde, A. og Sand, A.-L. (red.) *Improvisasjon: Byliv mellom plan og planløshet*. Oslo: Spartacus Forlag AS / Scandinavian Academic Press, s. 175-193.

Ringholm, T. (2018) Medvirkning i lokal planlegging, i Aarsæther, N., et al. (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 191-210.

Rius-Ulldemolins, J. og Pizzi, A. (2022) Cultural policy regimes and arts councils. The longue durée perspective, birth of the state, religious trajectories and national cultural policies, *International journal of cultural policy*, 28(1), s. 17-33.

<https://doi.org/10.1080/10286632.2021.1883597>

Røe, P. G. (2015) Iscenesettelser av den kompakte byen, i Hanssen, G. S., Hofstad, H. og Saglie, I.-L. (red.) *Kompakt byutvikling: muligheter og utfordringer*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 48-57.

Røed, H. (1994) *"Surt liv på det blide Sørland": helse og levekår i Agderfylkene November 1993*. Kristiansand: Kommunenes Sentralforbund.

Røyseng, S. (2014) Hva er kulturpolitikk og kulturpolitisk forskning? - Innledning 1/2014, *Nordisk kulturpolitisk tidsskrift*, 17(1), s. 4-8. <https://doi.org/10.18261/ISSN2000-8325-2014-01-01>

Saglie, I.-L., Hofstad, H. og Hanssen, G. S. (2015) Hvordan studere motstridende hensyn i den kompakte byen?, i Hanssen, G. S., Hofstad, H. og Saglie, I.-L. (red.) *Kompakt byutvikling: muligheter og utfordringer*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 26-35.

Sandberg, T. (2018) Kunstsilo følger lang tradisjon: Kristiansands evige krangel om kunst, *Fedrelandsvennen*, 16.mars. Tilgjengelig fra: <https://www.fvn.no/kultur/i/Rxl028/kunstsilo-foelger-lang-tradisjon-kristiansands-evige-krangel-om-kunst> (Hentet: 4.mai 2023).

Sevänen, E. og Häyrynen, S. (2018) Varieties of National Cultural Politics and Art Worlds in an Era of Increasing Marketization and Globalization, i Alexander, V. D., *et al.* (red.) *Art and the Challenge of Markets Volume 1: National Cultural Politics and the Challenges of Marketization and Globalization*. Cham: Springer International Publishing.

Sirowy, B. (2015) Offentlige rom i en kompakt by, i Hanssen, G. S., Hofstad, H. og Saglie, I.-L. (red.) *Kompakt byutvikling: muligheter og utfordringer*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 193-206.

Stratford, E. og Bradshaw, M. (2016) Qualitative research design and rigour, i Hay, I. M. (red.) *Qualitative research methods in human geography*. 4.utg. Ontario: Oxford University Press.

Sørlandets kunstmuseum (2022a) «KunstSert» – slik skal Kilden og Kunstsilo forene kunst og musikk. Tilgjengelig fra: <https://kunstsilo.no/kunstsert-slik-skal-kilden-og-kunstsilo-forene-kunst-og-musikk/> (Hentet: 26.april 2023).

Sørlandets kunstmuseum (2022b) Vil løfte digital kunst. Kunstsilo og Kilden inngår strategisk samarbeidsavtale. Tilgjengelig fra: <https://kunstsilo.no/pressemelding-arkiv-vil-lofte-digital-kunst-kunstsilo-og-kilden-inngar-strategisk-samarbeidsavtale/> (Hentet: 25.april 2023).

Sørlandets kunstmuseum (2022) «Ansetter» robot til å digitalisere 6000 kunstverk. Tilgjengelig fra: <https://kunstsilo.no/ansetter-robot-til-a-digitalisere-6000-kunstverk/> (Hentet: 26.april 2023).

Teigen, E. (2019) Byens desidert styggeste bygg» skal bli kunstmuseum til en halv milliard, *Fedrelandsvennen*, 25.februar. Tilgjengelig fra: <https://www.nettavisen.no/na24/byens-desidert-styggeste-bygg-skal-bli-kunstmuseum-til-en-halv-milliard/s/12-95-3423597606> (Hentet: 4.mai 2023).

Tomson, K. (2012) Att skapa en upplevelseindustri, *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, 14(1-2), s. 71-99. <https://doi.org/10.18261/ISSN2000-8325-2011-01-02-07>

Udjus, V. (2019) Tidenes protestvalg, *Fedrelandsvennen*, 10.september Tilgjengelig fra: <https://www.fvn.no/mening/kommentar/i/XgJl3o/tidenes-protestvalg> (Hentet: 19.april 2023).

Urry, J. (2016) *What is the future?* Cambridge, UK: Polity Press.

Vivant, E. (2022) From margins to capital: The integration of spaces of artistic critique within capitalist urbanism, *Journal of urban affairs*, 44(4-5), s. 490-503.

<https://doi.org/10.1080/07352166.2020.1811115>

Wicken, O. (1995) *Entreprenørskap i Møre og Romsdal: et historisk perspektiv*. Oslo: STEP group.

Winchester, H. P. M. og Rofoe, M. W. (2016) Qualitative research and its place in human geography, i Hay, I. M. (red.) *Qualitative research methods in human geography*. 4.utg. Ontario: Oxford University Press, s. 3-28.

Aarsæther, N. (2018) Den målrasjonelle planmodellen, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 230-247.

Aarsæther, N. *et al.* (2018) Plansystem, praksis og teori, i Aarsæther, N., *et al.* (red.) *Plan og samfunn: system, praksis, teori*. Oslo: Cappelen Damm akademisk, s. 15-26.

Vedlegg

Vedlegg 1 - Liste over informanter

- 1.1 Administrativ ledelse - Kultur og idrett
- 1.2 Rådgiver – Kulturplan
- 1.3 Rådgiver – Kunst i offentlige rom
- 1.4 Administrativ ledelse – Kultur og innbyggerdialog
- 1.5 Prosjektsjef – by- og stedsutvikling Kristiansand
- 1.6 Administrativ ledelse – Kristiansand Havn Kf.
- 1.7 Administrativ ledelse – Kanalbyen
- 1.8 Administrativ ledelse – Cultiva
- 1.9 Representant – Knuden Kulturskole
- 1.10 Administrativ ledelse – Kilden teater og konserthus
- 1.11 Administrativ ledelse - SKMU

Vil du delta i forskningsprosjektet **«Kulturbasert byutvikling i Kristiansand»?**

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke betydningen av kultur som drivkraft for lokal by- og stedsutvikling. I dette skrivet gir vi dem informasjon om mitt masterprosjekt og hva deltakelse i dette prosjektet vil innebære for dem.

Formål

Forskningsprosjektet er en del av mastergradstudiet mitt i samfunnsgeografi ved Universitetet i Bergen. I min masterprosjektet ønsker jeg å undersøke forholdet mellom kulturpolitikk og stedsutforming på et lokalt nivå. Formålet med mitt prosjekt er dermed å belyse betydningen av kultur og kulturlivet som drivkraft for utviklingen av Kristiansand by. For å gjennomføre studiet mitt, har jeg valgt å ta utgangspunkt i Silokaia området og Kanalbyen prosjektet. Hensikten med prosjektet er å analysere hvordan kulturpolitiske strategier og målsetninger påvirker utviklingen som skjer i dette området. Prosjektet mitt vil innhente kunnskap fra ulike fagfelt, slik som by- og arealplanlegging, politikk og administrasjon, lokal stedsutvikling, næringsutvikling og urbaniserings- og transformasjon.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Institutt for geografi ved Det samfunnsvitenskapelig fakultet, Universitetet i Bergen (UiB) er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Deltakerne som får forespørsel om å delta i forskningsprosjektet, er valgt ut som følge av deres ekspertise og kompetanse som vil styrke datagrunnlaget for Kanalbyen prosjektet, samt styrke informasjonkunnskapen om kulturutvikling i Kristiansand. Utvalget av aktørene i prosjektet vil bestå av ulike representanter fra ulike fagområder og/eller administrativt hold. Fagområdene vil blant annet være eiendom- og forvaltning, markedsføring og investering, næringsutvikling, organisasjoner som arbeider med forvaltning og formidling av kulturfaglig aktiviteter og organisasjoner for finansiering av kultur-, kunst og kunnskapsprosjekter i Kristiansand. I tillegg vil det trekkes inn aktører fra ulike avdelinger fra kommunen slik som planavdeling, by- og stedsutvikling, kultur og innovasjon. Antall aktører som vil få henvendelse vil bestå mellom 8-12 deltakere, for å få et nyansert og mangfoldig

kunnskapsgrunnlag. Dermed henviser jeg meg til deg, som ekspert for ditt fagområde som kan bidra med essensiell kunnskap for mitt masterprosjekt.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du ønsker å delta i prosjektet, innebærer det å delta til et intervju. Intervjuet vil ta deg rundt 45 min – 1.time. I dette intervjuet vil du som deltaker bli spurt spørsmål relatert til mitt masterprosjekt slik som kulturpolitikken og kultursatsinger i Kristiansand hvor spørsmål er knyttet til prosessutvikling, samarbeidsutvikling, finansiering og utforming. I tillegg vil du som deltaker også bli spurt om stedsutvikling i Kristiansand, spesifikt knyttet til Kanalbyen prosjektet hvor spørsmål er rettet mot utbyggingsprosesser, visjon og stedsprofilering, nettverkssamarbeid og prosessutforming av Kanalbyen. Dine svar og informasjon fra intervjuet, vil bli samlet inn gjennom elektronisk lydopptak.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Informasjonen fra intervjuet vil bli behandlet konfidensielt. Opplysningene fra intervjuene, vil bli transkribert fra elektroniske lydopptak. Når informasjonen har blitt transkribert vil dette bli lagret på Universitetet i Bergen sin server. Serveren er et lukket system og er passord beskyttet. Det er jeg som forskningsstudent som har tilgang til datamaterialene. Hvis andre, for eksempel min veileder ved instituttet, ønsker tilgang til informasjonen som er innsamlet må dette godkjennes av meg. Etter informasjonen har blitt transkribert, lagret og sikret i UiB sitt interne system, vil informasjonen bli slettet ved den elektroniske lydopptakeren.

Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. For at prosjektet skal samsvare med personregelverket, vil datamaterialene som blir samlet inn bli godkjent av «RETTE». RETTE er universitetets eget personvernssystem for oversikt og kontroll med behandling av personopplysninger i forsknings- og studentprosjekter ved UiB.

Prosjektansvarlige bekrefter at informasjonen om prosjektet er oppdatert, korrekt og følger de faglige retningslinjene ved universitetet, mens institutt og fakultet bekrefter sin prosjektportefølje.

Informasjonen vil ikke bli delt videre og vil heller ikke bli brukt videre til annen forskning eller for andre formål utover forskningsprosjekter. For å sikre at ingen vil få tilgang til

personopplysningene dine eller informasjonen som du bidrar med i prosjektet, vil datamaterialene vil bli lagret på UiB sin server som er lukket. Ved samtykke, vil du som deltakere bli referert til gjennom din arbeidstitel i prosjektet. Navn og andre kontaktopplysninger vil ikke bli referert til i prosjektet. Hvis du ikke ønsker å bli gjenkjent på noen som helst måte i prosjektet, vil all informasjon og kontaktopplysninger som kan gjenkjenne deg bli anonymisert og holdt konfidensielt.

Hva skjer med personopplysningene dine når forskningsprosjektet avsluttes?

Prosjektet vil etter planen avsluttes 1.juli 2023. Etter prosjektslutt vil datamaterialet med dine personopplysninger fra intervjuene bli slettet ved UiB sin interne server og lydopptakene. Dermed vil all informasjon knyttet til deg bli slettet etter prosjektslutt.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke. På oppdrag fra Universitetet i Bergen har Personverntjenester vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Prosjektansvarlig, Malin Bjørgum Breland, Institutt for Geografi ved Universitetet i Bergen.
 - Telefon: 41248900.
 - Privatmail: malin.bb@live.no
 - Jobbmail: hus017@uib.no
- Veileder for prosjektet, Knut Bjarne Hilde, Institutt for Geografi ved Universitetet i Bergen
 - Telefon: +47 55 58 30 67 eller +47 480 10 536

- Mail: Knut.Hidle@uib.no
- Vårt personvernombud, Janecke Helene Veim ved Universitetet i Bergen
- Telefon: + 47 55 58 20 29 eller +47 930 30 721
- Mail: personvernombudet@uib.no

Hvis du har spørsmål knyttet til Personverntjenester sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

Personverntjenester på epost personverntjenester@sikt.no eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig

Veileder for prosjektet

X

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet “Kulturbasert byutvikling i Kristiansand”, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at opplysning om meg [arbeidstitel] kan bli referert og gjenkjent i forskningsprosjektet
- mine opplysninger blir behandlet i forskningsprosjektet
- opplysningene jeg bidrar med kan lagres frem til prosjektet er avsluttet, 1.juli 2023